
Reconstructieplan/Milieueffectrapport Maas en Meierij

Deel A

Reconstructiegebied Maas en Meierij

Datum:
22 april 2005

Voorwoord

Het Brabantse buitengebied gaat op de schop. Na jaren van plannen maken, is het tijd voor de uitvoering. Brabantbreed zijn naar schatting 2.000 mensen betrokken geweest bij het opstellen van de reconstructieplannen. Het was niet altijd gemakkelijk. Maar dankzij het enorme enthousiasme zijn weerstanden overwonnen. Samen gaan we er nu iets moois van maken, daar ben ik van overtuigd.

De plannen beantwoorden mijn inziens volledig aan wat we samen voor ogen hadden, toen we er in 2000 aan begonnen. Voor de land- en tuinbouw zorgen we voor toekomstperspectief, waar het kan. De Brabantse natuur krijgt met de reconstructie bescherming én kans op herstel, daar waar het nodig is. Verder is er in de plannen veel aandacht voor waterkwaliteit, de opvang van water en de leefbaarheid van kleine kernen.

Mijn waardering gaat naar al die mensen, vrijwilligers en leden van de reconstructiecommissies, die het proces hebben getrokken. Als provinciebestuurder kan ik alleen maar blij en trots zijn dat zoveel mensen deze kans hebben aangegrepen om de leefbaarheid van het Brabantse land te verzekeren en te beschermen voor toekomstige generaties.

Paul Rüpp

Lid van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

Leeswijzer

Voor u ligt het reconstructieplan, inclusief het milieueffectrapport. Dit plan bevat veel informatie. Misschien wilt u alles lezen of misschien bent u alleen geïnteresseerd in enkele onderdelen van het plan. Om u de weg te wijzen, vindt u hier enkele leessuggesties.

Het plan is geschreven vanuit de visie zoals die in de reconstructiecommissie tot stand is gekomen. Dit betekent dat daar, waar gesproken wordt over ‘we’ en ‘wij’, tot en met het advies aan Gedeputeerde Staten (het ‘tweede concept’) in alle gevallen de commissie werd bedoeld. Nu Provinciale Staten het plan hebben vastgesteld is het formeel een plan van Provinciale Staten. Echter, vooral op die plaatsen in de plannen waar gesproken wordt over advisering, maatwerk leveren, uitvoeringsgerichte maatregelen, projecten en dergelijke wordt nog steeds de reconstructiecommissie bedoeld. Dit betreft vooral de hoofdstukken 3 (Waar willen we naar toe?) en 4 (Plan en alternatieven). Het in detail splitsen van het gebruik van ‘wij’ naar hetzij Provinciale Staten, hetzij Gedeputeerde Staten, danwel de reconstructiecommissie is, gelet op het gevoerde proces, niet mogelijk en ook niet wenselijk.

Deel A bevat de informatie op hoofdlijnen en is ook zonder deel B te lezen. Wilt u snel een indruk krijgen van de inhoud van dit plan dan kunt u volstaan met het lezen van de samenvatting, hoofdstuk 3 en §4.1.

Hoofdstuk 1. Inleiding. Dit hoofdstuk gaat in op het waarom van het reconstructieplan, wie erbij betrokken zijn en hoe het plan wordt uitgevoerd.

Hoofdstuk 2. De streek in beeld. Hier staan de beschrijving van het gebied en de ontwikkelingen die zouden plaatsvinden als er geen reconstructie zou zijn.

Hoofdstuk 3. Waar willen we naar toe? Hier vindt u de visie op Maas en Meierij. Deze visie geeft weer hoe we wensen dat het gebied er op hoofdlijnen in 2016 uitziet. Om de visie handen en voeten te geven en te koppelen aan hetgeen in het algemeen met de reconstructie wordt voorgestaan, is de visie vertaald in (concrete) reconstructiedoelen.

Hoofdstuk 4. Plan en alternatieven. In dit hoofdstuk is ons voorkeursalternatief voor Maas en Meierij beschreven en is toegelicht hoe we tot deze keuze zijn gekomen. Ons voorkeursalternatief is vooral gericht op de eerste planperiode (vier jaar). Het is de eerste stap om onze visie te realiseren.

Hoofdstuk 5. Effecten. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de effecten van de reconstructie. Van zowel het voorkeursalternatief als de overige alternatieven zijn de (milieu)effecten bepaald en is aangegeven in welke mate de reconstructiedoelen worden bereikt. Hierbij zijn zowel omgevings- en milieu-aspecten als ook sociale en economische aspecten meegenomen.

Hoofdstuk 6. Uitvoering. Hier kunt u lezen hoe we de uitvoering van het voorkeursalternatief willen organiseren. Ook vindt u hier informatie over de organisatie en financiering van de uitvoering, de in te zetten instrumenten en het flankerend beleid.

Bijlagen. Deel A bevat diverse bijlagen, waaronder een begrippenlijst.

Kaarten

In de delen A en B zijn verscheidene kaarten opgenomen. In deel A zijn drie kaarten opgenomen: Een topografische kaart van het plangebied, een kaart Omgevingskwaliteit (Plankaart 1) en een kaart Sociale en economische vitaliteit (Plankaart 2). Op de plankaarten 1 en 2 zijn onder andere de gebieden begrensd waarvoor op grond van § 11.6 van deel B een regeling voor doorwerking naar het bestemmingsplan is opgenomen (integrale zonering intensieve veehouderij, in te richten waterbergingsgebieden, bestaand inundatiegebied en de natte natuureparels inclusief de 500 meter zones daar omheen). Alleen voor die onderwerpen hebben de plankaarten 1 en 2 een directe juridische betekenis. Op de betreffende kaarten is in de legenda aangegeven voor welke onderwerpen de juridische doorwerking van toepassing is. Een aantal onderwerpen op de kaarten betekent een wijziging van het Streekplan. Deze onderwerpen zijn genoemd in § 11.5 van deel B. De overige onderwerpen op plankaart 1 en 2 en de kaarten behorende bij deel B hebben een toelichtende en ondersteunende functie of bevatten een vertaling van bestaand beleid. Ten aanzien van deze onderwerpen hebben de kaarten daarom geen juridische status.

Deel B is vooral bedoeld voor lezers die behoefte hebben aan meer diepgang en achtergrondinformatie. Deel B is niet zonder deel A leesbaar. In deel B komen (ten minste) dezelfde onderwerpen aan de orde als in deel A, maar dan uitgebreider. Daarnaast geeft deel B een onderbouwing van de teksten in deel A.

Het regionaal uitvoeringsprogramma is geen onderdeel van het reconstructieplan en doorloopt daarom niet dezelfde procedure. Het regionaal uitvoeringsprogramma vloeit voort uit het reconstructieplan en bevat de ambities die de reconstructiecommissie in de periode 2005 - 2008 wil realiseren. Met het regionaal uitvoeringsprogramma worden onze plannen werkelijkheid. Het programma dient als toetsingskader voor projectaanvragen. Het regionaal uitvoeringsprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd en vastgesteld door Gedeputeerde Staten.

In onderstaand schema is de samenhang tussen de delen A en B weergegeven. Daarnaast is in het plan per hoofdstuk en/of paragraaf aangegeven met welk hoofdstuk of paragraaf van deel B dit samenhangt.

DEEL A	DEEL B
1. Inleiding	1. Inleiding 11. Juridische aspecten
	2. Beleidskader en wettelijk kader
2. De streek in beeld	3. Huidige situatie 4. Autonome ontwikkeling
3. Waar willen we naar toe?	5. Visie en doelen
4. Plan en alternatieven	6. Voorkeursalternatief 7. Alternatieven
5. Effecten	8. Effecten 9. Vergelijking van de alternatieven
6. Uitvoering	10. Uitvoering 12. Flankerend beleid

Inhoud

1	Inleiding	17
1.1	Kwaliteitsimpuls Brabantse platteland	17
1.2	Alle partijen praten en beslissen mee	18
1.3	Een plan voor de toekomst	19
1.3.1	Procedure reconstructieplan/milieueffectrapport	19
1.3.2	Doorwerking	21
1.3.3	Actualisatie, wijziging en uitwerking van het reconstructieplan	22
2	De streek in beeld	23
2.1	Water en bodem	23
2.1.1	Waterberging	23
2.1.2	Waterdoelen en grondwaterstand	23
2.1.3	Water- en bodemkwaliteit	23
2.1.4	Beekherstel	24
2.2	Milieu	24
2.2.1	Ammoniak	24
2.2.2	Stank	25
2.3	Natuur	25
2.3.1	Ecologische hoofdstructuur	25
2.3.2	Verbindingszones	25
2.3.3	Soortenbescherming	25
2.4	Landschap en cultuurhistorie	25
2.4.1	Behoud en herstel van landschap en cultuurhistorie	25
2.4.2	Beeldkwaliteit landelijk gebied	26
2.5	Landbouw	26
2.5.1	Veterinaire kwetsbaarheid	26
2.5.2	Ruimtelijke structuur landbouw	26
2.5.3	Verbrede landbouw	26
2.5.4	Duurzame productie	27
2.6	Recreatie en toerisme	27
2.7	Wonen, werken en leefbaarheid	27
2.7.1	Sociale aspecten in de landbouw	27
2.7.2	Economische vitaliteit	27
2.7.3	Leefbaarheid	28
2.7.4	Verkeer en vervoer	28
3	Waar willen we naar toe?	29
3.1	Visie op een leefbaar platteland: Maas en Meierij in 2016	29
3.2	Toekomstbeeld handen en voeten geven	31

3.3	Beginnen we met alles tegelijk?	32
3.3.1	Faseren	32
3.3.2	Maas en Meierij	32
4	Plan en alternatieven	35
4.1	Voorkeursalternatief	35
4.1.1	Algemene thema's	35
4.1.2	Integrale beschrijving per deelgebied	39
4.2	Ook andere oplossingen	47
4.2.1	Alternatiefontwikkeling	47
4.2.2	Beschrijving van de alternatieven en varianten	47
5	Effecten en vergelijking	51
5.1	Effecten voorkeursalternatief en alternatieven	51
5.1.1	Water en bodem	53
5.1.2	Milieu	54
5.1.3	Natuur	55
5.1.4	Landschap en cultuurhistorie	56
5.1.5	Landbouw	56
5.1.6	Recreatie en toerisme	57
5.1.7	Wonen, werken en leefbaarheid	58
5.2	Effecten van de varianten	58
6	Uitvoering	61
6.1	Uitvoeringsstrategie	61
6.2	Uitvoeringsorganisatie	61
6.3	Uitwerking van het reconstructieplan	62
6.4	Indicatieve kosten	62
6.5	Samenhang in regelingen en instrumenten	64
6.6	Flankerend beleid	64
Bijlage 1	Verklaring begrippen	67
Bijlage 2	Samenstelling reconstructiecommissie	77
Bijlage 3	Samenstelling sociaal-economisch platform	79
Bijlage 4	Kaarten en CD-ROM	81
	Overzicht van alle kaarten	81
	Inhoud van de CD-ROM	82
Bijlage 5	Begrenzing deelgebieden	85
Kaarten bij Deel A		
A1	Topografie en toponiemen	
Plankaart 1	Omgevingskwaliteit	
Plankaart 2	Sociale en economische vitaliteit	

Samenvatting

Veranderingen in het landelijke gebied zijn niet alleen van deze tijd. Nu staan we opnieuw voor een ingrijpende verandering. Deze keer zijn de veranderingen niet ingegeven door een wens tot productieverhoging of méér regulering. Verdergaande verstedelijking blijft ruimte vragen en de opbrengsten van landbouwproducten staan sterk onder druk waardoor bepaalde landbouwsectoren snel krimpen. In bepaalde sectoren zijn er echter veelbelovende ontwikkelingen. Met reconstructie willen we een functieverandering in het landelijk gebied doorvoeren, om daarmee de maatschappelijke vraag naar bepaalde functies, zoals natuur, waterberging, recreatie en landschap meer in balans te brengen met de economische activiteiten in het landelijke gebied. We willen de veranderingen in de landbouw goed begeleiden, op zoek gaan naar nieuwe economische uitdagingen en tegelijkertijd de ontstane ruimte benutten voor een gewenste en noodzakelijke functieverandering. Een belangrijk uitgangspunt voor de toekomst is dat een hoogwaardige omgevingskwaliteit niet kan zonder een goede sociale en economische vitaliteit, en andersom.

De opgave waarvoor het reconstructiegebied Maas en Meierij staat is immens. Realisatie van de ecologische hoofdstructuur en het realiseren van waterdoelen en regionale waterberging vragen om functieverandering van landbouwgronden. Daarnaast willen we de intensieve veehouderij een duurzame plek geven. Tegelijkertijd willen we de werkgelegenheid in het landelijk gebied in stand houden. Dit betekent dat we de achteruitgang in directe en indirecte werkgelegenheid in de landbouw willen opvangen met initiatieven die voldoende arbeidsplaatsen opleveren.

Maas en Meierij is volgens onze **visie** in 2016 een afwisselend gebied. Er is dan sprake van een nat natuurraamwerk - vooral rondom de beken en de Maas - en een droog natuurraamwerk, die samen weer één geheel vormen. De stedelijke regio met haar uitloopgebieden, de oeverwal, de Meierij, de groene gordel Nistelrode-Berlicum en - in mindere mate - het Aa-dal, vormen een recreatief raamwerk. De uitloopgebieden zijn vooral te vinden rondom de steden Oss en 's-Hertogenbosch. Het karakter van het recreatieve raamwerk is vooral kleinschalig; het kent een sterke menging van functies en hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Het valt voor een deel samen met het natuurraamwerk. De landbouwgebieden vormen een tegenhanger van het recreatie- en het natuurraamwerk. Een aantal gebieden is primair voor de landbouw, bij andere is er verwevenheid met de omgeving en andere functies.

We hebben in ons voorkeursalternatief beschreven welke maatregelen we willen nemen om onze visie te realiseren. Daarbij is voor de intensieve veehouderij de **integrale zonerings** van belang; We hebben extensiverings-, verwevings- en landbouwwontwikkelingsgebieden voor de intensieve veehouderij begrensd door de waarden en belangen in de verschillende gebieden integraal af te wegen; Er is rekening gehouden met natuurlijke randvoorwaarden als water, milieu en natuur en met andere functies zoals wonen, werken en recreatie. We zien in Maas en Meierij vooralsnog geen noodzaak en ruimte voor nieuwvestiging en duurzame projectlocaties en tot omschakeling van niet-agrarische bouwblokken naar intensieve veehouderij. In landbouwwontwikkelingsgebieden zijn ruime mogelijkheden voor de ontwikkeling van inten-

sieve veehouderijen. Bestaande agrarische bedrijven kunnen hier omschakelen naar intensieve veehouderijen en kunnen doorgroeien tot maximaal 3,5 hectare. De zeven landbouwontwikkelingsgebieden in Maas en Meierij zijn (1) een gebied ten noorden van Kruisstraat, (2) een gebied ten noorden van Geffen, (3) in de Polder van Oijen, grenzend aan de rioolwaterzuiveringsinstallatie, (4) Hazelbergsche Broek (ten oosten van Heeswijk-Dinther), (5) een gebied ten oosten van Loosbroek, (6) een deel van 't Woud (tussen Schijndel en Den Dungen) en (7) rondom de Grolderseweg ten zuiden van Heesch.

In verwevingsgebieden kunnen individuele bedrijven, mits de omgeving dit toelaat, zich duurzaam ontwikkelen. Een duurzame locatie mag uitgroeien tot een bouwblok van maximaal 2,5 hectare. De verwevingsgebieden liggen verspreid over Maas en Meierij.

In extensiveringsgebieden hebben intensieve veehouderijen geen duurzaam perspectief. Het overgrote deel van de extensiveringsgebieden ligt in en rondom grotere natuurgebieden, rondom de stedelijke regio Waalboss en rond andere kernen.

De te verplaatsen bedrijven willen we een goede plek bieden op (voormalige) agrarische bedrijfslocaties op duurzame locaties binnen Maas en Meierij, in landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden. Het aantal (voormalige) agrarische bedrijfslocaties op duurzame locaties is ruim voldoende om de te verplaatsen bedrijven een goede plek te kunnen bieden. We spannen ons buitengewoon in om op diverse manieren deze verplaatsing te realiseren.

In 2016 willen we in Maas en Meierij de natuur- water- en landschapsfuncties van de vele beken en beekdalen die het gebied kent, hersteld hebben. Zowel langs de rivieren als in de beeksystemen wordt waterberging gerealiseerd. Diverse maatregelen verbeteren bovendien de waterkwaliteit. De ecologische hoofdstructuur (inclusief ecologische verbindingzones) wordt gerealiseerd en versnipperingknelpunten worden opgelost. De (delen van de) regionale natuur- en landschapseenheden Maasuitwaarden, Maashorst-Maasvallei, Loonse en Drunense Duinen en het Groene Woud beschermen landbouw- en natuurgebieden tegen verdere verstedelijking en aanverwante grootschalige versteningen.

In de meeste kernrandzones, bebouwingsclusters en bebouwingslinten is straks een menging van (ook nieuwe) functies. De intensieve veehouderij is hier echter, als gevolg van beperkte ontwikkelingsmogelijkheden en door verplaatsing en beëindiging, grotendeels verdwenen. Er wordt veel aandacht besteed aan de sociale gevolgen van bedrijfsbeëindiging van landbouwbedrijven, bijvoorbeeld met projecten gericht op verbreding en regionalisering van landbouw, arbeidsmarkt en werkgelegenheid en kennismanagement. Het verlies aan agrarische werkgelegenheid wordt hierdoor voor een belangrijk deel gecompenseerd. Aan de hand van beeldkwaliteitplannen en landschapontwikkelingsplannen worden de meeste overtollige gebouwen in het buitengebied gesloopt; nieuwe agrarische gebouwen worden goed ingepast.

Bij de uitvoering van dit plan stellen we een aantal randvoorwaarden:

- behoud en versterking van aanwezige waarden (omgevingskwaliteit);
- goede landschappelijke inpassing;
- behoud van schone bodems en stille en donkere gebieden;
- verhogen van de kwaliteit en gebruikwaarde van de grond;
- indien mogelijk: verbeteren van de structuur van agrarische bedrijven.

Dit hebben we ook als uitgangspunt gehanteerd bij de keuzes die we in ons plan hebben gemaakt.

In het hele gebied ondersteunen we projecten op het gebied van duurzame energie, mestverwerking en -bewerking, soortenbescherming, beheer en herstel van natuur, landschap en cultuurhistorie, samenwerking in de (landbouw)keten, duurzame productie (waaronder verbrede landbouw) en samenwerking op het gebied van plattelandsvernieuwing en agrarisch natuurbeheer.

De Reconstructiewet bepaalt dat bij de totstandkoming van een reconstructieplan alle ruimtelijk relevante aspecten van de reconstructie integraal zijn afgewogen. Daarom biedt de Reconstructiewet de mogelijkheid om in het reconstructieplan op te nemen dat de keuzes die in het plan zijn gemaakt voor specifiek aangewezen gebieden, bepalend zijn voor de ruimtelijke plannen van provincie (Streekplan) en gemeenten (bestemmingsplan). Dit wordt aangeduid met de term **planologische doorwerking**.

De integrale zoning voor de intensieve veehouderij werkt door in de bestemmingsplannen. Dit geldt ook voor de concreet begrensde waterbergingsgebieden en voor de natte natuurparels inclusief een zone van 500 meter daaromheen.

Het reconstructieplan is op onderdelen een aanpassing van het Streekplan 'Brabant in balans'. Zo hebben we de begrenzing van de regionale natuur- en landschapseenheden in Maas en Meierij op perceelsniveau uitgewerkt. Hiermee vervalt de begrenzing van de regionale natuur- en landschapseenheid die opgenomen is op de Streekplankaart. Ook het plaatselijk begrenzen van een deel van de kernrandzones als verwevingsgebied geldt als aanpassing van het Streekplan. Daarnaast gelden het rekenen van nertsenhouderijen tot de intensieve veehouderij, het aanwijzen van bestaande inundatiegebieden en in te richten waterbergingsgebieden en de op plankaart 1 in afwijking van het Streekplan aangewezen zoekgebieden regionale waterberging, als een herziening van het Streekplan.

Voor onderdelen van het reconstructieplan kan verdere **uitwerking** nodig zijn, voordat ze uitgevoerd kunnen worden. Een uitwerking doorloopt eenzelfde vaststellingsprocedure als het reconstructieplan. Na vaststelling maakt ze deel uit van het reconstructieplan. In de eerste planperiode onderzoeken we of het opstellen van een uitwerking voor het gebied binnen de driehoek Heeswijk-Dinther-Berlicum-Kaathoven een meerwaarde oplevert of dat de doelstellingen kunnen worden gerealiseerd met integrale uitvoeringsprojecten.

Naast dit reconstructieplan is er een **uitvoeringsprogramma**, dat overigens geen deel uitmaakt van dit reconstructieplan. In het uitvoeringsprogramma worden de doelstellingen uit dit reconstructieplan vertaald in concrete projecten. De uitvoering van deze projecten wordt opgepakt door de verschillende partijen die in de reconstructiecommissie zitting hebben.

Het hierboven beschreven voorkeursalternatief is tot stand gekomen door het eerste concept van 22 december 2003 aan te passen aan de hand van de uitkomsten van de milieueffectrapportage en de consultatie van de achterbannen en de streek. De **milieueffectrapportage** is geïntegreerd in dit reconstructieplan. Een milieueffectrapport beschrijft wat de te verwachten effecten zijn van de voorgenomen activiteit. De te verwachten effecten van het reconstructieplan zijn beschreven ten opzichte van de huidige situatie. Wat hieronder staat heeft betrekking op het eerste concept. Voorliggend reconstructieplan is, zoals hierboven is aangegeven, aangepast op basis van, onder meer, de milieueffectrapportage.

Het reconstructieplan zorgt voor een verbetering van de milieukwaliteit. Ook de perspectieven voor landbouw en recreatie verbeteren door het plan. Wel blijkt dat een deel van de verbetering ook zonder het reconstructieplan zou plaatsvinden en dat de doelen uit het Europese, Rijks- en provinciaal beleid niet altijd worden gehaald.

Op het gebied van water en bodem zorgt het plan voor minder wateroverlast door het realiseren van waterberging. De verdroging van natuur en droogteschade op landbouwgronden vermindert door gerichte maatregelen uit het plan. Het plan levert een beperkte bijdrage aan verbetering van de waterkwaliteit.

Het reconstructieplan zorgt voor een verbetering van de milieukwaliteit. In Maas en Meierij neemt de uitstoot van ammoniak uit de landbouw af van 2,7 naar 2,3 kiloton. De gemiddelde neerslag van stikstof op de meest kwetsbare natuurgebieden neemt af van 3300 naar 2030 mol

per hectare per jaar. De indicatieve streefwaarde voor ammoniakuitstoot - 1,9 kiloton - wordt niet gehaald en ook de maximum hoeveelheid stikstof die de zeer kwetsbare natuur kan verdragen (minder dan 1400 mol), wordt niet gehaald.

Het aantal mensen dat gehinderd wordt door stank uit stallen neemt met ongeveer 17% af.

Het plan dringt de geluidsbelasting weinig terug. De totale hoeveelheid licht in donkere gebieden neemt iets af.

Het reconstructieplan zorgt ook voor een vooruitgang van de natuur. De ecologische hoofdstructuur wordt bijna geheel gerealiseerd, maar dit zal naar verwachting pas in 2016 het geval zijn. De kwaliteit van de ecologische hoofdstructuur neemt tijdens de planperiode duidelijk toe. Ook de verbindingzones worden bijna geheel gerealiseerd en de versnippering door infrastructuur wordt minder. Ook met de beschermde planten- en diersoorten zal het in de toekomst beter gaan hoewel ook hier plaatselijk kans op verstoring of aantasting van leefgebied aanwezig is. Het reconstructieplan biedt kansen voor een verbetering van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Maatregelen voor versterking van landschappelijke en cultuurhistorische waarden en de beeldkwaliteitplannen zorgen voor deze verbetering.

Het perspectief voor de landbouw verbetert. De veterinaire veiligheid verbetert door minder, maar grotere bedrijven en door maatregelen in de keten. De intensieve veehouderij krijgt veel meer perspectief door de aanwijzing van verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden en de verplaatsing van bedrijven. In de extensiveringsgebieden neemt het perspectief plaatselijk af.

Het perspectief voor grondgebonden landbouw verbetert door bijvoorbeeld herverkaveling en een betere waterhuishouding. Ook de kansen voor verbreding en duurzame productie nemen toe, maar niet zo sterk als voor de rest van de landbouw.

Het perspectief voor de toeristischrecreatieve sector verbetert door het reconstructieplan.

Op het gebied van wonen, werken en leefbaarheid roept het reconstructieplan een halt toe aan vermindering van de werkgelegenheid en de leefbaarheid in kleine kernen. Hier dragen bijvoorbeeld nieuwe economische sectoren op het platteland, verbreding van de landbouw, en de verruiming van de planologische mogelijkheden, aan bij.

Op het gebied van verkeer en vervoer treedt er een verschuiving op. Door de afname van het aantal landbouwbedrijven en een betere ruimtelijke zonering neemt de verkeershinder af en verbetert de verkeersveiligheid. Een toename van het verkeer treedt op rond de landbouwontwikkelingsgebieden en de recreatieve poorten.

1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding voor de reconstructie (§1.1). Vervolgens komt in §1.2 de rol van de reconstructiecommissie aan bod en de partijen die daarin zijn vertegenwoordigd. In §1.3 wordt ingegaan op de wettelijke basis van het reconstructieplan en het milieueffectrapport. Verder komen onderwerpen als planuitwerking en -herziening en het regionaal uitvoeringsprogramma aan de orde.

1.1 Kwaliteitsimpuls Brabantse platteland

Na de varkenspestcrisis van 1997 is de overtuiging gegroeid dat het Brabantse platteland een grondige kwaliteitsverbetering nodig heeft. De reconstructie moet daarvoor zorgen. Toch is het zeker niet zo dat alleen een oplossing wordt gezocht voor de situatie in de intensieve veehouderij, ondanks het feit dat later ook nog mond- en klauwzeer en vogelpest zijn uitgebroken. Er is op het platteland sprake van een stapeling van problemen. In het verleden hebben verschillende partijen op hun eigen manier, met eigen organisaties en gelden aan de oplossing daarvan gewerkt. In de loop van de tijd is echter het inzicht gegroeid dat de problemen gezamenlijk en integraal moeten worden aangepakt. Met integraal bedoelen we dat er met bepaalde maatregelen meerdere doelen tegelijkertijd bereikt worden.

Sommige problemen zijn al lang bekend, maar het is nog niet gelukt om daarvoor adequate oplossingen te vinden. Daarnaast zijn er de laatste decennia problemen bij gekomen of zijn de problemen groter geworden.

Zo is door de schaalvergroting in de veehouderij het aantal locaties met grote stank- en ammoniakemissies toegenomen. Gemeenten kunnen vanwege de stankhinder bijvoorbeeld geen nieuwe huizen bouwen, maar omgekeerd kunnen de intensieve veehouderijen vanwege de stank- en ammoniakwetgeving niet uitbreiden op hun huidige locatie.

Omdat er tegenwoordig vaker veel regen ineens valt, moet er meer water tijdelijk geborgen worden. Dat is vooral nodig om Eindhoven, 's-Hertogenbosch en Breda in natte perioden te beschermen. Ook nemen de perioden met extreme droogte toe. Daardoor dreigen verschillende natte natuurgebieden te verdwijnen en kampt de landbouw met verdroging van gewassen. Daarom moeten we de verdroging van natuur- en landbouwgebieden versneld aanpakken. Verder zien we een sterke afname van het aantal soorten planten en dieren in landbouwgebieden en raken natuurgebieden meer en meer versnipperd. Een groot aantal planten- en diersoorten dreigt hierdoor uit te sterven. Daarom moeten we onze natuurgebieden vergroten en meer aan elkaar koppelen.

Aan de andere kant neemt de behoefte aan recreatie op het platteland de laatste decennia sterk toe. Omdat recreanten een voorkeur hebben voor gebieden waar het landschap en de cultuurhistorie nog redelijk ongeschonden zijn, is behoud en ontwikkeling van het landschap niet alleen uit esthetisch oogpunt nodig, maar ook van economisch belang.

Tenslotte neemt de vraag naar alternatieve werkgelegenheid op het platteland de laatste jaren sterk toe, omdat het aantal mensen dat in de landbouw werkt fors afneemt. We staan voor de uitdaging de problemen snel en in onderlinge samenhang aan te pakken. De reconstructie van het Brabantse platteland voorziet daarin en kan daarmee voor een kwaliteitsimpuls zorgen.

Op 1 april 2002 is de Reconstructiewet concentratiegebieden in werking getreden, met uitzondering van de artikelen 49 tot en met 97 (herverkaveling). Deze wet heeft de verbetering van de ruimtelijke structuur in gebieden met veel intensieve veehouderij (de zogenoemde concentratiegebieden) als doel. De provincie Noord-Brabant is aangewezen als concentratiegebied met uitzondering van West-Brabant, omdat daar geen grote concentratie van intensieve veehouderij is.

De zandgronden van de provincie Noord-Brabant zijn opgedeeld in zeven reconstructiegebieden: De Baronie, Boven-Dommel, Beerze Reusel, De Peel, Maas en Meierij, Meierij en Peel en Maas. Voor elk van deze gebieden is conform artikel 11 van de Reconstructiewet een reconstructieplan opgesteld. Provinciale Staten hebben dit plan vastgesteld.

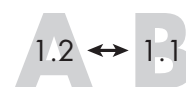
West-Brabant is opgedeeld in twee gebieden: Wijde Biesbosch en Brabantse Delta. Deze gebieden zijn formeel geen reconstructiegebieden, omdat de Reconstructiewet er niet geldt. Toch is besloten hier een vergelijkbaar proces te starten als in de reconstructiegebieden. Voor West-Brabant zijn gebiedsplannen gemaakt.

Voor u ligt het reconstructieplan voor Maas en Meierij. Dit reconstructiegebied omvat de gemeenten 's-Hertogenbosch, Maasdonk, Lith, Oss, Bernheze, Sint Michielsgestel en Schijndel. Dit plan geeft aan welke doelen we nastreven voor het landelijk gebied, welke maatregelen we daarvoor nemen en hoe we de reconstructie uitvoeren. Bij het opstellen van het reconstructieplan hebben we rekening gehouden met het Koepelplan en het Streekplan.

Figuur 1.1 Ligging van het reconstructiegebied Maas en Meierij

1.2 Alle partijen praten en beslissen mee

De reconstructie is een ambitieus en ingrijpend proces, waarbij de betrokkenen in de streek zelf voor een groot deel de toekomst bepalen. Dat is een proces van geven en nemen. De partijen verdedigen elk hun eigen belangen, maar zijn ook afhankelijk van elkaar. Alleen door een goede samenwerking kunnen de betrokken partijen een afgewogen en gedragen plan maken. De intensieve samenwerking heeft twee belangrijke voordelen. Er wordt optimaal gebruik

gemaakt van de kennis van de verschillende partijen op regionaal en lokaal niveau. Die bundeling van kennis is een verrijking voor het plan. Doordat alle partijen van begin af aan bij de opstelling van het plan betrokken zijn geweest, bestaat er ook voldoende draagvlak voor de uitvoering ervan.

Op 17 januari 2003 hebben Provinciale Staten voor elk reconstructiegebied een Regionale Reconstructiecommissie ingesteld. De reconstructiecommissies adviseren Gedeputeerde Staten over allerlei onderwerpen die te maken hebben met de reconstructie. Vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Reconstructiewet zijn de reconstructiecommissies al begonnen met de voorbereidingen voor het reconstructieplan. In juli 2004 hebben de reconstructiecommissies een concept van het reconstructieplan als advies aangeboden aan Gedeputeerde Staten. De reconstructiecommissie Maas en Meierij bestaat uit afgevaardigden van alle gemeenten, waterschappen, de Zuidelijke land- en tuinbouw organisatie, de Brabantse Milieu Federatie en terreinbeherende organisaties, de recreatiesector en een vertegenwoordiger van het sociaal-economisch platform (zie hieronder). Rijk en provincie hebben een adviserende rol in de reconstructiecommissie (zie bijlage 2 voor de samenstelling van de reconstructiecommissie).

Daarnaast heeft elke gemeente een klankbordgroep. Hierin zitten lokale afgevaardigden van de partijen in de reconstructiecommissie, maar ook mensen met een andere achtergrond. Dat zijn bijvoorbeeld landgoedeigenaren, heemkundeverenigingen en bewonersorganisaties. De klankbordgroepen adviseren de reconstructiecommissie. Het reconstructieplan is daardoor afgestemd op de specifieke problemen in het gebied.

Met het reconstructieplan wordt een basis gelegd voor de toekomst van Maas en Meierij. Nu staan we voor de taak ervoor te zorgen dat de reconstructiedoelen gehaald worden, ondanks de soms sterk uiteenlopende belangen. Het draagvlak en de creativiteit in de streek blijven daarbij van groot belang!

Een belangrijk onderdeel van het reconstructieplan is de versterking van de sociale en economische vitaliteit in het gebied. Hiervoor is een sociaal-economisch platform ingesteld. Dit platform heeft de reconstructiecommissie geadviseerd over het sociale en economische beleid en heeft concrete projectideeën aangedragen. In het platform werkten gemeenten, Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie, Kamers van Koophandel, kennisinstellingen, recreatie- en toerismeondernemers en andere belangenorganisaties samen (zie bijlage 3 voor de samenstelling van het sociaal-economisch platform in Maas en Meierij).

1.3 Een plan voor de toekomst

Met het reconstructieplan leggen we een wettelijke basis voor een perspectiefvolle ontwikkeling van het landelijk gebied in Maas en Meierij. In de volgende hoofdstukken beschrijven we daarom de gewenste toekomst voor het gebied en de keuzes die daarvoor nodig zijn.

1.3.1 Procedure reconstructieplan/milieueffectrapport

Het reconstructieplan kan ingrijpende consequenties hebben. Daarom is bij de vaststelling een zorgvuldige procedure uit de Algemene wet bestuursrecht gevolgd. In de Reconstructiewet staat dat Gedeputeerde Staten een ontwerp-reconstructieplan opstellen. Hierbij is het concept-reconstructieplan dat door de reconstructiecommissie aan Gedeputeerde Staten is aangeboden, de basis. Het ontwerp-reconstructieplan heeft vier weken ter inzage gelegen. Tijdens deze periode heeft iedereen bedenkingen kunnen indienen bij Gedeputeerde Staten. Zij hebben vervolgens aan Provinciale Staten een afgewogen voorstel gedaan over de ingediende bedenkingen en de vaststelling van het reconstructieplan.

Nadat Provinciale Staten het reconstructieplan hebben vastgesteld, hebben de ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit het goedgekeurd. Hierna hebben Gedeputeerde Staten het reconstructieplan bekend gemaakt. Daarmee is het reconstructieplan in werking getreden. Tegen het plan kan beroep ingesteld worden bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Bij het reconstructieplan hoort een regionaal uitvoeringsprogramma dat echter een andere procedure doorloopt. Dit uitvoeringsprogramma bevat de ambities die wij in de periode 2005-2008 willen realiseren, inclusief een overzicht van verantwoordelijkheden en beschikbare of benodigde budgetten. Het regionaal uitvoeringsprogramma is de basis voor de afspraken die de provincie met het Rijk maakt over doelrealisatie en financiering. Het regionaal uitvoeringsprogramma wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Gedeputeerde Staten bekijken jaarlijks of het regionaal uitvoeringsprogramma geactualiseerd moet worden.

Voordat het reconstructieplan kon worden vastgesteld, moest een milieueffectrapportage worden uitgevoerd. Dat is verplicht op grond van de Wet milieubeheer en het daarbij behorende Besluit milieueffectrapportage. Doel van de procedure van de milieueffectrapportage is het milieuaspect een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming. Overigens worden tegenwoordig niet alleen milieuaspecten, maar ook sociale en economische aspecten meegenomen. Belanghebbenden konden in een vroeg stadium aanbevelingen doen over wat in het milieueffectrapport onderzocht moest worden. Een onafhankelijke instantie, de Commissie voor de milieueffectrapportage, heeft nagegaan of alle feiten kloppen en of alle relevante (milieu)aspecten zijn meegenomen. Dankzij het proces van de milieueffectrapportage zijn voorgestelde oplossingen goed doordacht. Door alternatieven en varianten voor te stellen, zijn er ook andere realistische oplossingen voor milieukwesties naar voren gekomen. De procedure van de milieueffectrapportage heeft integraal onderdeel uitgemaakt van het planvormingsproces. Daarom zijn reconstructieplan en milieueffectrapport geïntegreerd tot één plan. Het reconstructieplan/milieueffectrapport voldoet daarmee aan alle eisen die de wetgever stelt aan een milieueffectrapport. De belangrijkste onderdelen van het milieueffectrapport zijn opgenomen in dit deel A van het reconstructieplan/milieueffectrapport. In deel B zijn alle wettelijk benodigde onderdelen van een milieueffectrapport opgenomen (zie tabel 1.1). De bij het milieueffectrapport behorende teksten zijn overigens niet apart te herkennen.

De procedure van de milieueffectrapportage is begonnen met een zogenoemde Startnotitie (Provincie Noord-Brabant, 31 oktober 2002). Deze geeft in hoofdlijnen informatie over aanleiding en doel van het reconstructieplan en het verloop van de procedure. Vervolgens is via inspraak op de Startnotitie aan de betrokkenen en de wettelijke adviseurs gevraagd welke aspecten in het milieueffectrapport onderzocht moesten worden en welke mogelijke alternatieven zij relevant vonden. De Commissie voor de milieueffectrapportage en het bevoegd gezag (Gedeputeerde Staten) hebben mede op basis van deze inspraak aanbevelingen gedaan voor de inhoud van het milieueffectrapport. Deze zijn opgenomen in de Richtlijnen voor het milieueffectrapport, vastgesteld op 8 april 2003.

Op basis van de Richtlijnen is het milieueffectrapport opgesteld dat integraal is opgenomen in het reconstructieplan. De uitkomsten van het milieueffectrapport hebben een rol gespeeld bij de vaststelling van het ontwerpreconstructieplan. Van 30 september tot en met 28 oktober 2004 hebben de ontwerpreconstructieplannen met een geïntegreerd milieueffectrapport ter inzage gelegen. Ook is er een hoorzitting gehouden. Op 14 december 2004 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage een positief Toetsingsadvies uitgebracht. Provinciale Staten hebben dit toetsingsadvies samen met de aanbevelingen van de Commissie voor de milieueffectrapportage

betrokken bij de besluitvorming over het Reconstructieplan. Met de vaststelling van het reconstructieplan hebben Provinciale Staten tevens het milieueffectrapport vastgesteld op basis van de m.e.r.-procedure van milieueffectrapportage uit de Wet Milieubeheer.

Tabel 1.1 Eisen aan een milieueffectrapport en de plaats in dit plan

Art. 7.10 Wet milieubeheer	Gestelde eisen	Plaats in deel B van het reconstructieplan/ milieueffectrapport
A	Een beschrijving van de voorgenomen activiteit	H6 Voorkeursalternatief
B	Een beschrijving van alternatieven en de motivering voor de keuze van de alternatieven	H7 Alternatieven
B	Een beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief	§9.2 Meest milieuvriendelijke alternatief
B	Een beschrijving van de wijze waarop de voorgenomen activiteit wordt uitgevoerd	H10 Uitvoering
C	Een beschrijving van relevante, eerder genomen besluiten en te nemen besluiten	H2 Beleidskader en wettelijk kader
D	Een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu	H3 Huidige situatie
D	Een beschrijving van de te verwachten ontwikkelingen van het milieu indien activiteit noch alternatieven worden ondernomen	H4 Autonome ontwikkelingen
E	Een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven	H8 Effecten
F	Een vergelijking van de effecten van de voorgenomen activiteit en elk van de in beschouwing genomen alternatieven	H9 Vergelijking van de alternatieven
G	Een overzicht van leemten in de onder D en E bedoelde beschrijvingen en beschrijvingen ten gevolge van het ontbreken van gegevens	§8.4 Leemten in kennis en informatie
H	Een samenvatting die een algemeen publiek voldoende inzicht geeft	Bijlage 4 van deel B

1.3.2 Doorwerking

De Reconstructiewet biedt de mogelijkheid om ruimtelijke beslissingen die in het reconstructieplan worden genomen, rechtstreeks van invloed te laten zijn op het Streekplan en het bestem-

mingsplan. Onderdelen in het reconstructieplan die afwijken van het Streekplan gelden als een herziening van het Streekplan.

Voor het bestemmingsplan gaat dat iets anders. Onderdelen in het reconstructieplan die doorwerken in het bestemmingsplan zijn benoemd en begrensd in het reconstructieplan. Die onderdelen gelden dan als een voorbereidingsbesluit in de zin van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Het bestemmingsplan moet nog wel apart aangepast worden.

Sommige onderdelen van dit reconstructieplan hebben niet deze rechtstreekse invloed, maar kunnen wel effect hebben op mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen. In hoofdstuk 4 is beschreven welke onderdelen van dit plan doorwerken in het bestemmingsplan.

1.3.3 Actualisatie, wijziging en uitwerking van het reconstructieplan

Het reconstructieplan bestrijkt ten hoogste twaalf jaar. Volgens de wet moeten Gedeputeerde Staten eens in de vier jaar - parallel aan de vierjaarlijkse cyclus van bestuursafspraken - beziën of het plan gewijzigd (geactualiseerd) moet worden (artikel 12, lid 2 Reconstructiewet). De reden daarvoor kunnen andere prioriteiten in het beleid zijn, maar ook andere omstandigheden (conform artikel 26 van de Reconstructiewet).

Als het plan veranderd wordt, is dezelfde procedure nodig als hierboven beschreven.

Gedeputeerde Staten maken gebruik van de mogelijkheid tot actualiseren door binnen vier jaar een reconstructieplan op te stellen dat onderwerpen zal bevatten die op dit moment niet uitgewerkt zijn, maar wel als opdracht voor het reconstructieplan zijn meegegeven (zie fasering in §3.3). Uitgangspunt daarbij is steeds de visie van de reconstructiecommissie voor 2016 (zie §3.1). Het bijgestelde plan borduurt voort op dit plan en speelt in op de actuele stand van zaken van dat moment.

In de praktijk is het onmogelijk om voor alle wensen en doelstellingen direct maatregelen te formuleren. De wet biedt de mogelijkheid om onderdelen van het reconstructieplan nader uit te werken. In §6.3 is aangegeven welke gebieden voor een uitwerking van het reconstructieplan in aanmerking komen. Wil men het instrument van herverkaveling inzetten dan is een planuitwerking verplicht. Ook op een planuitwerking is de hierboven beschreven procedure van toepassing.

2 De streek in beeld

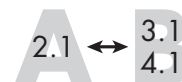
In dit hoofdstuk staat in hoofdlijnen de huidige situatie in Maas en Meierij. Hierbij wordt ingegaan op enerzijds de omgevingskwaliteit (het samenhangende systeem van water en bodem, milieu, natuur, landschap en cultuurhistorie) en anderzijds de sociale en economische vitaliteit (landbouw, recreatie en toerisme en wonen, werken en leefbaarheid).

Ook is de autonome ontwikkeling beschreven. Hierin staan de te verwachten ontwikkelingen tot 2016, wanneer de reconstructie niet zou worden uitgevoerd.

De huidige situatie met bijbehorende problematiek en de autonome ontwikkeling vormen de basis voor de visie op Maas en Meierij zoals beschreven in het volgende hoofdstuk.

De huidige situatie is ook het referentiekader voor de effectbepaling in het kader van de milieueffectrapportage.

2.1 Water en bodem

2.1.1 Waterberging

In perioden van overvloedige neerslag is er op veel plaatsen in het gebied wateroverlast. Vooral ter hoogte van 's-Hertogenbosch geven de grote hoeveelheden water problemen. Daarom wordt bovenstreams (dus ten zuidoosten van 's-Hertogenbosch) gezocht naar mogelijkheden om de 'vloedgolven' te dempen. Dat kan door het water langer vast te houden in de haarvaten en door uitbreiding van het areaal waterbergingsgebied. De waterberging zal de eerste jaren langzaam op gang komen omdat deze grotendeels volgt op de aankoop van gronden voor het realiseren van de ecologische hoofdstructuur. Momenteel berekenen de waterschappen hoeveel van de 4354 hectare zoekgebied regionale waterberging in Maas en Meierij gerealiseerd moet worden.

Naast regionale waterberging speelt in Maas en Meierij ook waterberging van de Maas een rol. In de kleipolders zijn daartoe zoekgebieden voor rivierverruiming aangegeven. In 2004 wordt een bestuurlijk besluit genomen over de maatgevende afvoer van de Maas. Deze wordt gebruikt voor de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier die in 2005 wordt verwacht. In deze Planologische Kernbeslissing wordt aangegeven welke concrete gebieden wanneer ingericht worden voor rivierverruiming.

2.1.2 Waterdoelen en grondwaterstand

Niet alleen hebben we te maken met perioden met veel neerslag, ook zien we steeds meer perioden van extreme droogte. Hierdoor verdroogt steeds vaker natuur die afhankelijk is van relatief natte omstandigheden. Er zijn en worden projecten opgestart om de verdroging in natuurgebieden te bestrijden. Van de in 1994 verdroogde natuurgebieden was Brabantbreed in 2000 slechts 3% hersteld. De verdrogingsdoelstelling - 40% van de verdroogde natuurgebieden moet in 2010 zijn hersteld - wordt niet gehaald, onder andere omdat de grondverwerving stagneert. Indien het huidige tempo doorzet is in 2016 circa 11% van de in 1994 verdroogde natuur hersteld.

2.1.3 Water- en bodemkwaliteit

In het algemeen zijn de zandgronden in het oostelijk deel van Maas en Meierij gevoelig voor de uitspoeling van nitraat en door verzuring, ook van zware metalen. De lager gelegen land-

bouwgronden langs de oost- en zuidgrens zijn gevoelig voor de uitspoeling van fosfaat. In Maas en Meierij wordt de basisnorm (MTR, maximaal toelaatbaar risico) voor nitraat in grond- en oppervlaktewater en van fosfaat in oppervlaktewater, overschreden.

Voor de gewenste bodemkwaliteit in natuurparels en prioritair gebieden is vooral de uitspoeling van fosfaat een knelpunt. Uit onderzoek blijkt dat veel landbouwgronden grote hoeveelheden fosfaat bevatten vanwege de jarenlange ophoping in de bovengrond. De belasting van de bodem met mineralen uit de landbouw neemt waarschijnlijk af. Bij voortzetting van het huidige beleid is voor 2030, voor vrijwel het gehele gebied, de ophoping groter dan acht ton fosfaat per hectare. Ondanks de invoering van de EU-nitraatrichtlijn overschrijden in 2030 de concentraties nitraat en fosfaat in het grond- en/of oppervlaktewater nog steeds de basisnorm. De waterkwaliteit is in het algemeen onvoldoende om de gewenste natuurdoeltypen in de natte natuurparels te halen.

In vrijwel heel Maas en Meierij worden zowel in het grond- als oppervlaktewater de MTR-normen voor koper, nikkel en zink overschreden. Naast lozingen van huishoudens en bedrijven heeft het effluent (gereinigde water) van rioolwaterzuiveringen en riooloverstorten een negatieve invloed op de kwaliteit van het oppervlaktewater. In Maas en Meierij liggen de rioolwaterzuiveringen van 's-Hertogenbosch, Oijen, Schijndel, Vinkel en Dinther. Het effluent van de rioolwaterzuiveringen voldoet vaak niet aan de gewenste kwaliteitseisen.

In het buitengebied zijn nog 1995 ongezuiverde lozingen van huishoudens en bedrijven. Het beleidsdoel om alle ongezuiverde lozingen uiterlijk in 2005 te saneren, wordt niet gehaald. De grondwaterwinningen van Nuland en Macharen zijn zeer kwetsbaar voor verontreinigingen van het grondwater. Bestrijdingsmiddelen en nitraat bedreigen de drinkwatervoorraden.

2.1.4 Beekherstel

Van de beken met de functie waternatuur voldoet 80% niet aan het streefbeeld. In Maas en Meierij betreft dit onder andere de Dommel en de Aa. De afgelopen jaren zijn verschillende beekherstelprojecten uitgevoerd. Dit betreft echter vaak maar een paar aspecten, zoals meandering of waterkwaliteit. Aankoop van grond is in veel gevallen het struikelblok.

2.2 Milieu

2.2.1 Ammoniak

De ammoniakemissie in Maas en Meierij is (plaatselijk) zeer hoog, vooral in het zuidoosten van het gebied in de driehoek Nistelrode-Loosbroek-Vorstenbosch. De ammoniakemissie in Maas en Meierij is 3,7 kiloton per jaar. Voor Brabant geldt een reductie van de ammoniakemissie tot 18 kiloton ammoniak als inspanningsverplichting. Voor Maas en Meierij is dit vertaald in een streefwaarde van 2,0 kiloton per jaar. Door toepassing van de AMvB-huisvesting, de afname van de veestapel en de afname van de ammoniakemissie bij aanwending, zal de ammoniakemissie sterk dalen. In 2016 bedraagt de ammoniakemissie in Brabant 20 kiloton per jaar. De inspanningsverplichting voor Brabant wordt dus niet gehaald. In Maas en Meierij is de ammoniakemissie in 2016 2,3 kiloton per jaar. Hier wordt de streefwaarde dus ook niet gehaald.

De stikstofdepositie is zo hoog dat in nagenoeg alle natuurgebieden de kritische depositiewaarde wordt overschreden. In Maas en Meierij is een heel ruime overschrijding van deze kritische depositiewaarde. Het aantal plaatsen waar stikstof wordt uitgestoten (puntbronnen) daalt onder invloed van de Wet ammoniak en veehouderij, de Natuurbeschermingswet, de vertaling van de Europese regels (Vogel- en Habitatrichtlijn, IPPC) in landelijke wetgeving en door het beëindigen en samenvoegen van bedrijfslocaties van intensieve veehouderijen. De stikstofdepositie in 2016 zal bijna overal hoger zijn dan de kritische depositiewaarde van de zeer kwetsbare gebie-

den, maar waarschijnlijk voor een deel lager dan de kritische depositiewaarde van de overige kwetsbare gebieden.

2.2.2 Stank

De intensieve veehouderij zorgt voor geurhinder. Hoe groter het bedrijf en hoe dichter bij geurgevoelige objecten, des te groter de hinder. Door de schaalvergroting in de intensieve veehouderij en het stoppen en omzetten van agrarische bedrijven in woonfuncties, is de problematiek toegenomen. Deze verweving heeft ook tot gevolg dat veel intensieve veehouderijbedrijven geen of weinig ontwikkelingsmogelijkheden meer hebben.

In veel kernen bestaat in meer of minder mate overlap met stankcirkels, vooral in het zuidoosten van het gebied (gemeente Bernheze). In een groot deel van het gebied ligt 75% van het woongebied binnen een stankcirkel. Het aantal stankgehinderden door stank uit stallen bedraagt in 2016, bij toepassing van de AMvB huisvesting, circa 8% van de bevolking in Maas en Meierij.

2.3 Natuur

2.3.1 Ecologische hoofdstructuur

Maas en Meierij bevat 12.800 hectare ecologische hoofdstructuurgebied. Ongeveer 8600 hectare nieuwe natuur moet nog gerealiseerd worden. Met de voorziene inzet van financiële middelen mag verwacht worden dat het realiseren van de ecologische hoofdstructuur in 2018 binnen bereik ligt. Het streven is 40% van de nieuwe natuur te realiseren door middel van beheer en 60% met verwerving van gronden. De aankoop van gronden is uiterlijk in 2015 afgerond en in 2018 volledig ingericht.

De natuur in Maas en Meierij staat onder grote druk. Door vooral versnippering, verdroging, vermesting (bijvoorbeeld stikstofdepositie), verzuring, verstoring en matige waterkwaliteit worden op veel plaatsen de gewenste natuurdoeltypen nog niet gerealiseerd. Een groot aantal ont-snipperingsprojecten wordt uitgevoerd.

2.3.2 Verbindingszones

In Maas en Meierij moet 209 kilometer ecologische verbindingzone worden gerealiseerd. Gezien de snelheid waarmee projecten worden uitgevoerd, is de verwachting dat de verbindingzones in 2012 nog niet zijn gerealiseerd. Mogelijk zelfs niet in 2018.

2.3.3 Soortenbescherming

In Maas en Meierij heeft één gebied een bijzondere beschermingsstatus gekregen op basis van het belang van het gebied voor zeldzame soorten of habitats: de Moerputten. De betere planologische bescherming van natuurgebieden, het realiseren van de ecologische hoofdstructuur en ecologische verbindingzones en de soortenbescherming door de Flora- en faunawet, leiden naar verwachting tot een vermindering van de achteruitgang van beschermde en zeldzame soorten. Dit voor zover deze achteruitgang niet te wijten is aan de milieuomstandigheden.

2.4 Landschap en cultuurhistorie

2.4.1 Behoud en herstel van landschap en cultuurhistorie

De kwaliteit van het landschap staat nog steeds onder druk van een sluipende nivellering en vervlakking. Er is sprake van een sterke versnippering in Maas en Meierij, veroorzaakt door het grote aantal infrastructurele elementen (onder andere de A2, A50, A59, N625 en N266). In een aantal gebieden zijn de cultuurhistorische relictten nog duidelijk herkenbaar in het landschap. Veel van de gebieden met hoge waarden zijn in agrarisch gebruik.

De aanwezige dynamiek biedt ook mogelijkheden voor het herstel van structuren en het creëren van nieuwe landschappen. Het Dommeldal is Belvédèregebied. Daarom wordt in dit gebied de cultuurhistorische identiteit sterker richtinggevend voor de inrichting en ruimte. De middelen die het Rijk inzet, zullen leiden tot een betere groenblauwe dooradering en tot meer groen in en om de stad.

2.4.2 Beeldkwaliteit landelijk gebied

Agrarische bebouwing komt sterk verspreid in het landschap voor. Dit doet afbreuk aan het groene en landelijke karakter van Maas en Meierij. Het risico bestaat dat voormalige agrarische bedrijfslocaties ongewenst worden hergebruikt of leeg blijven staan. Ook kan nieuwe bebouwing op verkeerde plekken worden neergezet, wat leidt tot ‘verrommeling’ van het landschap.

2.5 Landbouw

2.5.1 Veterinaire kwetsbaarheid

De komende jaren worden op bedrijfs- en ketenniveau maatregelen genomen om de veterinaire veiligheid te verbeteren.

2.5.2 Ruimtelijke structuur landbouw

Vooraf regels op het gebied van stankhinder, uitstoot van ammoniak en omvang van agrarische bouwkvavels beperken de ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven. Door ruimteclaims vanuit stedelijke, infrastructurele, ecologische en landschappelijke functies loopt het areaal landbouwgrond verder terug. Daardoor nemen de ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven plaatselijk verder af.

In de melkveehouderij is de gemiddelde veedichtheid in Maas en Meierij 2,1 grootvee eenheden per hectare. Het proces van schaalvergroting in de melkveehouderij zet door. Dit leidt tot een verdere loskoppeling van grond en productie. Hierdoor neemt de veedichtheid toe. Waarschijnlijk neemt de omvang van deze sector af door het verdwijnen van melkquotum uit het gebied.

De productieomvang van de intensieve veehouderij blijft naar verwachting gelijk ten opzichte van de omvang na uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijbedrijven (RBV1 en RBV2). Het aantal ondernemers zal echter sterk dalen; het aantal locaties zelfs nog sterker. De gemiddelde bedrijfsgrootte neemt daardoor fors toe. Naar verwachting daalt het aantal veehouderijbedrijven in de periode tot 2016 tot minder dan de helft van het huidige aantal.

In Maas en Meierij is relatief weinig glastuinbouw. In de glastuinbouw zal de trend naar schaalvergroting verder doorzetten. Steeds meer glastuinbouwbedrijven gaan dicht bij elkaar produceren om schaal- en milieuvoordeel maximaal te benutten.

In de akker- en tuinbouw is er een trend naar intensievere teelten. Waarschijnlijk neemt de akker- en tuinbouw in areaal af. Op het overblijvende areaal wordt intensiever geteeld, onder meer door teeltondersteunende voorzieningen. Veel akkerbouwbedrijven kunnen niet de sprong naar een toekomstgericht, gespecialiseerd akkerbouwbedrijf maken.

2.5.3 Verbrede landbouw

Het aandeel bedrijven met verbrede landbouw (neveninkomsten uit andere dan primaire agrarische productie, bijvoorbeeld uit zorg, natuur- en landschapsbeheer, recreatie of streekproducten) ligt in Maas en Meierij iets onder het gemiddelde voor Noord-Brabant. Omdat de inkom-

sten uit de traditionele landbouw onder druk staan is vanuit de landbouw veel behoefte aan verbreding.

De betekenis van verbrede landbouw neemt toe. Agrotourisme zal zowel in kwaliteit als in kwantiteit toenemen. Voor dagrecreatie, verkoopactiviteiten en zorgboerderijen wordt een verdere groei verwacht. De omvang van agrarisch natuurbeheer neemt ook toe.

2.5.4 Duurzame productie

De biologische landbouwproductie in Brabant blijft achter ten opzichte van het landelijke gemiddelde. In Maas en Meierij waren in oktober 2000 acht biologische bedrijven, inclusief omschakelende bedrijven. De ontwikkeling van biologische landbouw wordt sterk bepaald door de afzetmogelijkheden. Indien de groei van de afgelopen twee jaar voor Brabant wordt doorgetrokken naar 2010, zal op 5,6% van de landbouwgrond biologisch geteeld worden. Het Rijksdoel van 10% wordt daarmee niet gehaald.

2.6 Recreatie en toerisme

In Maas en Meierij is de verblijfsrecreatieve sector niet sterk aanwezig. Door de vergrijzing neemt het aantal korte vakanties toe. Deze groep ouderen is niet gebonden aan het hoogseizoen, gaat relatief veel op vakantie in eigen land, vraagt een goede kwaliteit van voorzieningen en heeft redelijk veel geld te besteden. Er is daarom vraag naar een volledige kwaliteitsverbetering van verblijfsrecreatie.

Maas en Meierij is een toeristisch gebied met verschillende accenten. Samenhang in het product, gekoppeld aan toeristisch-recreatieve dragers als de Maas en de historische stad 's-Hertogenbosch, bieden mogelijkheden voor groei.

In Maas en Meierij zijn recreatieve routestructuren ontwikkeld, zowel voor fietsers, wandelaars als skaters. Het platteland wordt nog beter toegankelijk gemaakt door middel van netwerkstructuren voor wandelen, fietsen en paardrijden. Het is de bedoeling om heel Brabant te voorzien van het fietsknooppuntensysteem. Er worden fietspaden aangelegd en er komt een ruiterroutenetwerk met overnachtingsmogelijkheden. Ook komen er nieuwe skateroutes.

2.7 Wonen, werken en leefbaarheid

2.7.1 Sociale aspecten in de landbouw

Er zijn grote veranderingen gaande in de agrarische sector: schaalvergroting, specialisatie, verbreding en bedrijfsbeëindiging. Het aantal bedrijven neemt de laatste jaren in hoog tempo af. De afname van de werkgelegenheid in vooral de intensieve veehouderij en de daaraan gekoppelde agribusiness, leiden op termijn tot veranderingen in de werkgelegenheidsstructuur van het landelijke gebied. De teruggang in arbeidsplaatsen in de agrarische sector wordt in Maas en Meierij door de economische groei in andere sectoren grotendeels opgevangen. Er is niettemin een verschil tussen het gevraagde en aangeboden opleidingsniveau en tussen het gevraagde werknemerschap en het aangeboden ondernemerschap. Het agrarische ondernemerschap als basis voor de plattelandseconomie zal steeds meer verdwijnen.

2.7.2 Economische vitaliteit

De bedrijvigheid in Maas en Meierij wordt gekenmerkt door de voedings- en genotmiddelenindustrie. Het gebied kent een relatief lage werkloosheid. De grootste knelpunten liggen in de mogelijkheden voor nieuw werk voor gestopte agrariërs en/of partners, onder andere via omscholing en bijscholing. Vooral bij verbrede landbouw zijn om- en bijscholing vaak wenselijk.

Ontwikkeling van ‘nieuwe economische dragers’ in het landelijke gebied moet de veranderingen in de landbouw opvangen. Nieuwe economische dragers zijn: vernieuwende economische activiteiten (product- en procesinnovatie), al dan niet gebaseerd op bestaande activiteiten. Naast de economische sectoren landbouw, recreatie en toerisme en overige bedrijvigheid, hebben ook natuur en landschap, wonen, zorg en welzijn economische potentie. In Maas en Meierij liggen vooral goede mogelijkheden bij de ontwikkeling van natuur en landschapswaarden - vaak verbrede landbouwactiviteiten. In de agribusiness zijn minder goede mogelijkheden. Voor kleine, startende ondernemers is plaats op bestaande lokale bedrijventerreinen. Hierbij kunnen ook geschikt bevonden voormalige agrarische bedrijfslocaties worden gebruikt. Daarvan komen er in Maas en Meierij naar verwachting enkele tientallen beschikbaar. De genoemde ontwikkelingen worden in Maas en Meierij onder meer gestimuleerd door verenigingen voor verbrede plattelandontwikkeling zoals Maashorstboeren.

2.7.3 Leefbaarheid

De leefbaarheid op het platteland staat onder druk. Door de toegenomen mobiliteit en de individualisering van plattelandbewoners, wordt de afzetmarkt van voorzieningen kleiner. Kleine ondernemers sluiten de deuren, wat leidt tot een verdere toename van de mobiliteit en een afname van de sociale functie van voorzieningen. De sociale cohesie en identiteit van dorpskernen wordt ook minder door de toegenomen individualisering. Dit wordt versterkt doordat bewoners zonder lokale binding zich in het buitengebied vestigen. Dorpsbewoners zijn echter wel steeds meer betrokken bij ontwikkelingen in hun dorp.

In de kleine kernen neemt de behoefte aan combinaties van wonen, zorg en dienstverlening toe. De overheden stimuleren het opzetten van multifunctionele voorzieningen en projecten.

2.7.4 Verkeer en vervoer

Zowel openbaar vervoer als autobereikbaarheid van het landelijke gebied staan onder druk. De autobereikbaarheid van bedrijven en de plattelandskernen wordt in Maas en Meierij vooral bepaald door de doorstroming op de A2 en de N59. De verbinding van Oss naar Helmond-Eindhoven wordt op dit moment aangepakt door het doortrekken van de A50. Desondanks nemen op de grotere wegen in de toekomst de problemen toe. Dit komt door verschuiving van verkeer van lokale naar grotere wegen wegens aanpassingen aan de lokale wegen in het kader van Duurzaam Veilig. Ook neemt het aantal verkeersbewegingen toe door veranderingen in de werkgelegenheids- en voorzieningenstructuur.

3 Waar willen we naar toe?

In dit hoofdstuk geven we onze visie op Maas en Meierij, met de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen in het achterhoofd. We beschrijven hoe we wensen dat het gebied er in 2016 op hoofdlijnen uitziet. Dit doen we tegen de achtergrond van het Streekplan van 2002 en de notitie Hoofdlijnen Provinciale Uitgangspunten voor de reconstructie uit 1999. De visie voor Maas en Meierij geeft richting aan de gewenste ontwikkeling van het gebied. Vervolgens is deze visie vertaald in meer concrete reconstructiedoelen (§3.2). Het hoofdstuk wordt afgesloten met het onderdeel fasering (§3.3). Vanwege het grote aantal reconstructiedoelen hebben we besloten niet alles direct op te pakken. We richten ons de eerste jaren (de eerste fase) op de onderdelen die in de periode tot 2008 moeten worden behaald of in gang gezet om de reconstructiedoelen in 2016 te behalen. In §3.3 staan de reconstructiedoelen voor de eerste fase.

3.1 Visie op een leefbaar platteland: Maas en Meierij in 2016

De ontwikkelingen zoals beschreven in het vorige hoofdstuk geven aan dat het landelijke gebied van Brabant ingrijpend verandert. We staan bij de reconstructie voor de uitdaging om deze ontwikkelingen in goede banen te leiden. Zodanig, dat een gevarieerd en kwalitatief hoogwaardig buitengebied ontstaat dat klaar is voor de 21ste eeuw.

In 2016 wensen we dat het gebruik van het landelijke gebied meer aangepast is aan de natuurlijke omstandigheden. Een belangrijk uitgangspunt voor de reconstructie is dat de verbetering van de kwaliteit van natuur, landschap en milieu samen moet gaan met verbetering van de sociale en economische vitaliteit.

Onderstaande visie voor Maas en Meierij is gebaseerd op het streefbeeld 2016 dat de reconstructiecommissie voor het gebied heeft opgesteld. De visie geeft aan hoe we willen dat Maas en Meierij er op hoofdlijnen in 2016 uitziet. De kaart met onze visie is opgenomen op de CD-ROM.

Maas en Meierij is in 2016 een afwisselend gebied. In grote lijnen wordt het gebied gekenmerkt door het kleigebied in het noorden, de stedelijke regio op de dekzandrug in het midden en het zandgebied in het zuiden. Het zandgebied ten zuidwesten van de Zuid-Willemsvaart is kleinschalig en heeft een hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde.

Maas en Meierij kent in 2016 een raamwerk van natuur. Deze natuur vormt één geheel door een aantal grotere verbindingen tussen de natuurgebieden. Er is sprake van een (min of meer) nat natuurraamwerk en een (min of meer) droog natuurraamwerk. Deze vormen gezamenlijk ook weer één geheel.

De natte natuur speelt een belangrijke rol in het gebied. De kern van het natte raamwerk wordt gevormd door de Maas(-uiterwaarden), de Geelders, Wijboschbroek en de beekdalen van de Aa, de Leigraaf, de Dommel en de Essche Stroom. Deze komen samen rond 's-Hertogenbosch. Rond de stad liggen natte en plasdras verbindingen tussen de beekdalen en de Maas: aan de oostzijde via de omgelegde Zuid-Willemsvaart, aan de westzijde via de Kloosterstraat, de Moerputten en de Polder van Bokhoven. Tussen Geelders en Wijboschbroek

liggen kleinschaligere verbindingen (zowel noordelijk als zuidelijk van Schijndel). Kleinere, maar ook belangrijke, natte verbindingen zijn de Groote Wetering en de Hertogswetering. Binnen het natte raamwerk zijn natuur en water belangrijke en richtinggevende functies. Het (overige) gebruik (landbouw, recreatie) is vanwege de kwetsbare natuurwaarden extensief. De kern van het droge natuurraamwerk wordt gevormd door de Maashorst, Herperduin en de bosgebieden bij Nuland en Rosmalen. De verbinding tussen deze gebieden wordt gevormd door de dekzandrug Nistelrode - Berlicum en de landgoederenzone rondom Wamberg en Maliskamp. Herperduin kent een uitloper naar het westen via de landschappelijke zone tussen Oss en Heesch en de Geffense bosjes tot aan Geffen. De droge natuur is minder kwetsbaar en verdraagt daardoor meer dynamiek dan het natte raamwerk. Dit geldt vooral voor de genoemde verbindingen en uitlopers. Er is sprake van een sterke vermenging van bosgebieden, natuurgebieden, diverse vormen van recreatie, bewoning, grondgebonden landbouw, verbrede landbouw en natuur- en landschapselementen.

Tussen het natte en droge raamwerk ligt een aantal robuuste verbindingen, waardoor het raamwerk één geheel vormt. Het gaat vooral om de Erfdijk (verbinding tussen Maasuitwaarden en Herperduin). Verder ligt er een koppeling tussen de aan elkaar grenzende Aa/Leigraaf en de dekzandrug Nistelrode-Berlicum.

Het recreatieve netwerk bestaat uit de stedelijke regio met haar uitloopgebieden en een drietal aandachtsgebieden recreatie. De uitloopgebieden zijn vooral te vinden rondom de steden Oss en 's-Hertogenbosch en zijn rijk voorzien van bijvoorbeeld wandel- en fietspaden, bankjes, picknicktafels en landschappelijke elementen. De drie aandachtsgebieden recreatie vallen voor een deel samen met het droge natuurraamwerk (zie hierboven). Aan de noordkant van de stedelijke regio wordt het recreatieve netwerk vooral gevormd door de oeverwal, van 's-Hertogenbosch, via Oss naar Ravenstein. In het zuiden wordt deze gevormd door de landgoederenzone en de dekzandrug Nistelrode-Berlicum, in samenhang met de Maashorst/Herperduin (ook van 's-Hertogenbosch, via Oss naar Ravenstein). De derde is de Meierij, die vanuit 's-Hertogenbosch een verbinding maakt met recreatieve gebieden in het reconstructiegebied Meierij.

Het karakter van het recreatieve raamwerk is vooral kleinschalig. Er zijn een grote variatie aan recreatieve voorzieningen, een sterke menging van functies en hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Het aandachtsgebied recreatie op de oeverwal sluit aan op een aantal grootschalige intensieve recreatievoorzieningen in de uiterwaarden, zoals de Lithse Ham en enkele jacht- en passantenhavens.

'Last but not least' de (primaire) landbouwgebieden. We kunnen wat betreft de landbouw niet spreken van een raamwerk. Het gaat hier om gebieden die binnen het recreatie- en het natuurraamwerk liggen en daarvan een tegenhanger vormen. De Werstkampen, het gebied, het gebied ten noordoosten van Heeswijk-Dinther en de dekzandvlakte Bernheze zijn duidelijke tegenhangers die primair zijn voor de landbouw. Binnen deze gebieden liggen ook duurzame locaties voor intensieve veehouderij en zijn er goede voorzieningen (zoals infrastructuur en mestverwerkinginstallaties) voor de bedrijven. Tot slot heeft in het gebied ten zuidwesten van de Zuid-Willemsvaart, buiten de beekdalen, de landbouw ook een prominente plaats. Hier is echter een sterke verweving met andere functies. Door de aanwezigheid van veel landschappelijke en natuurelementen, kleinschalige landbouw, landschaps- en natuurbeheer en belangrijke cultuurhistorische waarden is sprake van een gebied met een hoge landschappelijke kwaliteit. In dit gebied zijn goed ingepaste duurzame locaties voor de intensieve veehouderij te vinden.

(Streefbeeld Maas en Meierij, 2001)

3.2 Toekomstbeeld handen en voeten geven

In §3.1 is het gewenste toekomstbeeld voor Maas en Meierij beschreven. De visie wordt in deze paragraaf uitgewerkt in (meer concrete) reconstructiedoelen voor Maas en Meierij. De reconstructiedoelen zijn gebaseerd op de visie en op de Rijksuitgangspunten, het Rijkskader en het Koepelplan provincie Noord-Brabant.

In Maas en Meierij speelt een groot aantal doelstellingen dat gericht is op verbetering van de omgevingskwaliteit. Water dient bovenstrooms zo lang mogelijk te worden vastgehouden. Waar mogelijk moet het grondgebruik worden afgestemd op het natuurlijke watersysteem. Om wateroverlast te voorkomen moet een aantal gebieden worden aangewezen voor waterberging. Het gaat om de potentiële zoekgebieden voor waterberging van de Maas (rivierverruiming) en waterbergingsgebieden voor het regionale watersysteem. In verdroogde natuur- en landbouwgebieden zijn maatregelen nodig om het water langer vast te houden. In heel Maas en Meierij dient de algemene waterkwaliteit te verbeteren. Enkele prioritaire natuurgebieden en de grondwaterbeschermingsgebieden hebben hierbij bijzondere aandacht. Ook moeten de ongezuiverde lozingen uiterlijk in 2005 gesaneerd zijn. De ecologische en landschappelijke kwaliteit van een aantal beken moet worden hersteld en voor de wijstgronden wordt hydrologisch herstel nagestreefd.

De milieukwaliteit willen we verbeteren door het aanwijzen van extensiveringsgebieden en het verplaatsen van intensieve veehouderijbedrijven uit die gebieden naar locaties met toekomstperspectief. Hierdoor zal in de extensiveringsgebieden de ammoniakbelasting op de (zeer) kwetsbare natuurgebieden en het aantal stankgehinderden afnemen. Daarnaast is het streven om de totale ammoniakbelasting in balans te brengen. Ook worden maatregelen genomen die bijdragen aan mestverwerking en -bewerking, duurzame energie, behoud of vermindering van de geluidsbelasting in stiltegebieden en behoud en herstel van donkere gebieden.

De natuurwaarden in Maas en Meierij behoren allereerst te worden versterkt door het versneld realiseren van de ecologische hoofdstructuur, inclusief de ecologische verbindingzones (in 2011) en door de bescherming hiervan tegen ongewenste invloeden (bijvoorbeeld verdroging en vermessing). Ook moeten de regionale natuur- en landschapseenheden worden begrensd en de doelstellingen ervan zijn gerealiseerd. Daarbij wordt gestreefd naar een optimale inzet van agrarisch natuurbeheer, bijvoorbeeld door versterking en vergroting van samenwerkingsverbanden. Agrarisch natuurbeheer, het 'klassieke' natuurbeheer en andere maatregelen dienen tenslotte ook bij te dragen aan het behoud, herstel en ontwikkeling van een zo natuurlijk mogelijke verscheidenheid aan planten- en diersoorten.

De kenmerkende kwaliteiten van het landschap in Maas en Meierij moeten behouden, versterkt en verder ontwikkeld worden met aandacht voor de cultuurhistorische (inclusief archeologische), architectonische en aardkundige waarden. De variatie in het landschap moet hierbij worden behouden en waar mogelijk versterkt. Nieuwe intensieve agrarische bedrijven moeten landschappelijk en architectonisch worden ingepast. Het landschapsbeeld wordt verbeterd door de sloop van oude, leegstaande elementen. Tenslotte kunnen ook nieuwe landgoederen bijdragen aan een versterking van de landschappelijke kwaliteiten van Maas en Meierij.

Een belangrijk reconstructiedoel is het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor een duurzame landbouw. Allereerst behouden bedrijven op goede locaties hun ontwikkelingsmogelijkheden. Daarnaast worden gebieden aangewezen waar intensieve veehouderijbedrijven, die op een andere plek in hun ontwikkelingen worden belemmerd, de mogelijkheid krijgen om hun bedrijf voort te zetten. Om de bodem- en waterkwaliteitsdoelen te realiseren dient de melkveehouderij op een aantal plaatsen te extensiveren. Voor grondgebonden bedrijven moet de ruimtelijke structuur worden geoptimaliseerd. In het kader van de reconstructie worden ook de biologische

en verbrede landbouw gestimuleerd. Daarbij streven we naar een groei van de biologische landbouw van gemiddeld 40 procent per jaar. Bij verbrede landbouw gaat het om stimulering van landbouw en zorg, agrotouristische diensten, streekproducten, agrarisch natuurbeheer en overige nieuwe nevenactiviteiten.

Ter versterking van de toeristisch-recreatieve sector is een regionaal ontwikkelingsplan nodig. Er moeten ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden voor de recreatie worden geschapen. Het toeristisch-recreatieve product dient te worden verbeterd, onder andere door het stimuleren van kwaliteitsverbetering, vergroting van de verscheidenheid en professionalisering. Waar mogelijk worden routes en routenetwerken ontwikkeld, die de toegankelijkheid van het agrarische gebied en de natuurgebieden vergroten. Hierbij wordt er nadrukkelijk rekening mee gehouden wat de verschillende gebieden in Maas en Meierij aankunnen.

Om de sociale en economische structuur in Maas en Meierij te versterken, zijn er vier speerpunten. Allereerst dienen de sociale en economische gevolgen van veranderingen binnen de landbouw, vooral de intensieve veehouderij, te worden opgevangen. Daarnaast moeten nieuwe sociale en economische mogelijkheden voor het platteland worden ontwikkeld. Verder zijn maatregelen nodig die de leefbaarheid op het platteland vergroten. Ten slotte wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de uitvoering van het sociale en economische beleid. Hiervoor dient een uitvoeringsorganisatie te worden ingesteld die lokale en regionale initiatieven op sociaal en economisch gebied initieert, stimuleert en begeleidt.

Bij verkeers- en vervoersprojecten die in het kader van de reconstructie worden opgepakt moet worden aangesloten bij de principes van Duurzaam Veilig. De verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid worden vergroot door via projecten ontbrekende schakels in het (recreatieve) fietspadennetwerk aan te leggen. Reconstructie maatregelen mogen geen negatieve gevolgen hebben voor de leefbaarheid, bereikbaarheid en verkeersveiligheid in Maas en Meierij.

3.3 Beginnen we met alles tegelijk?

3.3.1 Faseren

De hierboven beschreven reconstructiedoelen voor Maas en Meierij omvatten een breed scala aan onderwerpen. Het gelijktijdig werken aan al deze doelen is complex en ambitieus. Er is daarom voor gekozen niet alle reconstructiedoelen direct in de komende vier jaar op te pakken. Op basis van wettelijke en beleidseisen, haalbaarheid, samenhang en onze eigen prioriteiten hebben we reconstructiedoelen gekozen die we in de eerste periode (tot 2008) willen behalen en/of in gang zetten. Deze reconstructiedoelen zijn hieronder genoemd en worden in het voorkeursalternatief (hoofdstuk 4) verder uitgewerkt.

De reconstructiedoelen die op dit moment niet worden opgepakt, komen aan de orde in de tweede (tot 2012) of derde planperiode (tot 2016). De reconstructiedoelen zijn dus al wel bepaald, maar worden gefaseerd opgepakt.

3.3.2 Maas en Meierij

In de eerste planperiode wordt in Maas en Meierij gestart met de uitvoering van 36 doelen. Dit zijn doelen die de omgevingskwaliteit en de sociale en economische vitaliteit bevorderen. Voor het thema water wordt in de eerste planperiode gewerkt aan het verminderen van wateroverlast en het verbeteren van de waterhuishouding voor landbouw en natuur. Ook de kwaliteit van water en bodem wordt verbeterd. Dat gebeurt door sanering van riooloverstorten en ongezuiverde lozingen, het verbeteren van de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden en het terugdringen van de uitspoeling van fosfaat en nitraat. Voor het thema milieu wordt in de eerste planperiode gewerkt aan het verminderen van de ammoniakbelasting van natuurgebieden, het verlagen van de totale ammoniakemissie en het terugdringen van de stankhinder. Hiertoe is onder andere een integrale zoning voor de intensieve veehouderij

opgesteld. Door de doelen voor water en lucht te realiseren, neemt ook de kwaliteit van de natuur toe. Ten behoeve van de natuur zetten we ons ook in om de ecologische hoofdstructuur versneld te realiseren, versnippering terug te brengen en te voorkomen, en optimaal in te zetten op agrarisch natuurbeheer. Bovendien wordt in de eerste planperiode gewerkt aan het herstellen van beken en is de begrenzing van regionale natuur- en landschapseenheden in dit plan opgenomen. Ook werken we aan het behouden en versterken van groene en open gebieden binnen de stedelijke regio's. Om de landschappelijke kwaliteit te verbeteren, worden intensieve veehouderijbedrijven groen en architectonisch ingepast en worden oude, leegstaande gebouwen gesloopt.

Voor het thema landbouw wordt door de integrale zoneringsplan de ruimtelijke structuur van de intensieve veehouderij beter afgestemd op water en bodem, natuur en milieu. Sterke bedrijven die als gevolg van reconstructie in hun ontwikkelingen worden belemmerd, krijgen de mogelijkheid tot voortzetting op een andere, wel geschikte locatie. Bedrijven op goede locaties behouden hun ontwikkelingsmogelijkheden. Tevens stimuleren we verbrede landbouw.

Voor de recreatie hebben we al een regionaal ontwikkelingsplan voor toerisme en recreatie opgesteld. Er wordt gestart met de uitvoering van dit plan. Om de sociale en economische structuur van het platteland te versterken, wordt een uitvoeringsorganisatie ingesteld die hier toe projecten initieert. Bij het realiseren van deze doelen worden cultuurhistorische en landschappelijke waarden zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk versterkt. De maatregelen worden afgestemd op de aanwezige natuurwaarden.

4 Plan en alternatieven

Dit hoofdstuk beschrijft ons voorkeursalternatief voor Maas en Meierij (§4.1). Het voorkeursalternatief geeft de keuzes weer voor de uitvoering van de reconstructiedoelen. Het vormt de kern van het reconstructieplan. De visie (§3.1), de mede daarop gebaseerde reconstructiedoelen en de fasering voor het gebied (§3.2 en 3.3) zijn belangrijke bouwstenen voor dit voorkeursalternatief.

Naast het voorkeursalternatief zijn alternatieven bekeken (zie §4.2). Door het vergelijken van verschillende oplossingen en het doorrekenen van de effecten van de verschillende alternatieven, inclusief het voorkeursalternatief, is het voorkeursalternatief aangescherpt.

4.1 Voorkeursalternatief

Het voorkeursalternatief wordt beschreven aan de hand van deelgebieden. Per deelgebied (zie voor begrenzing: bijlage 5) schetsen we een samenhangend beeld van de voorgenomen activiteiten en ontwikkelingen. De thema's die relevant zijn voor dat deelgebied hebben we zo concreet mogelijk beschreven en zo mogelijk op kaart gezet (plankaarten 1 en 2).

Een aantal thema's kan niet specifiek per deelgebied worden uitgewerkt maar geldt voor meerdere deelgebieden. Deze thema's zijn in §4.1.1 beschreven. In §4.1.2 staat vervolgens een gebiedsgerichte beschrijving.

Een aantal voorgenomen activiteiten is verder uitgewerkt in projecten, die in de periode 2005-2008 worden uitgevoerd. Deze projecten staan in het uitvoeringsprogramma.

4.1.1 Algemene thema's Integrale zonerings intensieve veehouderij

De Reconstructiewet schrijft voor dat het reconstructieplan een integrale zonerings voor de intensieve veehouderij moet bevatten. Integrale zonerings is het indelen van het reconstructiegebied in drie zones: gebieden met perspectief voor primair de intensieve veehouderij, gebieden met perspectief voor hetzij natuur, hetzij stedelijke functies en gebieden waar natuur, landschap, cultuurhistorie, wonen, werken en landbouw met elkaar zijn verweven. De drie gebieden heten achtereenvolgens landbouwontwikkelingsgebieden, extensiveringsgebieden en verwevingsgebieden.

In landbouwontwikkelingsgebieden zijn bouwblokken tot 2,5 hectare mogelijk, met inachtneming van de in deel B opgenomen voorwaarden. De toekenning/uitbreiding van bouwblokken boven de 2,5 hectare is -op grond van dit reconstructieplan- niet rechtstreeks mogelijk.

Hiervoor geldt een goedkeuringsvereiste. In de landbouwontwikkelingsgebieden is ook ruimte voor mestverwerkinginstallaties. We zien in Maas en Meierij vooralsnog geen noodzaak en ruimte voor nieuwvestiging en duurzame projectlocaties voor de intensieve veehouderij.

Delen van landbouwontwikkelingsgebieden die overlappen met het leefgebied struweelvogels en/of dassen, hebben op plankaart 2 de aanduiding 'aandachtsgebied struweelvogels/dassen'.

In dergelijke landbouwontwikkelingsgebieden worden voorwaarden gesteld aan de inplaatsing van intensieve veehouderijen. Omdat in Maas en Meierij nieuwvestiging niet is toegestaan, is er voor wat betreft het vestigingsbeleid voor de intensieve veehouderij geen onderscheid tussen de verschillende typen landbouwontwikkelingsgebieden. Dit betekent dat in Maas en Meierij

het vestigingsbeleid in alle landbouwontwikkelingsgebieden hetzelfde is!

In verwevingsgebieden zijn bouwblokken tot 1,5 hectare, met inachtneming van de in deel B opgenomen voorwaarden mogelijk. De toekenning/uitbreiding van bouwblokken boven de 1,5 hectare is -op grond van dit reconstructieplan- niet rechtstreeks mogelijk. Hiervoor geldt een goedkeuringsvereiste.

In extensiveringsgebieden hebben intensieve veehouderijen geen duurzaam perspectief. In extensiveringsgebieden met primaat natuur geldt, net als bij verwevings- en landbouwontwikkelingsgebieden, een lager beschermingsniveau van stankgevoelige objecten.

Voor de overige extensiveringsgebieden blijft het huidige beschermingsniveau gehandhaafd. De gebieden in de integrale zonering werken door in het bestemmingsplan. Dit noemen we planologische doorwerking (zie verder §11.6.1 van deel B).

Wij hebben de drie zones begrensd door de waarden en belangen in de verschillende gebieden integraal af te wegen. Er is rekening gehouden met natuurlijke randvoorwaarden als water, milieu en natuur en met andere functies zoals wonen, werken en recreatie. De zonering voor Maas en Meierij is weergegeven op plankaart 2 en per deelgebied beschreven in §4.1.2. De te verplaatsen bedrijven willen we een goede plek bieden op (voormalige) agrarische bedrijfslocaties op duurzame locaties binnen Maas en Meierij (in landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden). Het aantal voormalige agrarische bedrijfslocaties op duurzame locaties is ruim voldoende om de te verplaatsen bedrijven een goede plek te kunnen bieden. We spannen ons bijzonder in om deze verplaatsing te realiseren en de betreffende ondernemers te ondersteunen.

Varkensvrije zone

De Reconstructiewet schrijft de begrenzing van varkensvrije zones voor. De varkensvrije zones hadden een functie in het tegengaan van de verspreiding van besmettelijke ziekten en de bestrijding van deze ziekten na een eventuele uitbraak. Hierbij ging het bijvoorbeeld om de varkenspest. Op grond van besluiten van de Europese Commissie is het nu mogelijk om bij een uitbraak van varkenspest de dieren te vaccineren. Uit nader onderzoek blijkt dat de varkensvrije zones nu uit veterinaire oogpunt geen meerwaarde meer hebben. Dit heeft er toe geleid dat de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselveiligheid aan de provincies heeft verzocht geen varkensvrije zones meer in de plannen op te nemen. In het Bestuurlijk Overleg Reconstructie op 22 april 2004 hebben de provincies toegezegd dit verzoek in te willigen.

Waterberging

Zowel langs de grote rivieren als in de beeksystemen wordt waterberging gerealiseerd. De potentiële binnendijkse zoekgebieden voor rivierverruiming liggen in het komgebied. Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat is in 2004 gestart met een studie (Integrale Verkenning Maas 1) om te komen tot een selectie van de gebieden en de maatregelen die nodig zijn om wateroverlast van de Maas in de toekomst te voorkomen.

Het kabinet heeft in december 2003 een standpunt ingenomen over rampenbeheersing bij eventuele overstrooming van Rijn en Maas. Er wordt een onderzoeksprogramma opgestart en in de Nota Ruimte zijn drie gebieden - waaronder het oostelijke deel van de Beerse Overlaat - voorlopig ruimtelijk gereserveerd als mogelijk noodoverloopgebied. Wat betreft de ruimtelijke reservering in de Nota Ruimte (kabinetsstandpunt van april 2004) concluderen we dat - voor zover nu bekend is - de beoogde ontwikkelingen in het reconstructieplan hiermee niet of nauwelijks in strijd zijn.

In het reconstructieplan hebben we voor de beeksystemen 'bestaande inundatiegebieden', 'in te richten waterbergingsgebieden' en 'voorlopige reserveringsgebieden 2050' opgenomen. De in te richten waterbergingsgebieden worden in het kader van de reconstructie ingericht.

Zowel in de zoekgebieden rivierverruiming als in de voorlopige reserveringsgebieden 2050 voor de beeksystemen gelden de regels uit het Streekplan over de ontwikkeling van (grootschalige) kapitaalintensieve functies. Dit zijn bijvoorbeeld woonwijken, bedrijventerreinen, vestigingsgebieden voor de glastuinbouw, projectlocaties voor de intensieve veehouderij en grote recreatiecomplexen. Het betekent dat deze functies alleen mogen ontwikkelen als daardoor de geschiktheid van het gebied voor waterberging niet verloren gaat. De bestaande inundatiegebieden en de in te richten waterbergingsgebieden, zoals weergegeven op plankaart 1, werken planologisch door in het bestemmingsplan (zie verder §11.6.2 van deel B).

De waterschappen leggen uiterlijk september 2005 de definitieve omvang en locaties van alle waterbergingsgebieden voor de beeksystemen op perceelsniveau vast. Hiermee worden alle tot 2050 in te richten waterbergingsgebieden bedoeld. Dit betekent dat de ‘voorlopige reserveringsgebieden 2050’, zoals opgenomen in dit plan op termijn vervangen worden door de gebieden die in september 2005 beschikbaar komen.

Waterdoelen

Om te voorkomen dat de natte natuurparels (zoals de Moerputten en Wijboschbroek) verder verdrogen, wordt een beschermingsbeleid gevoerd. Dit beschermingsbeleid geldt voor de natte natuurparels, inclusief een zone van gemiddeld 500 meter daaromheen. Dit wordt de ‘beschermingszone natte natuurparel’ genoemd. De natte natuurparels, inclusief de beschermingszone zoals weergegeven op plankaart 1, werken planologisch door in het bestemmingsplan (zie verder §11.6.3 van deel B).

Waterkwaliteit

In heel Maas en Meierij nemen we diverse maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Daarnaast voeren provincie en waterschappen samen met de Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie en de gemeenten vijf regionale pilotprojecten uit om ervaring op te doen met maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit¹. De ervaringen uit deze pilots worden straks gebruikt voor een grootschalige aanpak van de diffuse bronnen in de tweede en derde planperiode. Hierbij wordt nauw aangesloten bij het uitvoeringsprogramma voor de Kaderrichtlijn Water. Deze Europese richtlijn richt zich bijvoorbeeld op het verbeteren van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Hiertoe dient in 2009 een stroomgebiedsbeheersplan (inclusief een programma van maatregelen) bestuurlijk te worden vastgesteld. Dit richt zich op de gestelde waterkwaliteits- en ecologische doelstellingen voor december 2015. We verlenen zoveel mogelijk onze medewerking aan het opstellen van de conceptstroomgebiedsbeheersplannen, inclusief het vanuit de Kaderrichtlijn vereiste programma van maatregelen. We streven er daarbij naar om deze maatregelen zoveel mogelijk een plaats te geven in het tweede generatie plan.

Regionale natuur en landschapseenheden

In Maas en Meierij liggen de regionale natuur- en landschapseenheid Maasuitwaerden en delen van de regionale natuur- en landschapseenheden Maashorst-Maasvallei, Loonse en Drunense Duinen en het Groene Woud (zie plankaart 1). Deze regionale natuur- en landschapseenheden zijn bedoeld om natuurgebieden te beschermen tegen verstedelijking en aanverwante grootschalige verstening. Onder dat laatste vallen bijvoorbeeld kassencomplexen, ontwikkelingsgebieden voor de intensieve veehouderij, nieuwe grootschalige vormen van verblijfsrecreatie en andere grootschalige functieveranderingen die niet bij het gebied passen. In de regionale natuur- en landschapseenheden staan de bescherming en ontwikkeling van natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden centraal. Hierbij passen schone, extensieve en grondgebonden vormen van landbouw en recreatie. We stimuleren projecten die hier-

---

¹ De pilotprojecten liggen buiten Maas en Meierij

aan bijdragen.

De lijn voor de regionale natuur- en landschapseenheden uit het Streekplan is het uitgangspunt van de begrenzing in dit reconstructieplan. Voor de begrenzing van de regionale natuur- en landschapseenheden voor zover daarbij is afgeweken van de kaders die het Streekplan 2002 daarvoor geeft, geldt het reconstructieplan als een herziening van het Streekplan.

De Maasdijk is de basis voor de begrenzing van de regionale natuur- en landschapseenheid Maasuitewaarden. We zijn hiervan afgeweken bij binnendijkse (potentiële) natuurelementen. In het westen is deze regionale natuur- en landschapseenheid uitgebreid tot Hedikhuizen en in het oosten is de Erfdijk binnen de begrenzing opgenomen.

Bij de begrenzing van de Maashorst-Maasvallei en van het Groene Woud hebben we op basis van hydrologische, geologische, ecologische en landschappelijke samenhang gebieden opgenomen of juist weggelaten uit de regionale natuur- en landschapseenheid. Bij de Erfdijk is voor Maashorst-Maasvallei een verbinding gemaakt met de regionale natuur- en landschapseenheid Maasuitewaarden.

Bij de Loonse en Drunense duinen hebben we in Maas en Meierij zoveel mogelijk de Streekplanlijn gevolgd.

Wonen, werken en leefbaarheid

Wij geven specifiek aandacht aan de sociale gevolgen van bedrijfsbeëindiging van landbouwbedrijven, zowel direct (agrariër en zijn bedrijf) als indirect (agribusinesscomplex). We starten projecten die te maken hebben met verbreding en regionalisering van landbouw, met arbeidsmarkt en werkgelegenheid en met kennismanagement.

Bij het ontwikkelen van alternatieve economische mogelijkheden spannen we ons in voor:

- het vinden van nieuwe alternatieven;
- het vinden van ruimte, vanuit een fysiek en een juridisch kader, voor het uitoefenen van economische activiteiten;
- het versterken van de ondernemerskwaliteiten in de gewenste richting.

Dit doen we bijvoorbeeld door voor een deel gebruik te maken van de verruiming van het provinciale beleid voor voormalige agrarische bedrijfslocaties. Nieuwe ontwikkelingen moeten wel altijd passen bij aard en schaalniveau van het betreffende gebied.

We spannen ons ook in om de leefbaarheid te vergroten. Onder leefbaarheid verstaan we de zorg voor een adequate voorzieningestructuur, aandacht voor de kwaliteit van de sociale leefomgeving (vrijwilligers, cohesie, identiteit) en de fysieke kwaliteit van de leefomgeving. Om dit verder in te vullen worden voor een aantal dorpen ('aandachtskernen leefbaarheid') dorpsontwikkelingsplannen gemaakt. We ondersteunen ook andere initiatieven om de leefbaarheid te versterken.

Bebouwingsconcentraties

Kernrandzones, bebouwingsclusters en bebouwingslinten hebben we in de meeste gevallen begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij. Vaak nog met een zone eromheen. In die bebouwingsconcentraties verdwijnt de intensieve veehouderij naar verwachting vanzelf. We willen in deze zones de kwaliteit en leefbaarheid versterken door de intensieve veehouderijen te ondersteunen bij verplaatsing en/of samenvoeging van bedrijfslocaties op een plek buiten de bebouwingsconcentraties. Dit doen we door ruimte te bieden aan nieuwe functies en door in te zetten op versterking en herstel van het landschap. Voor versterking en herstel van het landschap worden beeldkwaliteitplannen en landschapsontwikkelingsplannen gemaakt. Met deze totaalaanpak voor kernrandzones, bebouwingsclusters en bebouwingslinten, willen we ook het aantal stankgehinderden terugdringen. Voor het gebied Kruisstraat/ Heeseind/ Sprokkelbosch en in Sint Michielsgestel worden pilots gestart om de gewenste ontwikkelingen in deze clusters mogelijk te maken en te versnellen. In bebouwingsconcentraties die zijn

begrensd als verwevingsgebied, geven we voorrang aan de intensieve veehouderijbedrijven. Het gaat hier om een aantal linten binnen de gemeente Schijndel en Sint Michielsgestel, linten en clusters binnen de gemeente Lith en een lint ten zuiden van Nistelrode.

Overig

We spannen ons in om de ecologische hoofdstructuur (inclusief ecologische verbindingzones) versneld te realiseren en versnipperingknelpunten op te lossen. Met behulp van beeldkwaliteitplannen en landschapsontwikkelingsplannen passen we nieuwe agrarische gebouwen goed in. Daarnaast bevat het uitvoeringsprogramma projecten om de sloop van overtollige bebouwing in het buitengebied te stimuleren.

Bij de uitvoering van dit reconstructieplan stellen we een aantal randvoorwaarden:

- behoud en versterking van aanwezige waarden (omgevingskwaliteit);
- goede landschappelijke inpassing;
- behoud van schone bodems en stille en donkere gebieden;
- verhogen van de kwaliteit en gebruikswaarde van de grond;
- indien mogelijk: verbeteren van de structuur van agrarische bedrijven.

Deze randvoorwaarden hebben we ook steeds gehanteerd als uitgangspunt bij de keuzes die we in ons plan hebben gemaakt.

Om de recreatie in het gebied te verbeteren werken we in het hele gebied aan versterking van recreatieve routestructuren, uitbouw van kleinschalige recreatiebedrijven en agrotourisme, versterking van de organisatiestructuur en kwaliteitsversterking van bestaande dag- en verblijfsrecreatie.

Daarnaast ondersteunen we in het hele gebied projecten op het gebied van duurzame energie, mestverwerking en -bewerking, soortenbescherming, beheer en herstel van natuur, landschap en cultuurhistorie, samenwerking in de (landbouw)keten, duurzame productie (waaronder verbrede landbouw) en samenwerking op het gebied van plattelandsvernieuwing en agrarisch natuurbeheer.

In Maas en Meierij is een uitwerkingsplan voor de stedelijke regio gereed (Waalboss). Hierin zijn onder meer groene programma's opgenomen, te weten Groen in en om de Stad en landschapsecologische zones. We hebben gezorgd voor afstemming tussen het reconstructieplan en de groene programma's in het uitwerkingsplan.

4.1.2 Integrale beschrijving per deelgebied Uiterwaarden

In de uiterwaarden vormen natuur en water de basis voor de ontwikkeling van het gebied. We hebben het gebied dan ook begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij en als regionale natuur- en landschapseenheid (Maasuitwaarden). De natuurontwikkeling in de uiterwaarden willen we op basis van een landschapsvisie samen laten gaan met versterking van landschap en cultuurhistorie, vooral in Keent, de Diedensche Uiterdijk en de Alphense Waard. Dit wordt ook opgepakt in de lopende landinrichtingsprojecten. Ook ondersteunen we in de uiterwaarden initiatieven voor natuur- en landschapsbeheer.

Binnen de randvoorwaarden van natuur willen we de waterrecreatie langs de Maas versterken. We richten ons als eerste op de Lithse Ham, die ook verder wordt ontwikkeld als uitvalsbasis voor wandelen en fietsen op de oeverwal en (in mindere mate) op de uiterwaarden.

Oeverwal

De oeverwal willen we verder ontwikkelen tot een gevarieerd gebied met een sterke vermenigving van wonen, werken, recreatie en grondgebonden landbouw en met hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Het gebied moet een recreatief sterk ontwikkeld gebied worden met de functie van stedelijk uitloopgebied voor zowel 's-Hertogenbosch als Oss. We bieden daarom ruimte voor verbrede landbouw, kleinschalige vormen van recreatie, nieuwe economische functies en beheer en ontwikkeling van natuur en landschap. We steunen initiatieven op dit gebied, waarbij we aandacht hebben voor het karakter en de schaal van het gebied. Met behulp van een landschapsvisie (die verder gaat dan de oeverwal) wordt het landschap versterkt en garanderen we een goede landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. Om de recreatie te stimuleren, willen we een dagrecreatieve trekker ontwikkelen in de kern Lith, de relatie tussen Ravenstein en de Maas versterken (het waterfront van Ravenstein recreatief uitbouwen) en zoeken naar andere mogelijkheden om de waterrecreatie langs de Maas te versterken (zie ook deelgebied uiterwaarden).

We hebben vrijwel de gehele oeverwal begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij. Het gebied valt voor een deel binnen de regionale natuur- en landschapseenheid Maasuitwaarden.

Komgebied

Het komgebied zien we nu en in de toekomst als een sterk landbouwgebied met een bijzondere functie voor weidevogels en een grote landschappelijke openheid. We hebben twee gebieden tussen de Hertogswetering en Kruisstraat-Geffen en een gebied in de Polder van Oijen (grenzend aan de rioolwaterzuiveringsinstallatie) begrensd als landbouwontwikkelingsgebied voor de intensieve veehouderij. De (rest van de) Lithse Polder en een groot deel van het komgebied tussen Keent en Haren hebben we begrensd als verwevingsgebied. De rest van het komgebied is begrensd als extensiveringsgebied.

Wij hechten in het komgebied grote waarde aan de bescherming van landschappelijke en cultuurhistorische waarden (voormalige Beerse Overlaat) en ondersteunen (al genomen) initiatieven voor agrarisch natuurbeheer. In het uitvoeringsprogramma is een project opgenomen om de openheid en het karakter van het gebied te versterken en, waar nodig, te herstellen.

Wij geven hoge prioriteit aan het realiseren van de ecologische verbindingen Hertogswetering en de Erfdijk (verbinding tussen regionale natuur- en landschapseenheden Maasuitwaarden en Maashorst-Maasvallei). Hiertoe zijn projecten opgenomen in het uitvoeringsprogramma. Rondom deze verbindingen stimuleren we agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Langs de Hertogswetering, in de Lithse Kooi, in een zone langs de Hoefgraaf en in de Polder van Oijen liggen voorlopige reserveringsgebieden voor regionale waterberging. In het komgebied liggen ook potentiële zoekgebieden voor rivierversuiming. In de Nota Ruimte staat dat het oostelijke deel van de Beerse Overlaat in beeld is als potentieel noodoverloopegebied voor gecontroleerd overstrooming. In 2006 komt hierover meer duidelijkheid. Verder liggen in het komgebied het zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebied van Macharen en het kwetsbare grondwaterbeschermingsgebied Maren-Kessel. In het grondwaterbeschermingsgebied van Macharen wordt een project gestart voor de extensivering van de melkveehouderij. Ook stimuleren we hier biologische landbouw. Voor het gebied bij Macharen is in het uitvoeringsprogramma een project opgenomen om de uitspoeling van bestrijdingsmiddelen te verminderen (Project Schoon Water).

Haverleij en Diezemon

Dit deelgebied is en blijft kleinschalig met een verweving van natuur, grondgebonden veehouderij, recreatie en wonen. Het heeft een belangrijke rol als uitloopgebied voor de stad, dat we als zodanig verder willen ontwikkelen. Langs de Dieze vindt beekherstel plaats, gecombineerd

met de aanleg van een ecologische verbindingzone. Voor de Diezemonde is al een inrichtingsplan opgesteld waarbinnen agrarisch natuurbeheer mogelijk is.

De gebieden zijn begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij.

De Diezemonde valt gedeeltelijk binnen de regionale natuur- en landschapseenheid Maasuitwaerden. We ondersteunen hier initiatieven voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

Polder van Bokhoven/Engelermeer

Het gebied is en blijft primair een gebied voor de rundveehouderij. We hebben het gebied dan ook als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij begrensd.

Het gebied is onderdeel van de groenblauwe ring rondom 's-Hertogenbosch. In het uitvoeringsprogramma ligt een hoge prioriteit bij het realiseren van een combinatie van natte verbindingen en natuurgebieden rondom 's-Hertogenbosch. Deze groenblauwe ring is ook opgenomen in het uitwerkingsplan van de stedelijke regio Waalboss en de ruimtelijke structuurvisie van 's-Hertogenbosch. Het betreft een combinatie van de 'Bossche Buitens' (natuurgebieden rondom 's-Hertogenbosch) en natte en plasdras verbindingen daartussen. We stimuleren hier initiatieven voor natuurontwikkeling en agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Voor de groenblauwe ring is in het uitvoeringsprogramma een ontsnipperingsproject opgenomen ter hoogte van de A59, tussen de Moerputten en Engelermeer. Onderdeel van de ring is de landschapsecologische zone Vlijmen - 's-Hertogenbosch, ook opgenomen in het uitwerkingsplan voor de stedelijke regio Waalboss. In deze zone worden de maatregelen in samenwerking met de stedelijke regio nader ingevuld.

Het gebied functioneert voor een deel als stedelijk uitloopgebied. Dit willen we met diverse kleinschalige voorzieningen verder vormgeven. In het recreatiegebied Engelermeer willen we de dagrecreatieve mogelijkheden versterken, zonder het karakter van de landschapsecologische zone aan te tasten.

Tot slot is een groot deel van het deelgebied aangeduid als potentieel zoekgebied voor rivierverruiming.

Moerputten

De Moerputten is een kwetsbaar, nat natuurgebied. In een zone van 500 meter gelden beschermingsmaatregelen om verdere verdroging te voorkomen. In de Moerputten wordt in de eerste planperiode (tot 2008) gestart met de bestrijding van verdroging door vernattingsmaatregelen. Ook krijgt het realiseren van de gewenste waterkwaliteit hoge prioriteit. Voorlopig wordt afgezien van het realiseren van waterberging in de Moerputten omdat de waterkwaliteit van het water de ecologische waarde van de Moerputten kan aantasten. Omdat waterberging in de Moerputten in strijd is met het natuurdoel van dit gebied, heeft het onze voorkeur in noodsituaties water te bergen in de Gement.

Het gebied valt binnen de groenblauwe ring rondom 's-Hertogenbosch (zie verder: deelgebied Polder van Bokhoven/Engelermeer). Daartoe is een ontsnipperingsproject in het uitvoeringsprogramma opgenomen: de verbinding Bossche Broek - Gement (Drongelens kanaal) via de Vughterstuw.

De Moerputten is begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij en opgenomen binnen de regionale natuur- en landschapseenheid Loonse en Drunense duinen.

Kloosterstraat

Het gebied bevat in de toekomst een bedrijventerrein in combinatie met natuur, recreatie en regionale waterberging. We hebben het gebied daarom begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij.

Het gebied valt binnen de groenblauwe ring rondom 's-Hertogenbosch (zie verder: deelgebied

Polder van Bokhoven/Engelermeer). Hiertoe is een ontsnipperingsproject in het uitvoeringsprogramma opgenomen: bij de Zuid-Willemsvaart met de parallel gelegen provinciale weg tussen het Dommeldal en het Aa-dal.

Het gebied functioneert als stedelijk uitloopgebied. Dit willen we met diverse kleinschalige voorzieningen verder uitbreiden. In het gebied ligt het recreatiegebied Meerse Plas, dat we willen ontwikkelen tot een intensief dagrecreatief gebied.

In het gebied ligt een voorlopig reserveringsgebied voor regionale waterberging dat in de periode na 2008 wordt gerealiseerd. Hier wordt waterberging gecombineerd met de ontwikkeling van het bedrijventerrein en een ecologische verbindingzone tussen Wamberg en Bossche Broek.

Beekdal Dommel/Essche Stroom

Het hele deelgebied heeft hoge cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden. We geven dan ook hoge prioriteit aan bescherming van deze waarden, in het bijzonder in het Dommeldal (Belvédèregebied). Initiatieven voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer ondersteunen we van harte. Daarnaast worden projecten gestart om via inzet van Koopmansgelden de melkveehouderij te extensiveren. Ook stimuleren we hier de biologische landbouw.

In het gebied is geen ruimte voor grootschalige landbouwontwikkeling. We bieden wél ruimte aan initiatieven op het gebied van verbrede landbouw, kleinschalige vormen van recreatie, nieuwe economische functies en beheer en ontwikkeling van natuur en landschap. We ondersteunen initiatieven op dit gebied waarbij we aandacht hebben voor het karakter en de schaal van het beekdal. We hebben het gebied begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij.

Het noordelijk deel van het gebied valt binnen de groenblauwe ring rondom 's-Hertogenbosch (zie verder: deelgebied Polder van Bokhoven/Engelermeer). Hiertoe is een ontsnipperingsproject in het uitvoeringsprogramma opgenomen: bij de A2 ter hoogte van Bossche Broek. Dit deel van het gebied is ook stedelijk uitloopgebied. Met diverse kleinschalige voorzieningen kan dit verder worden ontwikkeld.

Rondom de Dommel en de Essche Stroom zijn al gebieden voor regionale waterberging gerealiseerd (bestaande inundatiegebieden) en zal beekherstel plaatsvinden. De beken zijn kansrijk voor extensieve waterrecreatie met mogelijkheden voor kanoverhuurbedrijven.

Bossche Broek en de Dommel bij Gemonde zijn natte natuurparels. In een zone van 500 meter gelden beschermingsmaatregelen om verdere verdroging te voorkomen. Vóór 2008 wordt gestart met verdrogingsbestrijding van de Bossche Broek Noord en vóór 2012 in Bossche Broek Zuid en de Dommel bij Gemonde. Dit gebeurt door vernattingsmaatregelen binnen het natuurgebied. Waar de landbouwgronden verdroogd zijn, kunnen ook maatregelen buiten het natuurgebied genomen worden.

Gestel en de dekzandvlakte Schijndel

De hoge cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden blijven wat ons betreft het karakter en gebruik van dit gebied bepalen. We hebben het gebied dan ook vrijwel geheel begrensd als verwevingsgebied en extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij. Een deel van 't Woud hebben we begrensd als landbouwontwikkelingsgebied. Rond Sint Michielsgestel wordt ook een pilot opgezet om de stankhinder vanuit de intensieve veehouderij te verkleinen door het ontwikkelen van maatregelen op het gebied van mesttoediening, stalsystemen en veevoeding.

Wij stimuleren initiatieven voor verbrede landbouw, kleinschalige vormen van recreatie, nieuwe economische functies en beheer en ontwikkeling van natuur en landschap en bieden hiertoe de nodige ruimte binnen de aard en de schaal van het gebied. Daarnaast nemen we zelf het initiatief om het landschap verder te ontwikkelen. Een deel van het gebied valt ook binnen de

regionale natuur- en landschapseenheid Groene Woud, waar de Woudboeren al actief zijn. De initiatieven die zij ontwikkelen ondersteunen we dan ook.

Wijboschbroek, Elderbroek en de Gasthuiskamp (de Geelders) zijn kwetsbare, natte natuurgebieden. Vóór 2008 wordt gestart met verdrogingbestrijding van Wijboschbroek en vóór 2012 van Elderbroek en de Geelders, door in deze natuurgebieden vernattingsmaatregelen te nemen. In een zone (van 500 meter) eromheen worden ingrepen voorkomen die leiden tot verdere verdroging. Daarnaast heeft het realiseren van de gewenste waterkwaliteit in deze natuurgebieden hoge prioriteit. Rondom Wijboschbroek, Elderbroek en de Geelders stimuleren we agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Ook worden hier projecten gestart voor de extensivering van de melkveehouderij door inzet van Koopmangelden en zien we goede kansen voor biologische landbouw.

Het realiseren van de ecologische verbinding tussen de natte natuurparels Geelders en Wijboschbroek is van groot belang. We vinden deze onvoldoende in het Streekplan en het landinrichtingsplan Sint Oedenrode uitgewerkt, zeker gezien de geïsoleerde ligging van Wijboschbroek. Daarom moet er, naast de al bestaande initiatieven voor een ecologische verbindingszone langs de Rooische Heide, een extra verbinding komen via de Beeksche Waterloop, Elderbroek, de Dungense Loop en de Leemputten. Hiertoe is een project opgenomen in het uitvoeringsprogramma, in aanvulling op het landinrichtingsplan Sint Oedenrode. Tot slot vindt binnen de tweede planperiode beekherstel plaats voor de Beeksche Waterloop en een gedeelte van de Dommel in en om Sint Michielsgestel. Daarnaast vindt aanleg van een natuurvriendelijke oever langs de Biezenloop plaats. Gebieden langs de Schijndelse Loop en in Wijboschbroek zijn aangemerkt als voorlopige reserveringsgebieden voor waterberging.

Schijndel en omgeving

Het gebied Schijndel en omgeving is een kleinschalig gebied met landschappelijke en cultuurhistorische waarden die op veel plaatsen zijn verstoord. Bescherming en herstel hiervan heeft dan ook een hoge prioriteit. We ondersteunen hier agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Het gebied is begrensd als verwevingsgebied en extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij. Speciale aandacht krijgt de ruimte rondom de natuurgebieden Wijboschbroek en Leemputten. Beide kwetsbare natte natuurgebieden hebben hoge prioriteit om de gewenste waterkwaliteit te realiseren. We willen daarom dat in deze zone extra maatregelen worden getroffen om de oppervlaktewaterkwaliteit te verbeteren. Dit gebeurt pas in de tweede fase van de reconstructie. Door vernattingmaatregelen in Wijboschbroek (zie hierboven) stijgt de waterstand. In een zone van 500 meter rondom Wijboschbroek gelden regels om verdere onttrekking van water uit Wijboschbroek tegen te gaan. In totaal zal de landbouw hier extensiever worden. In de gebieden rondom Wijboschbroek en Leemputten bieden we ruimte voor verbrede landbouw, kleinschalige vormen van recreatie en, passend binnen de aard en schaal van het gebied, nieuwe economische functies. We stimuleren beheer en ontwikkeling van natuur en landschap en biologische landbouw. Ook worden hier projecten gestart om de melkveehouderij te extensiveren door inzet van Koopmangelden. Na het uitwerken van een landschapsvisie worden in deze zone maatregelen genomen om het landschap te versterken en garanderen we een goede landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen.

Om de recreatie in dit deel van Maas en Meierij verder te ontwikkelen willen we Vlagheide ontwikkelen als uitvalsbasis voor bijvoorbeeld wandelen en fietsen. Daar zijn goede mogelijkheden voor intensievere vormen van dagrecreatie. De recreatieve ontwikkeling van Vlagheide wordt gezamenlijk met de omliggende gemeenten opgepakt en zal onder meer vorm krijgen door een recreatieve poort. De voormalige stortplaats wordt daarvoor gesaneerd.

In dit deelgebied ligt een deel van de gewenste ecologische verbinding tussen Wijboschbroek en de Geelders (zie dekzandvlakte Schijndel). Verder ligt tussen Weidonk en Sluiperman een voorlopig reserveringsgebied voor regionale waterberging.

Rooische Heide

De Rooische Heide is een open landbouwgebied met hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Daarnaast is het gebied uniek door de aanwezigheid van struweelvogels en weidevogels. Dit willen we vooral zo houden. We ondersteunen daarom agrarisch natuur- en landschapsbeheer. In het gebied willen we ook Koopmansgelden inzetten ten behoeve van de extensivering van de melkveehouderij. Het gebied is grotendeels begrensd als verweingsgebied voor de intensieve veehouderij. In de Rooische Heide ligt een deel van de gewenste ecologische verbinding tussen Wijboschbroek en de Geelders (zie dekzandvlakte Schijndel).

Beekdal Leigraaf/Aa

De beekdalen van de Leigraaf en de Aa hebben belangrijke landschappelijke en natuurwaarden. We geven dan ook hoge prioriteit aan de bescherming van deze waarden. Initiatieven voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer en biologische landbouw ondersteunen we van harte. Daarnaast worden voor de beekdalen projecten gestart om de melkveehouderij te extensiveren door inzet van Koopmansgelden. Het gebied is grotendeels gezoned als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij. Tussen Heeswijk-Dinther en Middelrode en ten oosten van de Brand hebben we twee verweingsgebieden begrensd. Het oostelijk deel van het beekdal van de Leigraaf valt binnen het landbouwontwikkelingsgebied Hazelbergsche Broek. Voor 2016 worden beide beken hersteld, een deel van de Aa al voor 2008 als onderdeel van de projecten Dynamisch beekdal en Historisch Aa-dal. Langs de Aa wordt tussen de aansluiting met de Leigraaf en de A2, voor 2008 regionale waterberging gerealiseerd. Dit geldt ook voor het westelijk deel van de Leigraaf, aansluitend op de Aa. De rest van de Aa en een strook langs de Leigraaf zijn aangewezen als voorlopig reserveringsgebied voor waterberging. De Aa is kansrijk voor extensieve waterrecreatie met ruimte voor kanoverhuurbedrijven. Voor het totale beekdal van de Aa stimuleren we verbrede landbouw, kleinschalige vormen van recreatie, nieuwe economische functies (passend binnen het karakter en de schaal van het beekdal) en beheer en ontwikkeling van natuur en landschap. De Beekbuurtboeren hebben hier al initiatieven genomen die we ondersteunen. Met behulp van een landschapsvisie wordt het landschap van het beekdal van de Aa versterkt en garanderen we een goede landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen.

De ecologische hoofdstructuur rondom kasteel Heeswijk is kwetsbare, natte natuur. In samenhang met verdrogingsbestrijding van Wijboschbroek wordt vóór 2008 ook de verdroging rond kasteel Heeswijk aangepakt. Dit gebied heeft ook prioriteit voor realisatie van de gewenste waterkwaliteit. Het westen van het deelgebied maakt deel uit van de groenblauwe ring rondom 's-Hertogenbosch (zie verder: deelgebied Polder van Bokhoven/Engelermeer).

Heeswijk-Dinther en omgeving

Ten noorden van de dorpenroute is rond de rioolwaterzuiveringsinstallatie een landbouwontwikkelingsgebied voor de intensieve veehouderij begrensd: Hazelbergsche Broek. De ontwikkeling van de intensieve veehouderij is hier richtinggevend. Voor 2016 vindt beekherstel plaats voor de verbinding Leigraaf - rioolwaterzuiveringsinstallatie, in combinatie met de aanleg van een ecologische verbindingszone langs de Leigraaf.

Dekzandrug Nistelrode - Berlicum

Op de dekzandrug Nistelrode-Berlicum willen we een groene gordel met allerlei vormen van recreatie ontwikkelen. Het groene karakter wordt gevormd door bijvoorbeeld afwisseling van bossen, overige natuurgebieden, extensieve landbouwgebieden met laanbeplanting en verbrede landbouw. De aanwezige wijstgronden krijgen hier de nodige aandacht in de vorm van projecten (zie ook deelgebied Herperduin-Maashorst). Verbrede landbouw, kleinschalige vormen van recreatie en nieuwe economische functies krijgen de ruimte. Dit alles passend binnen het

karakter en de schaal van de deze groene gordel. Beheer en ontwikkeling van natuur en landschap worden gestimuleerd. Met behulp van een landschapsvisie wordt de groene gordel landschappelijk vormgegeven en garanderen we een goede landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. Hierbij is Rukven, waar diverse intensieve veehouderijen zijn gelegen, een speciaal aandachtsgebied. Hier moet met landschapsbouw een betere overgang komen tussen het groene gebied van de Heeswijksche bossen en het agrarische gebied (dekzandvlakte Bernheze). Dit gebeurt door bijvoorbeeld intensieve veehouderijbedrijven met meerdere locaties te stimuleren om deze samen te voegen op locaties buiten Rukven.

Het westelijk deel van het gebied functioneert ook als stedelijk uitloopgebied. Dit willen we met diverse kleinschalige voorzieningen verder ontwikkelen.

Het gebied is voor een belangrijk deel begrensd als extensiveringsgebied, een deel is verwevingsgebied voor de intensieve veehouderij. Vanwege de gewenste ontwikkeling van dit gebied, is omschakeling naar intensieve veehouderij hier niet wenselijk.

Werstkampen

De Werstkampen is een verwevingsgebied voor de intensieve veehouderij. We streven hier naar een grootschalig en hoogwaardig landbouwgebied met diverse vormen van landbouw. In het gebied zien we ruimte voor een sterke melkveehouderij en voor een beperkt aantal duurzame locaties voor intensieve veehouderij.

Dekzandvlakte Bernheze

De dekzandvlakte Bernheze is één van de belangrijkste landbouwgebieden van Maas en Meierij. Ten oosten van Loosbroek en rondom de Grolderseweg ten zuiden van Heesch hebben we landbouwontwikkelingsgebieden voor de intensieve veehouderij begrensd. Het gebied is verder vooral gezoneerd als verwevingsgebied. Door het gebied loopt de Groote Wetering. Voor 2016 vindt hier beekherstel plaats. Daarnaast ligt er een aantal voorlopige reserveringsgebieden voor regionale waterberging: ten noorden van Munnekens-Vinkel, in het Broek (ten oosten van Vinkeloord) en in 't Grolder. Vanwege de gewenste ontwikkeling voor de intensieve veehouderij in 't Grolder, vragen we de waterschappen het uiteindelijke waterbergingsgebied te begrenzen in een strook ten noorden van de Groote Wetering en in de Wielen, ten oosten van de Grolderseweg.

In het westen van het deelgebied ligt een deel van het grondwaterbeschermingsgebied van Nuland (zie hieronder bij deelgebied Kruisstraat-Geffen-Nuland). In het oosten ligt de Peelrandbreuk met wijstgronden. Voor de aanpak hiervan verwijzen we naar deelgebied Maashorst - Herperduin.

Landgoederenzone nabij Rosmalen

In dit gebied willen we een landgoedachtig karakter ontwikkelen, met Wamberg en Loofaert als kernen. Hierbinnen worden zowel natuur- en bosgebieden, rundveehouderijen, wonen als intensieve recreatie is ingepast. Verbrede landbouw, kleinschalige vormen van recreatie en nieuwe economische functies krijgen hier (binnen de aard en schaal van het gebied) de ruimte. Dit past ook in de gewenste versterking van het gebied als stedelijk uitloopgebied voor 's-Hertogenbosch. Met behulp van een landschapsvisie kan de landgoederenzone landschappelijk worden vormgegeven en wordt een goede landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen gewaarborgd. We ondersteunen in dit gebied beheer en ontwikkeling van natuur en landschap. We hebben het gebied begrensd als extensiveringsgebied en verwevingsgebied voor de intensieve veehouderij.

Het gebied valt binnen de groenblauwe ring rondom 's-Hertogenbosch (zie verder: deelgebied Polder van Bokhoven/Engelermeer).

Bij Vinkeloord en het Autotron willen we de dag- en verblijfsrecreatieve bedrijvigheid versterken. Door het gebied loopt de Groote Wetering, waar voor 2016 beekherstel plaatsvindt. Daarnaast

zijn gebieden langs de Grootte Wetering en nabij Loofaert aangewezen als voorlopig reserveeringsgebied waterberging. In het oosten van het deelgebied ligt het grondwaterbeschermingsgebied van Nuland (zie deelgebied Kruisstraat-Geffen-Nuland).

Kruisstraat - Geffen - Nuland

Dit deelgebied ligt binnen de stedelijke regio Waalboss, wat bepalend is voor de ontwikkeling van het gebied. Het gebied functioneert voor een deel als stedelijk uitloopgebied voor zowel Oss als 's-Hertogenbosch/Rosmalen. Dit kan met diverse kleinschalige voorzieningen verder worden ontwikkeld.

Het gebied tussen Geffen en Nuland is, net als in het uitwerkingsplan van de stedelijke regio Waalboss, aangeduid als landschapsecologische zone. We willen hier de randen van de stedelijke gebieden intensiveren om de zone te versterken. In samenwerking met de stedelijke regio wordt dit nader ingevuld. Binnen de zone ondersteunen we agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

In het gebied ligt het zeer kwetsbare grondwaterbeschermingsgebied van Nuland. Daar wordt het project Schoon Water voortgezet. Voor dit gebied is in het uitvoeringsprogramma een project opgenomen om de uitspoeling van bestrijdingsmiddelen te verminderen. Ook wordt hier een project gestart om de melkveehouderij te extensiveren en stimuleren we biologische landbouw.

Voor het lint Kruisstraat - Heeseind is een pilot opgenomen om de problematiek, voortkomend uit de sterke vermenging van functies in dit gebied, versneld op te lossen. Hierbij wordt rekening gehouden met een goede leefbaarheid en het cultuurhistorische karakter van het lint. Het kan als voorbeeld dienen voor andere linten en clusters in Maas en Meierij.

Het deelgebied is grotendeels begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij.

Landschappelijke zone tussen Oss en Heesch

De zone tussen Oss en Heesch willen we verder ontwikkelen als een landschappelijk aantrekkelijk gebied dat functioneert als groene buffer en als stadspark voor de stad Oss (stedelijk uitloopgebied). Er is ruimte voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Met behulp van een landschapvisie wordt het landschap in het gebied hersteld en ontwikkeld. Hierbij wordt aangesloten bij de Geffense Bosjes in het westen en Herperduin in het oosten. Hiertoe zal één en ander in het kader van Waalboss worden uitgewerkt. De gemeente Oss zorgt voor de nodige afstemming met reconstructie. Het gebied is begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij.

Herperduin-Maashorst

Het hart van het deelgebied Herperduin-Maashorst bestaat uit natuurgebieden, die we vergaand met elkaar en met de natuur in de uiterwaarden willen verbinden. Daarom is een ontsnipperingsproject opgenomen in verband met de A50, die het gebied doorsnijdt. Tevens zetten we in op de ontwikkeling van de Erfdijk als verbinding met de Maasuitervwaarden.

De Maashorst is stiltegebied en onderzocht wordt of de geluidbelasting kan afnemen.

De Maashorst is ook als donker gebied aangemerkt. Er worden projecten opgezet om de functie als donker gebied te versterken. In het gebied worden Koopmansgelden ingezet ter versterking en extensivering van de melkveehouderij.

Wij hebben het deelgebied grotendeels begrensd als regionale natuur- en landschapseenheid (Maashorst-Maasvallei). Rond de natuurgebieden krijgen behoud en bescherming van landschappelijke en cultuurhistorische waarden hoge prioriteit. Er worden projecten gestart om het landschap te versterken en we ondersteunen initiatieven voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer, waaronder de Maashorstboeren.

Voor de wijstgronden in het gebied is, samen met de reconstructiegebieden Peel en Maas en

de Peel, een project opgenomen dat de aanpak voor bescherming en herstel van deze gronden nader uitwerkt. We ondersteunen hier ook initiatieven voor biologische landbouw.

Het gebied is grotendeels begrensd als extensiveringsgebied voor de intensieve veehouderij. We stimuleren en ondersteunen de (agrarische) ondernemers bij de ontwikkeling van nieuwe functies en verbrede landbouwactiviteiten, waaronder recreatie. Om de recreatie te stimuleren, worden goede recreatieve verbindingen ontwikkeld met Nistelrode, Heesch en Oss en tussen Herperduin en Maashorst. Daarnaast kunnen Slabroek en recreatiegebied Herperduin, die nu al een recreatieve uitvalsbasis vormen, zich verder ontwikkelen als recreatieve poort. (Wij gaan er vooralsnog van uit dat bezoekerscentrum Slabroek deze functie kan vervullen. We sluiten ons echter aan bij de uitkomst van de nu lopende discussie over de locatie van het bezoekerscentrum en de recreatieve poort.)

Tot slot willen we voor 2016 de Venloop oostelijk van de Groote Wetering herstellen, in samenhang met hydrologische maatregelen in de Maashorst.

4.2 Ook andere oplossingen

In een milieueffectrapport moeten de voorgenomen activiteit (het voorkeursalternatief) en het meest milieuvriendelijke alternatief worden beschreven. Het meest milieuvriendelijke alternatief is het alternatief dat de best bestaande mogelijkheden om het milieu te beschermen toepast of combineert.

Het is gebruikelijk om ook andere alternatieven uit te werken. In dit reconstructieplan/milieueffectrapport zijn alternatieven uitgewerkt voor de twee kernkwesties in het reconstructieplan: de integrale zonering voor de intensieve veehouderij en de waterdoelen.

Naast de alternatieven is ook naar varianten gekeken. Een variant heeft betrekking op een gebiedsspecifiek aandachtspunt in een sector of een deelgebied.

In §4.2.1 wordt toegelicht hoe de alternatieven tot stand zijn gekomen. In §4.2.2 zijn de alternatieven en varianten van Maas en Meierij beschreven.

4.2.1 Alternatiefontwikkeling

In de Startnotitie van het milieueffectrapport is aangegeven hoe alternatieven worden ontwikkeld. Tijdens het opstellen van het reconstructieplan is meer inzicht ontstaan in de inhoud en het detailniveau van het plan en het beschikbare budget. Na het uitvoeren van een globale effectbepaling (quick scan) is bepaald welke alternatieven en varianten worden uitgewerkt. Daarbij is aangesloten op de inhoud en het detailniveau van het plan en de beschikbare middelen.

4.2.2 Beschrijving van de alternatieven en varianten

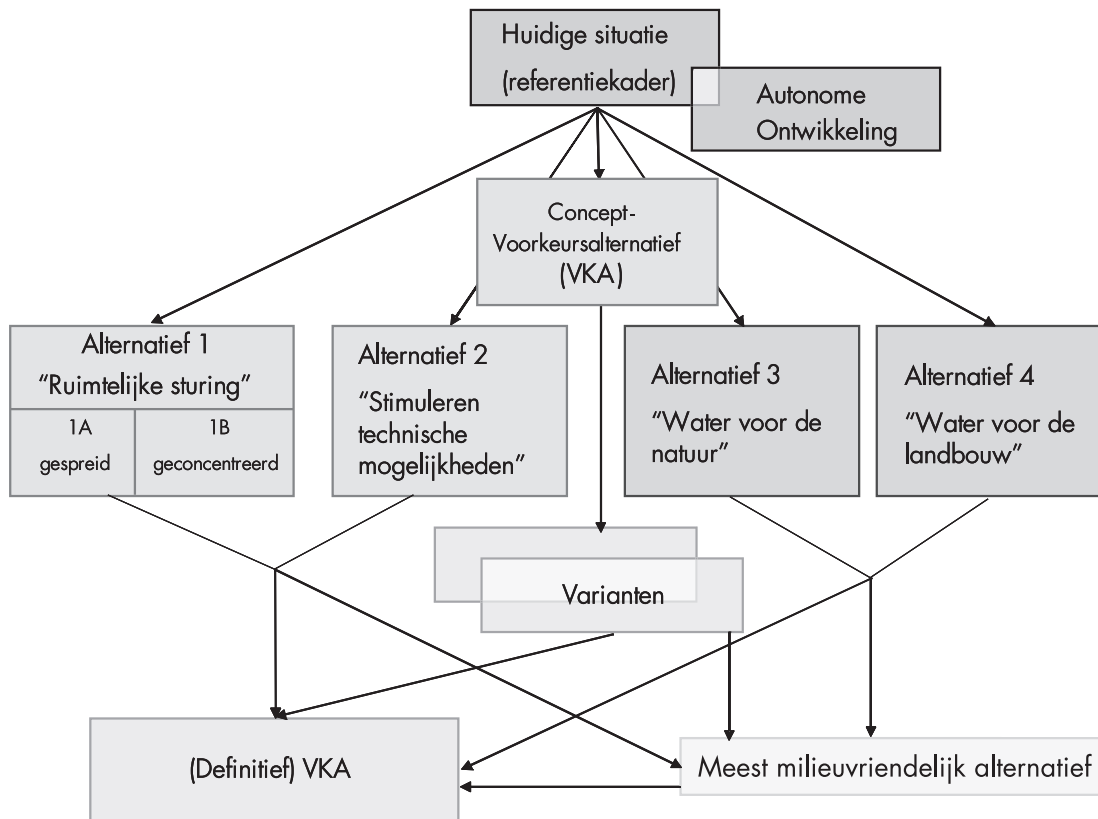
In deze paragraaf zijn de alternatieven en varianten beschreven. Het voorkeursalternatief is al beschreven in §4.1. Het voorkeursalternatief is overigens aangepast nadat de milieueffectrapportage is uitgevoerd. In §4.1 staat het definitieve voorkeursalternatief. Wanneer in deze paragraaf (4.2) en in hoofdstuk 5 gesproken wordt over het voorkeursalternatief, wordt steeds het concept bedoeld. Figuur 4.1 geeft schematisch de alternatieven en varianten weer.

Alternatieven

De alternatieven zijn gericht op de meest cruciale onderdelen uit de planvorming, namelijk

- de integrale zonering;
- het treffen van anti-verdrogingsmaatregelen om de gewenste natuurdoeltypen en de kwaliteit van de natte natuurparels te realiseren, in relatie tot de waterwensen van de landbouw.

Schematisch kunnen de alternatieven als volgt worden weergegeven:

Figuur 4.1 Alternatieven en varianten in relatie tot huidige situatie, autonome ontwikkeling en voorkeursalternatief

Alternatief 1 ‘Ruimtelijke sturing’

Alternatief 1 is gebaseerd op de veronderstelling dat de doelstellingen voor ammoniak, stank, natuur en landschap het beste gehaald kunnen worden door een zo groot mogelijke ruimtelijke scheiding tussen de intensieve veehouderij en kwetsbare waarden. De extensiveringsgebieden worden groter dan in het voorkeursalternatief. De landbouwontwikkelingsgebieden worden kleiner: alleen de beste locaties voor inplaatsing zijn gekozen als landbouwontwikkelingsgebied. Binnen dit alternatief zijn twee subalternatieven onderscheiden:

Alternatief 1a: beperkte concentratie met in elk reconstructiegebied voldoende inplaatsingsruimte voor de bedrijven die willen verplaatsen uit de extensiveringsgebieden en voor een deel ook uit de verwevingsgebieden.

Alternatief 1b: Sterke concentratie in enkele landbouwontwikkelingsgebieden. Het gaat om de gebieden die binnen de zeven reconstructiegebieden als meest geschikt naar voren komen.

Alternatief 2 ‘Stimuleren en technische mogelijkheden’

Alternatief 2 is gebaseerd op de veronderstelling dat de doelstellingen voor ammoniak en stank het beste (meest kosteneffectief) gehaald kunnen worden door de inzet van extra technieken. Het gaat uit van een beperkte regulering. De extensiveringsgebieden zijn in dit alternatief kleiner dan in het voorkeursalternatief.

Alternatief 3 'Water voor de natuur'

In alternatief 3 worden in de hele ecologische hoofdstructuur (en niet alleen in de natte natuurparels zoals is opgenomen in het voorkeursalternatief) maatregelen met gevolgen voor de omgeving genomen. Daarnaast worden in die natte natuurparels waar dit zinvol is, verdergaande maatregelen voorgesteld in de directe omgeving van deze parels.

Alternatief 4 'Water voor de landbouw'

In alternatief 4 worden de maatregelen die in het voorkeursalternatief zijn voorgesteld aangevuld met waterconserveringsmaatregelen op landbouwgronden die in de huidige situatie droogteschade ondervinden.

Varianten in Maas en Meierij

De varianten zijn gericht op gebiedsspecifieke zaken. In Maas en Meierij is het volgende apart meegenomen in de effectbepaling:

- vier extra landbouwontwikkelingsgebieden: Lithse Polder, Vinkel-Zuid, Bleeken-Grolder en Loosbroek-Zuid;
- nieuwvestiging in landbouwontwikkelingsgebieden;
- ruime extensiveringsgebieden rondom kernen en de relatie met het beleid voor voormalige agrarische bedrijfslocaties.
- verschillende extra middelen voor waterdoelen rondom Moerputten, Bossche Broek en Wijboschbroek. De volgende varianten zijn onderzocht: (1) bedrijven (gronden) verplaatsen uit het gebied, (2) treffen van technische maatregelen, (3) niets doen;
- landbouwontwikkelingsgebied in zoekgebied waterberging bij 't Grolder.

Meest milieuvriendelijke alternatief

In het meest milieuvriendelijke alternatief staat het realiseren van de natuur- en milieudoelstellingen voorop.

Bij het uitwerken van het meest milieuvriendelijke alternatief is vooral gekeken naar het optimaliseren van de ruimtelijke inrichting. Alle realistische en haalbare effectbeperkende en compenserende maatregelen zijn onderzocht. Verder is gekeken naar stimulerende en/of technische maatregelen om emissies verder te beperken dan wettelijk verplicht is, naar extra maatregelen voor bodem-, grondwater- en luchtkwaliteit, naar extra en/of strenger regulerend beleid en naar het verbeteren van de landschappelijke en natuurkwaliteit.

Dit pakket aan maatregelen, voor zover reëel en haalbaar, is gecombineerd tot het meest milieuvriendelijke alternatief; het alternatief met de minste nadelige milieugevolgen en de meeste verbeteringen voor milieu, natuur en landschap. Figuur 4.1 geeft schematisch weer hoe het meest milieuvriendelijke alternatief en de andere alternatieven ontwikkeld zijn.

Verskillende elementen van het meest milieuvriendelijke alternatief zijn meegenomen in het definitieve voorkeursalternatief.

5 Effecten en vergelijking

De beschrijving van de effecten is de kern van het milieueffectrapport. Basis voor de beschrijving van de effecten is het beoordelingskader. Dit bestaat uit beoordelingscriteria voor zeven thema's (water en bodem, milieu, natuur, landschap en cultuurhistorie, landbouw, recreatie en toerisme en wonen, werken en leefbaarheid).

We beschrijven de effecten in 2016, dus na uitvoering van de reconstructie. Het effect is steeds vergeleken met de huidige situatie (2004, zie hoofdstuk 2). Door de autonome ontwikkeling (periode 2004 -2016, zie ook hoofdstuk 2) te vergelijken met de effecten van het voorkeursalternatief, wordt de meerwaarde van de reconstructie zichtbaar.

Opgemerkt wordt dat het voorkeursalternatief is aangepast nadat de effecten zijn bepaald. In §4.1 staat het aangepaste, definitieve, voorkeursalternatief. Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over het voorkeursalternatief wordt het concept van het voorkeursalternatief bedoeld. Immers de effecten van het concept zijn bepaald.

In dit hoofdstuk is een samenvatting weergegeven van de effecten van het eerste concept-reconstructieplan Maas en Meierij. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt dit het voorkeursalternatief genoemd. De samenvatting bestaat uit een totaalscore tabel voor het voorkeursalternatief ten opzichte van de huidige situatie en de autonome ontwikkeling. Daarna worden de effecten per thema beschreven. In paragraaf 9.3 van deel B is beschreven welke belangrijkste veranderingen zijn aangebracht in het reconstructieplan, mede op basis van deze effectbeschrijving.

5.1 Effecten voorkeursalternatief en alternatieven

In deze paragraaf zijn de effecten van het (eerste concept)voorkeursalternatief en de andere alternatieven beschreven.

Tabel 5.1 geeft een overzicht van de optredende effecten. In de tabel staat VKA voor voorkeursalternatief. HS betekent: huidige situatie. AO is de autonome ontwikkeling.

Tabel 5.1: Overzicht van de optredende effecten in Maas en Meierij

Criterium	VKA	VKA
	t.o.v. HS	t.o.v. AO
Water en bodem		
Beïnvloeding wateroverlast	+	0/+
Beïnvloeding grondwaterregime natuur	+++	+
Beïnvloeding waterhuishouding landbouwgronden	0	0
Beïnvloeding vochtvoorziening landbouwgronden	++	+
Beïnvloeding N/P-concentratie in het grondwater	+	0/+
Beïnvloeding beekherstel	+++	+

Criterium	VKA t.o.v. HS	VKA t.o.v. AO
Milieu		
Verandering depositie van ammoniak en stikstof	++	+
Afname emissie van ammoniak	++	+
Afname van aantal stankgehinderden	++	0
Verandering kwaliteit stiltegebieden en donkere gebieden	0	+
Natuur		
Tempo realisering ecologische hoofdstructuur	n.v.t.	+
Kwaliteit gerealiseerde ecologische hoofdstructuur	+	0
Mate en kwaliteit realisatie ecologische verbindingzones	+++	+
Verandering natuurwaarden in regionale natuur- en landschapseenheden	++	+
Verandering instandhouding bijzondere soorten	+	0
Verandering kwaliteit 'richtlijngebieden'	++	+
Landschap en cultuurhistorie		
Beïnvloeding cultuurhistorische waarden	+	+
Beïnvloeding archeologische en aardkundige waarden	0	-/0
Inpassing agrarische bedrijven	++	+
Ruimtelijke kwaliteit (o.a. regionale natuur- en landschapseenheid, landschapsecologische zone)	+ / ++	0 / +
Landbouw		
Verandering perspectief voor verbreding van de economische basis van de landbouw	++	+
Verandering in perspectief intensieve veehouderij	+++	++
Veranderingen in perspectief voor biologische landbouw	0	0
Verandering perspectief voor de grondgebonden landbouw	+ / ++	+
Recreatie en toerisme		
Verandering perspectief toeristisch-recreatieve sector	++	+
Verbetering ruimtelijke structuur	+	0
Verandering in recreatieve belevingswaarde	++	+
Wonen, werken en leefbaarheid		
Ontwikkeling van de werkgelegenheid in het buitengebied	-	+
Veranderingen in de leefbaarheid van kleine kernen	0	+

De effectscores zijn in de tabel als volgt weergegeven:

- - -	= sterk negatief effect	0	= geen effect	+ + +	= sterk positief effect
- -	= negatief effect	+	= licht positief effect		
-	= licht negatief effect	+ +	= positief effect		

5.1.1 Water en bodem

Waterberging

Het voorkeursalternatief leidt in vergelijking met de huidige situatie tot een lichte toename van de capaciteit van regionale waterberging. Ook autonoom worden stappen genomen om de bergingsgebieden nader te begrenzen en te realiseren. Door het voorkeursalternatief treedt waarschijnlijk een versnelling op. Als gevolg van het voorkeursalternatief vinden ook vernatting van natuurgebieden en peilopzet in landbouwgebieden plaats (verdrogingsbestrijding). Hierdoor kunnen deze gebieden minder water vasthouden in perioden met grote hoeveelheden neerslag.

Waterdoelen en grondwaterstand (GGOR)

Door het voorkeursalternatief worden natuurgebieden vernat om de natuurdoeltypen te realiseren. Ten opzichte van de huidige situatie vindt een aanzienlijke verbetering plaats. Op circa 670 hectare (30%) meer dan in de huidige situatie worden de hydrologische randvoorwaarden gerealiseerd. Ook autonoom zal verbetering plaatsvinden. Deze is echter slechts 16% extra ten opzichte van de huidige situatie. De verbetering door het voorkeursalternatief ontstaat alleen als de ecologische hoofdstructuur daadwerkelijk in 2016 wordt gerealiseerd. Vertraging hiervan leidt ook tot vertraging van het realiseren van de gewenste hydrologische condities. Uit berekening blijkt dat door de voorgestelde ingrepen wordt voldaan aan de Rijksdoelstelling die uitgaat van 40% herstel van de verdroogde natuur in 2010.

De meerwaarde van het voorkeursalternatief ten opzichte van de autonome ontwikkeling ligt vooral in de mogelijkheid van vernatting van omliggend landbouwgebied. De mate van vernatting leidt overigens nauwelijks tot opbrengstderving van de omliggende landbouwgrond. Op ongeveer 1/3 van de omliggende grond worden de productieomstandigheden zelfs licht verbeterd.

Water- en bodemkwaliteit

Het voorkeursalternatief voegt weinig concrete maatregelen ter verbetering van de bodem- en waterkwaliteit toe aan de autonome ontwikkeling. Dit betekent dat er voor de water- en bodemkwaliteitsdoelstellingen nog steeds een grote opgave ligt om aan de gestelde normen te voldoen (Nitratrichtlijn en de Europese Kaderrichtlijn Water).

Door maatregelen zoals het realiseren van de ecologische hoofdstructuur, extensivering van het grondgebruik en verhoging van de grondwaterstand, levert het voorkeursalternatief een beperkte bijdrage aan verbetering van de waterkwaliteit.

Beekherstel

Door het voorkeursalternatief zijn in 2016 naar verwachting alle te herstellen beeksystemen (71 km) ook daadwerkelijk hersteld. Autonoom zou dit naar verwachting ook zijn gebeurd. Door de gecombineerde inzet van instrumenten en integrale realisatie kunnen echter wel een versnelling en een hogere landschapsecologische kwaliteit worden bereikt.

Effecten van de alternatieven 'water voor de natuur' en 'water voor de landbouw'

Alternatief 3, 'water voor de natuur'

In het studiealternatief 'water voor de natuur' is voor de natuurparels Moerputten, Wijboschbroek/Kasteel Heeswijk en de Geelders/Dommeldal nagegaan of verdergaande maatregelen voor vernatting zinvol zijn. Gebleken is dat verdere vernatting in de meeste natuurgebieden gepaard gaat met aanzienlijke natschade. In de Moerputten treedt beperkte natschade op en is sprake van een aanzienlijk natuurherstel.

Alternatief 4, 'water voor de landbouw'

Indien extra waterconserveringsmaatregelen voor de landbouw worden genomen, leidt dit tot een vermindering van de droogteschade (met gemiddeld 3%) op 2.500 hectare landbouwgrond extra. Deze waterconserveringsmaatregelen leiden nauwelijks tot verbetering voor de natuur. Ze hebben wel een extra negatief effect op de fosfaatuitspoeling.

5.1.2 Milieu

Emissie van ammoniak

De ammoniakemissie uit de landbouw in Maas en Meierij bedraagt in 2016 naar verwachting circa 2,3 kiloton. De aanzienlijke afname ten opzichte van de huidige situatie is vrijwel geheel toe te schrijven aan de autonome ontwikkeling (veranderingen in stalsystemen en mesttoediening).

De extensiveringsgebieden zorgen voor extra bescherming tegen de toename van stalemissies in de zones rondom kwetsbare natuurgebieden. De verplaatsing en beëindiging van locaties, maar ook het financieel stimuleren van toepassing van bovenwettelijke emissiereducerende technieken, leiden lokaal tot een aanzienlijke afname van stalemissies in de zones rondom de meest kwetsbare natuurgebieden (Wav-A gebieden). Dit zijn positieve effecten van het voorkeursalternatief ten opzichte van de huidige situatie. Als gevolg van wetgeving is er autonoom ook al sprake van afname van de ammoniakemissie rondom kwetsbare natuurgebieden. Het voorkeursalternatief heeft daarom ten opzichte van de autonome ontwikkeling een beperkt effect.

Depositie van ammoniak en stikstof op natuurgebieden

De gemiddelde stikstofdepositie op de zeer kwetsbare natuurgebieden (Wav-A gebieden) is in de huidige situatie 3320 mol per hectare per jaar. In 2016 is deze depositie 2070 mol per hectare per jaar. Deze afname wordt grotendeels veroorzaakt door de autonome ontwikkeling. Ten opzichte van de autonome ontwikkeling leidt het voorkeursalternatief slechts tot een extra afname van de gemiddelde stikstofdepositie van 60 mol per hectare per jaar. Door het voorkeursalternatief neemt vooral het aantal depositiepieken rond natuurgebieden sneller af. In 2016 zullen de depositieniveaus nog steeds boven het kritische niveau voor de kwetsbare natuur liggen.

Stank

Ten opzichte van de huidige situatie leidt het voorkeursalternatief tot een vermindering van het aantal stankgehinderden door stank uit stallen. Doordat de autonome ontwikkeling ook leidt tot afname van het aantal stankgehinderden (stalsystemen AMvB Huisvesting, IPPC-richtlijn, Streekplan) is het effect van het voorkeursalternatief ten opzichte van deze autonome ontwikkeling neutraal tot licht positief. Dit licht positieve effect wordt onder andere veroorzaakt door het subsidiëren van bovenwettelijke technische maatregelen.

Een groot deel van de stankoverlast wordt veroorzaakt door veldemissies, die ontstaan na het uitrijden van mest. Het voorkeursalternatief neemt geen maatregelen gericht op het terugdringen van deze overlast, behalve het opzetten van een pilot waarin dit als één van de te onderzoeken maatregelen wordt meegenomen.

Licht en geluid

Het voorkeursalternatief neemt weinig extra maatregelen om de toename van geluidsoverlast in de autonome ontwikkeling terug te dringen. Voor licht geldt hetzelfde. Doordat het voorkeursalternatief de overige duistere gebieden beleidsmatig verankert, pakt het voorkeursalternatief toch enigszins positief uit voor lichtbelasting.

Effecten van de alternatieven integrale zonering op milieu

Alternatieven 1 a en 1b, ruimtelijke sturing

Bij een sterke of zeer sterke ruimtelijke sturing van de intensieve veehouderij binnen Brabant (alternatief 1a en 1b) verandert de ruimtelijke spreiding van de emissie. Door de hoge achtergronddepositie van stikstof neemt de stikstofdepositie op natuurgebieden hierdoor slechts beperkt af ten opzichte van het voorkeursalternatief.

Bij een sterke of zeer sterke ruimtelijke sturing neemt het aantal stankgehinderden door stank uit stallen extra af, doordat de groei van intensieve veehouderij op de voor dit aspect meest gunstige plekken is gesitueerd.

Alternatief 2, stimuleren en technische mogelijkheden

In alternatief 2 (inzetten op technische maatregelen, grotere verwevingsgebieden en kleinere extensiveringsgebieden) is sprake van een extra afname van ammoniakemissie en stank. De stikstofdepositie op natuurgebieden neemt meer af dan in de alternatieven met ruimtelijke sturing. Dit komt omdat technische maatregelen goedkoper zijn dan het verplaatsen van bedrijven. Bij een zelfde budget kunnen meer knelpunten worden opgelost.

5.1.3 Natuur

Ecologische hoofdstructuur

Het voorkeursalternatief leidt tot een beperkte versnelling van verwerven en inrichten en het verbeteren van water- en milieuomstandigheden van de ecologische hoofdstructuur ten opzichte van de autonome ontwikkeling. Realisatie van de ecologische hoofdstructuur in 2011 ligt niet binnen bereik. De hiervoor benodigde verdubbeling van de grondmobiliteit is zeer waarschijnlijk niet haalbaar. Ook verwerving en inrichting in 2016 is, ondanks de extra inspanningen onwaarschijnlijk. De verstoring van verstoringgevoelige natuur neemt licht af door concentratie van recreatie.

Verbindingszones

Vanwege de inzet van middelen voor ecologische verbindingszones en het aanpakken van knelpunten in het ecologische netwerk zal door het voorkeursalternatief, evenals in de autonome ontwikkeling, de versnippering afnemen. Ten opzichte van autonome ontwikkeling zal het voorkeursalternatief zorgen voor een versnelling van het realiseren en de extra aanleg van faunapassages waardoor extra ontsnippering plaatsvindt. Dit komt door een gecoördineerde inzet van middelen.

Soortenbescherming

Het realiseren van de ecologische hoofdstructuur en de verbindingszones, de verbetering van de milieuomstandigheden van de ecologische hoofdstructuur, agrarisch natuurbeheer en soortenbescherming door de Flora- en Faunawet, leiden naar verwachting tot een verbetering van de kwaliteit van beschermde natuurgebieden en een lichte vooruitgang van beschermde soorten. Vooral amfibieën profiteren hiervan. Wel overlappen landbouwontwikkelingsgebieden en intensieve recreatiegebieden met leefgebieden van beschermde soorten. Door een zorgvuldige inpassing van de landbouw- en recreatiegebieden kunnen nadelige effecten voor deze beschermde soorten grotendeels voorkomen worden. Voor de soortenbescherming pakt het voorkeursalternatief per saldo beter uit dan de autonome ontwikkeling. Echter, veel maatregelen zouden ook autonoom worden uitgevoerd. Probleempunt zijn de geplande intensief recreatieve ontwikkelingen in kwetsbare gebieden. Enkele intensief recreatieve gebieden in Maas en Meierij overlappen met regionale natuur- en landschapseenheden en ecologische hoofdstructuur. Voor deze probleempunten worden in het voorkeursalternatief weinig of geen oplossingen aangedragen.

5.1.4 Landschap en cultuurhistorie

Behoud en herstel van landschap en cultuurhistorie

Over het algemeen biedt het voorkeursalternatief Maas en Meierij ten opzichte van de huidige situatie, kansen voor een verbetering van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het gebied (Dommeldal, Groene Woud, Maashorst en Maasuitwaerden). Positieve veranderingen voor landschap en cultuurhistorie zijn onder meer het stimuleren van agrarisch landschapsbeheer en maatregelen ter behoud en versterking van landschap, cultuurhistorie en aardkundige waarden, zoals het herstellen van de wijstgronden rond Nistelrode.

Een bedreiging voor de landschappelijke en cultuurhistorische waarden is de ontwikkeling van landbouwontwikkelingsgebieden en gebieden voor intensieve recreatie. De sociale en economische ontwikkelingszones rond nagenoeg alle kernen verdienen ruime aandacht met het oog op de invloed die ze kunnen hebben op historisch geografische waarden. Beeldkwaliteitsplannen bieden kansen voor goede inpassing van ontwikkelingen (bijvoorbeeld van agrarische bebouwing) in het landschap. Extra aandacht moet er zijn voor behoud van open ruimten.

Een aantal maatregelen en activiteiten van dit thema zou ook in de autonome ontwikkeling plaatsvinden, maar naar verwachting in beperktere mate.

Voor archeologische waarden scoort het voorkeursalternatief neutraal. Enerzijds zijn er kansen voor versterking van de beleving van archeologische waarden. Anderzijds zijn er risico's op aantasting van deze waarden, vooral bij bouwwerkzaamheden en grondverzet in of rondom archeologische monumenten, zoals het geplande beekherstel rond de Dommel bij Sint Michielsgestel.

Effecten van de alternatieven integrale zonering in Maas en Meierij op natuur, landschap en cultuurhistorie

Alternatief 1a en 1b Ruimtelijke sturing

In de alternatieven (zeer) sterke ruimtelijke sturing zijn de landbouwontwikkelingsgebieden die overlappen met leefgebieden voor dassen, struweelvogels en weidevogels en beïnvloedingszones rondom wettelijk beschermde gebieden begrensd als verwevingsgebied. Bovendien zijn de uitbreidingsmogelijkheden voor bestaande agrarische bedrijven in de verwevingsgebieden beperkter (maximum bouwblok van 1,5 hectare in plaats van 2,5 hectare). Door deze andere zonering en bijbehorend regulerend beleid is de kans op aantasting van landschappelijke en natuurwaarden minder groot dan in het voorkeursalternatief.

Alternatief 2 Stimuleren en technische mogelijkheden

In alternatief 2 (minder extensiveringsgebieden dan in het voorkeursalternatief, meer verwevingsgebieden; meer inzetten op technische maatregelen en minder op verplaatsingen) is er kans op extra aantasting van landschappelijke en natuurwaarden door groei van bestaande bedrijven (ten opzichte van het voorkeursalternatief) in de verwevingsgebieden. Omdat er minder bedrijven hoeven te worden verplaatst, is er minder landbouwontwikkelingsgebied nodig en kan de overlap van landbouwontwikkelingsgebieden met de hiervoor genoemde leefgebieden vermeden worden.

5.1.5 Landbouw

Ruimtelijke structuur intensieve veehouderij

Als gevolg van de zonering in extensiveringsgebied, verwevingsgebied en landbouwontwikkelingsgebied zijn er per saldo beduidend meer intensieve veehouderijlocaties die extra ontwikkelingsruimte krijgen dan bedrijven die beperkt worden in hun ontwikkelingsmogelijkheden. Daarnaast bevat het voorkeursalternatief ook ruime middelen om bedrijven die op hun huidige plek nu al of door de vaststelling van het reconstructieplan weinig ontwikkelingsmogelijkheden hebben te verplaatsen of te beëindigen. Daarom scoort het voorkeursalternatief zeer positief op

verandering in het ruimtelijke ontwikkelingsperspectief van de intensieve veehouderij ten opzichte van de huidige situatie.

In het voorkeursalternatief Maas en Meierij is ruim 2.800 hectare landbouwontwikkelingsgebied aangewezen. Dit areaal is zeer ruim in relatie tot het aantal te verplaatsen locaties uit de extensiveringsgebieden. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor omschakeling naar intensieve veehouderij op agrarische bouwblokken in de verwevingsgebieden en de landbouwontwikkelingsgebieden.

Ruimtelijke structuur overige landbouw

Het perspectief voor de grondgebonden landbouw wordt door het voorkeursalternatief beperkt vergroot door een hogere grondmobiliteit en een verbeterde verkaveling, meer mogelijkheden voor verbreding in samenhang met andere functies en meer kansen op een financieel haalbare extensivering (melkveehouderij) in kwetsbare gebieden. Er zal zich autonoom ook een intensivering van de melkveehouderij blijven voordoen (meer koeien per hectare bedrijfsoppervlakte), wat ongewenst is met het oog op uitspoeling van meststoffen naar grond- en oppervlaktewater. Het voorkeursalternatief onderschrijft het beleid voor intensieve plantaardige teelten, zoals neergelegd in de beleidsnotitie 'Ondersteunende voorzieningen'. In het voorkeursalternatief zijn nog geen concrete gebieden aangewezen voor intensieve teelten en teeltondersteunende voorzieningen.

Verbrede landbouw

Het voorkeursalternatief biedt ten opzichte van de huidige situatie meer mogelijkheden voor verbredingsactiviteiten dankzij verruimde planologische mogelijkheden. Ontwikkelingen gericht op verbreding zullen financieel worden ondersteund. De samenwerking tussen agrarische ondernemers onderling en met andere partijen wordt bevorderd.

Het positieve effect van het voorkeursalternatief ten opzichte van de autonome ontwikkeling is minder groot doordat een aantal ontwikkelingen ook autonoom zou plaatsvinden.

Duurzame productie

De in het voorkeursalternatief opgenomen maatregelen ten aanzien van biologische landbouw kunnen een verschil gaan maken met de autonome ontwikkeling, mits een concrete invulling aan vooral de vraagzijde vorm krijgt in de planperiode. Door gebrek aan zicht op de maatregelen die worden genomen, is het effect nu niet in te schatten. Het doel van 10% biologische landbouw in 2010 wordt waarschijnlijk niet gerealiseerd.

5.1.6 Recreatie en toerisme

Over het geheel genomen zorgen de stimulansen voor kwaliteitsverbetering en innovaties ervoor dat het voorkeursalternatief ten opzichte van de huidige situatie duidelijk positief scoort op het onderdeel 'verandering perspectief voor de toeristisch recreatieve sector'. Ten opzichte van de autonome ontwikkeling scoort het voorkeursalternatief wat minder positief. Vooral omdat initiatieven tot en ontwikkelingen in de verbreding en verbetering van het aanbod (Ontspannend Brabant) ook autonoom in gang waren gezet. Probleempunt zijn de geplande intensief recreatieve ontwikkelingen in kwetsbare gebieden. Zo overlappen in Maas en Meierij enkele intensief recreatieve gebieden met regionale natuur- en landschapseenheden, ecologische hoofdstructuur, landschappelijke en cultuurhistorisch waardevolle gebieden en gebieden met een (zeer) hoge archeologische verwachtingswaarde. Hiervoor worden in het voorkeursalternatief weinig of geen oplossingen aangedragen.

5.1.7 Wonen, werken en leefbaarheid Economische vitaliteit

Het autonome verlies aan arbeidsplaatsen in de agrarische sector is niet op te vangen met nieuwe werkgelegenheid in het buitengebied. Binnen de mogelijkheden van het voorkeursalternatief zijn echter diverse gelegenheden gecreëerd om deze ontwikkeling toch zoveel mogelijk op te vangen. Daarnaast kunnen initiatieven elders ook bijdragen aan opvang van het verlies aan werkgelegenheid, zodat het effect op de totale economische ontwikkeling beperkt zal zijn.

Leefbaarheid

Om de leefbaarheid op peil te kunnen houden moet er economisch draagvlak zijn. Dit draagvlak kan negatief (bijvoorbeeld door het verminderen van de agrarische bedrijvigheid) of positief (door de ontwikkeling van nieuwe economische dragers) worden beïnvloed. Deze ontwikkelingen doen zich ook autonoom voor. Het voorkeursalternatief zal deze al bestaande dynamiek beïnvloeden. In het voorkeursalternatief zijn enkele specifieke ingrepen opgenomen die gericht zijn op een verbetering van de leefbaarheid in de kleine kernen. Hierbij gaat het om zowel organisatorische maatregelen zoals de ondersteuning bij het opstellen van dorpsontwikkelingsplannen voor de aandachtskernen leefbaarheid, als om het ondersteunen van maatregelen. Dit zijn bijvoorbeeld de verplaatsing van bedrijven, de bevordering en mogelijkheden voor nieuwe economische dragers en het terugdringen van stankhinder bij bedrijven.

Het effect ten opzichte van de huidige situatie is waarschijnlijk neutraal in verband met de reeds autonome afname van de leefbaarheid van de kleine kernen (zowel feitelijke leefbaarheid als mogelijkheden voor woningbouw). Ten opzichte van de autonome ontwikkeling kan door de directe en indirecte maatregelen een beperkt positief effect worden verwacht.

Verkeer en vervoer

Rond de landbouwontwikkelingsgebieden (vrachtverkeer), de recreatieve poorten en de intensief recreatieve gebieden (personenverkeer) zullen verkeersstromen toenemen. In algemene zin wordt een afname van vooral landbouwverkeer verwacht in de extensiveringsgebieden. In het hele gebied wordt een afname van het landbouwverkeer verwacht door de ontwikkeling naar minder, maar grotere en meer gesloten bedrijven in de intensieve veehouderij. Per saldo kan voor heel Maas en Meierij verwacht worden dat deze verschuivingen in verkeersstromen met elkaar de toe- en afname in evenwicht houden. Naar verwachting vermindert de verkeershinder in de kernen als gevolg van het verschuiven van verkeersstromen van lokale naar snelwegen door de opwaardering van de A50 en A59. In combinatie met de autonome ontwikkeling scoort het voorkeursalternatief positief ten opzichte van de huidige situatie.

5.2 Effecten van de varianten

Effecten van Variant 1: Vier extra landbouwontwikkelingsgebieden

De Lithse Polder

Indien de Lithse Polder wordt aangemerkt als landbouwontwikkelingsgebied, overlapt deze met weidevogelgebieden en een 25-jaarszone van de kwetsbare drinkwaterwinning Lith. Het is strijdig met het provinciaal beleid om van deze gebieden landbouwontwikkelingsgebied te maken. Daarnaast is het grootste deel van de Lithse polder zoekgebied voor rivierverruiming. Hoewel volgens het Streekplan alleen grootschalige kapitaalintensieve ontwikkelingen niet mogen, is het de vraag of het wenselijk is om intensieve veehouderijbedrijven in dit gebied veel uitbreidingsruimte te bieden wanneer elders in Maas en Meierij al voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor de intensieve veehouderij aanwezig zijn. De randen van de Lithse polder zijn in het algemeen weinig geschikt als landbouwontwikkelingsgebied omdat ze dicht bij stankgevoelige objecten liggen.

Vinkel-Zuidwest

Indien Vinkel-Zuidwest wordt aangemerkt als landbouwontwikkelingsgebied kan dit leiden tot een toename van stankhinder in Vinkel, verstoring van dassen in het dassenleefgebied en toename van ammoniakdepositie op het naastgelegen natuurgebied. Alleen voor enkele kleine delen van Vinkel-Zuidwest geldt dat aanwijzing als landbouwontwikkelingsgebied relatief weinig negatieve milieueffecten heeft. Met maximaal drie intensieve veehouderijbedrijven in een landbouwontwikkelingsgebied leidt dit echter tot een niet robuuste zonerings.

Bleeken-Grolder en Loosbroek-Zuid

Dit gebied is het deel van Bleeken-Grolder en Loosbroek-Zuid dat in het voorkeursalternatief is aangemerkt als verwevingsgebied.

Het grootste deel van dit potentiële landbouwontwikkelingsgebied is struweelvogelgebied. Het aanwijzen van een struweelvogelgebied als landbouwontwikkelingsgebied is strijdig met het provinciale beleid. De aanwijzing van het gebied kan leiden tot meer stankhinder in Loosbroek. Ook is er kans op een grotere ammoniakdepositie op de omliggende natuurgebieden.

Effecten van variant 2: Landbouwontwikkelingsgebieden mét nieuwvestiging

Een deel van de landbouwontwikkelingsgebieden in Maas en Meierij is vanuit milieuoogpunt suboptimaal. Indien nieuwvestiging in de overige landbouwontwikkelingsgebieden wordt toegestaan, zouden deze suboptimale gebieden omgezet kunnen worden in verwevingsgebied. Indien nieuwvestiging zorgvuldig en op de beste locaties plaatsvindt, én het toestaan van nieuwvestiging gecombineerd wordt met het laten vervallen van de suboptimale delen van landbouwontwikkelingsgebieden, zal deze variant positiever scoren op milieueffecten dan de integrale zonerings in het voorkeursalternatief. Als beste locaties scoren het landbouwontwikkelingsgebied ten noorden van Kruisstraat (buiten de weidevogelgebieden), Loosbroek-Oost en Hazelbergsche Broek.

Effecten van Variant 3: Zonerings stank rondom kernen

Het verschil tussen verwevingsgebied en extensiveringsgebied is vooral de uitbreidingsruimte die aan het bouwblok wordt gegeven. Indien de zone rondom een woonkern wordt begrensd als extensiveringsgebied, kunnen intensieve veehouderijbedrijven alleen nog hun huidige bouwrechten benutten. Het stankprobleem zal hierdoor niet kunnen toenemen. Door inzet van geld voor verplaatsing van bedrijven wordt het stankprobleem zelfs verminderd. Gevolg is dat er minder vaak een conflict is tussen stankcirkels en nieuwe economische dragers of hergebruik van voormalige agrarische bedrijfslocaties.

Bij de begrenzing van de zones rondom de kernen als verwevingsgebied is de ruimte om uit te breiden groter doordat bouwblokken in principe kunnen worden uitgebreid. Daardoor kunnen de stankcirkels zowel in omvang als in aantal toenemen. Hierdoor neemt de stankhinder in de kernen toe. Omdat voormalige agrarische bedrijfslocaties en nieuwe economische dragers stankgevoelige objecten zijn, ontstaat er bij toename van de stankcirkels minder ruimte voor voormalige agrarische bedrijfslocaties en nieuwe economische dragers.

Effecten van variant 4: Mitigerende maatregelen/flankerend beleid vernatting natuurparels

Vernatting van natuurgebieden heeft een aantal neveneffecten. Omliggende landbouwgrond wordt ook natter en als gevolg hiervan neemt de fosfaatuitspoeling toe.

Het uitplaatsen van grondgebonden landbouwbedrijven is met het oog op vernattingsmogelijkheden de beste, maar ook de meest vergaande ingreep. De achterblijvende grond moet dan wel extensiever worden gebruikt. Hierdoor is bij vernatting minder opbrengstderiving en nemen de mestdruk en dus de fosfaatuitspoeling af.

Technische maatregelen kunnen dienen voor de oplossing van zeer lokale problemen als onderdeel van een gebiedsgerichte uitwerking. Het is overigens de vraag of de gewenste kwelcondities met technische maatregelen bereikt kunnen worden.

De grotere fosfaatsuitlekking als gevolg van vernatting kan worden voorkomen door aanpassing van de detailontwatering waardoor waterstromen kunnen worden gescheiden en kan worden voorkomen dat het fosfaatrijke water in de natuurgebieden komt. Ook deze aanpassing kan onderdeel zijn van een gebiedsgericht plan.

Niets doen leidt tot draagvlakproblemen. Immers, natschade zonder compensatie wordt niet geaccepteerd. Bovendien is de extra belasting met fosfaat ongewenst waardoor er, zeker lokaal, aanvullende maatregelen nodig zijn.

Effecten van variant 5: Landbouwontwikkelingsgebied in zoekgebied waterberging 't Grolder

Ter hoogte van 't Grolder ligt een aantal zoekgebieden regionale waterberging dat gedeeltelijk overlapt met landbouwontwikkelingsgebied. De zoekgebieden dienen in principe gevrijwaard te worden van kapitaalintensieve ontwikkelingen.

Geschat wordt dat de toewijzing van het gebied als landbouwontwikkelingsgebied geen grote negatieve gevolgen hoeft te hebben omdat in Maas en Meierij geen sprake is van nieuwvestiging.

6 Uitvoering

In de reconstructie staat de uitvoering centraal. Alle inspanningen en afspraken zijn erop gericht om in de periode tot 2016 de reconstructiedoelen uit te voeren.

De reconstructie van het landelijk gebied is een ambitieus, ingrijpend en nieuw proces.

Gezamenlijk zetten overheden en maatschappelijke organisaties (de reconstructiepartners, zie §1.2) hun schouders onder de opgave van de reconstructie. Alleen op deze wijze kunnen de kansen voor een vernieuwing van het platteland optimaal worden benut.

De vorige hoofdstukken van dit plan bevatten de ambities voor Maas en Meierij. Dit hoofdstuk geeft aan hoe we dit plan gaan uitvoeren. Hierbij gaan we eerst in op de uitvoeringsstrategie (§6.1) en de uitvoeringsorganisatie (§6.2). Vervolgens geven we in §6.3 aan welke onderdelen van het reconstructieplan we uit willen werken ten behoeve van de uitvoering. In §6.4 geven we een indicatie van de kosten van dit plan en de verdeling van de kosten over de partijen. De inzet van regelingen en instrumenten komt aan bod in §6.5. Paragraaf 6.6 gaat in op het flankerend beleid.

6.1 Uitvoeringsstrategie

In dit plan staan de doelen centraal. Deze veranderen niet gedurende de planperiode, alleen de wijze waarop de doelen gerealiseerd worden kan veranderen. Door verschillen tussen regio's kunnen dezelfde doelen in het ene gebied anders aangepakt worden dan in het andere gebied. Bij dit alles houden we het totale programma in het oog. Om de doelen te realiseren hebben we een vierjarig uitvoeringsprogramma gemaakt, waarin staat beschreven hoe we de doelen gaan realiseren, hoeveel dat kost en wie dat betaalt. Eén keer per jaar kijken we of dit uitvoeringsprogramma geactualiseerd moet worden. Verder monitoren we om te kijken hoever we van onze doelstelling af zitten, zodat we onze activiteiten kunnen bijsturen.

De uitvoering van de reconstructie vergt een grote inzet van alle partijen. Maar vooral een grote creativiteit en bereidheid om samen te werken in de manier waarop het proces wordt opgepakt. Wij willen dit vorm geven door in een vroeg stadium betrokkenen bij elkaar te brengen om gezamenlijk te bepalen welke projecten nodig zijn om de gestelde doelen in de praktijk te realiseren. Reconstructie is geen vrijblijvend proces, alle partijen moeten hun verantwoordelijkheid nemen. Samenwerking is de sleutel tot succes. De samenwerking die daarbij de afgelopen jaren al is ontstaan is van essentieel belang om tot een effectieve uitvoering te komen. Waar nodig stimuleren we de totstandkoming van nieuwe samenwerkingsverbanden. Wij willen dat de mensen uit het gebied op een goede manier betrokken worden bij ons werk en kunnen participeren in projecten. Daarom communiceren we naar de streek waar we mee bezig zijn en betrekken we burgers actief bij de uitvoering waar dat nodig is.

6.2 Uitvoeringsorganisatie

Voor het bereiken van de doelen van de reconstructie is een effectieve, gebieds- en oplossingsgerichte organisatie van wezensbelang. Daarbij staat voorop dat de uitvoering primair een verantwoordelijkheid van (partners in) Maas en Meierij is.

De rol van de reconstructiecommissie Maas en Meierij is tweeledig. Enerzijds is zij verantwoordelijk voor het op gang brengen en organiseren van het regionale uitvoeringsproces en het betrekken van de streek bij de uitvoering. Anderzijds heeft zij een belangrijke rol bij de (bestuurlijke) begeleiding van projecten in het uitvoeringsprogramma.

Hiervan afgeleid zijn werkzaamheden op het gebied van planning en bewaking van de voortgang van de uitvoering (zie §10.7 van deel B).

In een uitvoeringsconvenant tussen de provincie en de partijen in Maas en Meierij worden afspraken gemaakt over de uitvoering van het regionale uitvoeringsprogramma. De afspraken gaan onder andere over de samenwerking binnen de reconstructiecommissie en de coördinerende en adviserende rol van de reconstructiecommissie.

De uitvoerende partijen in Maas en Meierij streven naar een samenwerkingsverband waarbinnen ze hun inzet voor de uitvoering van het reconstructieplan kunnen bundelen. De medewerkers binnen dit samenwerkingsverband begeleiden initiatieven zonder op de stoel van de initiatiefnemer te gaan zitten. Het samenwerkingsverband bestaat uit een mix van medewerkers van de verschillende uitvoerende partijen in de streek. Daarmee ontstaat een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering en wordt kennisuitwisseling bevorderd.

In Maas en Meierij ziet de reconstructiecommissie het samenwerkingsverband als een netwerk van bestaande uitvoeringsstructuren. Het samenwerkingsverband wordt in de tweede helft van 2004 verder uitgewerkt.

6.3 Uitwerking van het reconstructieplan

6.3 ↔ 11.3

Ons reconstructieplan moet op sommige onderdelen nog nader uitgewerkt worden, voordat met de uitvoering aan de slag kan worden gegaan.

Dit betreft onder andere de gebieden waar inzet van het instrument hervestiging wordt beoogd. Voor deze gebieden wordt een planuitwerking gemaakt. In Maas en Meierij voorzien we een uitwerking voor een gebied binnen de driehoek Heeswijk-Dinther-Berlicum-Kaathoven. De uitwerking doorloopt dezelfde procedure als dit reconstructieplan en maakt na vaststelling onderdeel uit van dit reconstructieplan.

6.4 Indicatieve kosten

6.4 ↔ 10.3

De bekostiging van het uitvoeringsproces is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de reconstructiepartners.

Wij hebben op basis van normkosten de totale kosten tot 2016 berekend. Voor het realiseren van het voorkeursalternatief (doelen 2016) worden de kosten geraamd op € 309 Miljoen.

De volgende tabel geeft een overzicht van de indicatieve kosten per thema.

Tabel 6.1   **Indicatieve kostenverdeling**

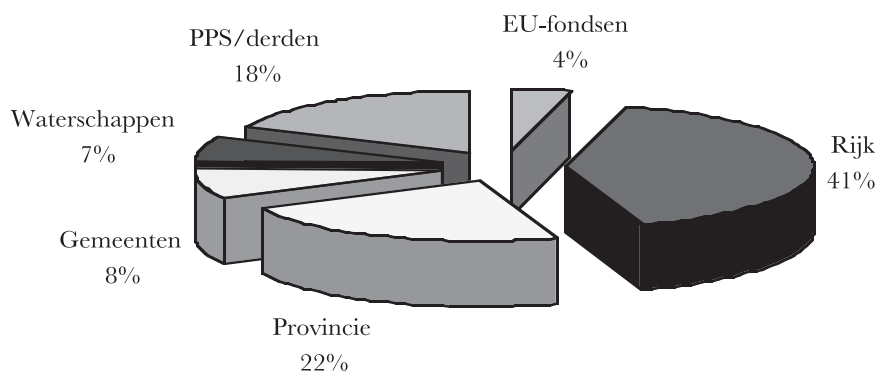
Thema	Kosten t/m 2016	
Water en bodem	€	54.200.000
Milieu	€	94.700.000
Natuur	€	131.200.000
Landschap en cultuurhistorie	€	3.600.000
Landbouw	€	17.200.000
Recreatie	€	3.270.000
Wonen, werken en leefbaarheid	€	3.960.000
Uitvoeringsorganisatie e.d.	€	900.000
Totaal	€	309.000.000

In tabel 6.2 en figuur 6.1 is per thema een indicatieve verdeling van de kosten over de verschillende partijen weergegeven. Bij deze verdeling is ook rekening gehouden met de bijdrage van maatschappelijke partijen en derden. Een indicatieve verdeling per doel is opgenomen in het regionaal uitvoeringsprogramma.

Tabel 6.2   **Indicatieve kostenverdeling**

kostenverdeling		Miljoenen euro's (indicatief)	
EU	4%	€	12.000.000
Rijk	41%	€	128.000.000
Provincie	22%	€	69.000.000
Gemeenten	8%	€	25.000.000
Waterschappen	7%	€	20.000.000
Maatschappelijke partijen en derden	18%	€	56.000.000
Totaal	100%	€	309.000.000

Kostenverdeling t/m 2016

Figuur 6.1   **Indicatieve verdeling van de kosten over de verschillende partijen voor de periode 2005-2016**

6.5 Samenhang in regelingen en instrumenten

6.5 ↔ 10.4

Ontwikkelingsgerichtheid is een belangrijk uitgangspunt voor de uitvoering van de reconstructie. De ontwikkeling van projecten en realisatie van doelen willen we zoveel mogelijk sturen door stimulerend beleid. Regulering zal op bepaalde punten nodig blijven. In de reconstructie streven we naar een optimale mix tussen stimulerende en regulerende maatregelen. Het accent ligt daarbij sterk op stimulering en minder op (extra) regulering.

Voor het landelijk gebied bestaan veel regelingen en instrumenten. Specifiek voor de doelen van de reconstructie zijn de afgelopen jaren bijvoorbeeld de regeling Ruimte voor Ruimte en de Ontwikkelingsmaatschappij Intensieve Veehouderij ontwikkeld.

In hoofdstuk 10 van deel B wordt uitgebreid ingegaan op de instrumentenpakketten.

Om alle goede projecten en projectideeën van de grond te krijgen, willen wij meer samenhang brengen in de inzet van bestaande instrumenten. Daarnaast willen we waar nodig nieuwe instrumenten ontwikkelen.

6.6 Flankerend beleid

6.6 ↔ 12

Flankerend beleid komt in beeld als de uitvoering van de reconstructie gevolgen heeft voor de individueel belanghebbenden. De reconstructiecommissie heeft tijdens de voorbereiding van het reconstructieplan zoveel mogelijk gezocht naar oplossingen die zo min mogelijk schade toebrengen aan individuele belangen. Het reconstructieplan kan echter ingrijpende gevolgen hebben. Het is daarom niet te vermijden dat ten behoeve van het algemeen belang individuen nadeel ondervinden. Daarom is flankerend beleid ontwikkeld. Het begrip flankerend beleid wordt gebruikt voor verschillende vormen van compensatie. Het is gericht op het voorkomen van schade en op het aanbieden van alternatieven. Dit vraagt maatwerk.

Flankerend beleid

Het algemeen belang, dat gediend is met realisering van het reconstructieplan, heeft soms gevolgen voor individuele belangen. Daar moet bij de opstelling of bij de uitvoering van het plan rekening mee worden gehouden in die zin dat er een oplossing gevonden moet worden voor het individuele belang. Voorkomen moet worden dat een belanghebbende onevenredig nadeel ondervindt van het reconstructieplan.

Hierbij zijn twee situaties te onderscheiden:

1. De totstandkoming en uitvoering van het reconstructieplan. Hierin wordt actief gezocht naar een oplossing om te voorkomen dat er onevenredig nadeel ontstaat. Het gaat om verschillende compenserende maatregelen, die samen flankerend beleid worden genoemd.
2. De vaststelling van het reconstructieplan. Daarbij kan een belanghebbende als gevolg van het reconstructieplan schade lijden die niet of niet helemaal ten laste van hem behoort te blijven en die niet op een andere wijze wordt vergoed. Hiervoor wordt de term planschade gebruikt.

Procedure

Het moet voor iedereen duidelijk zijn hoe het flankerend beleid gestalte krijgt. Er is een protocol opgesteld waarin staat tot wie mensen zich kunnen richten met een verzoek om flankerend beleid. De reconstructiecommissie speelt bij de behandeling van deze verzoeken een centrale rol. Gedeputeerde Staten zijn het bestuursorgaan dat uiteindelijk verantwoordelijk is voor de uitvoering. Verder wordt de mogelijkheid van het instellen van een onafhankelijke commissie van deskundigen, die adviseert over verzoeken om flankerend beleid, onderzocht. De gebiedscoördinator, tevens secretaris van de reconstructiecommissie, draagt zorg voor de afwikkeling van dergelijke verzoeken.

Verzoeken om schadevergoeding

Hoe zorgvuldig dit flankerend beleid ook is en bij de totstandkoming en uitvoering ook wordt toegepast, de situatie kan zich voordoen dat flankerende maatregelen geen soelaas bieden. In dat geval kan de belanghebbende een verzoek tot schadevergoeding indienen. Dergelijke plan-schadeclaims kunnen pas worden ingediend nadat het reconstructieplan rechtskracht heeft gekregen.

Voor de behandeling van verzoeken om schadevergoeding is een procedure opgesteld, waarin iedereen kan lezen hoe de behandeling van het schadeverzoek plaatsvindt.

Bijlage 1 Verklaring begrippen

A- en B-gebieden A-gebieden: ‘zeer kwetsbare natuurgebieden’: gebieden die zeer gevoelig zijn voor verzuring (de kritische depositiewaarde ligt lager dan 1400 mol stikstof per hectare per jaar). B-gebieden: ‘kwetsbare gebieden’: gebieden die gevoelig zijn voor verzuring (de kritische depositiewaarde ligt op of boven 1400 mol stikstof per hectare per jaar). De A- en B-gebieden vormen samen de ‘kwetsbare gebieden’ zoals bedoeld in de Wet ammoniak en veehouderij.

Aandachtsgebieden landschap Gebieden waar projecten gestart worden die gericht zijn op verbetering van de landschappelijke kwaliteit.

Aanhoudingsplicht De plicht van burgemeester en wethouders om hun beslissing op een verzoek om bouwvergunning of aanlegvergunning, die niet in strijd is met het geldende bestemmingsplan, voorlopig niet te nemen (aan te houden) in afwachting van een aanpassing van dat bestemmingsplan.

Aankoopstrategieplan (ASP) Plan voor grondverwerving ten behoeve van de ecologische hoofdstructuur waarin staat welke knelpunten worden aangepakt, in welke planperiode dat gaat gebeuren en op welke wijze dat plaats zal gaan vinden.

Aardkundige waarden Verschijnselen en processen van de niet-levende natuur (geologie, reliëf, bodem, water) - al dan niet mede teweeggebracht door menselijk handelen - die een bijzondere betekenis hebben voor de mens omdat zij inzicht geven in de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van een gebied en/of omdat zij (mede)bepalend zijn voor de identiteit en beleevingswaarde van het landschap.

Aardkundig waardevolle gebieden Gebieden van provinciale of (inter)nationale betekenis, aangewezen in het Streekplan Noord-Brabant 2002, waar de natuurlijke ontstaanswijze herkenbaar is doordat aardkundige verschijnselen er nog een gave vorm hebben en/of in onderlinge samenhang voorkomen.

Achtergronddepositie De neerslag van stoffen uit de lucht (bijvoorbeeld ammoniak of stikstofdioxide) in een bepaald gebied, waarbij de herkomst van de stoffen buiten dit gebied ligt.

Agrarisch bedrijf Een bedrijf dat gericht is op het voortbrengen van producten door middel van telen van gewassen of het houden van dieren.

Agrarisch natuurbeheer Natuurbeheer op landbouwgronden uitgevoerd door boeren gecombineerd met de agrarische bedrijfsvoering.

Agrarische hoofdstructuur (AHS) Het gebied buiten de GHS en de bebouwde kernen en infrastructuur waar de instandhouding en de versterking van de landbouw voorop staan (aangeduid in het Streekplan Noord-Brabant 2002).

Agribusiness Bedrijven die goederen en diensten leveren aan land- en tuinbouwbedrijven of zorgen voor verwerking, afzet en transport van agrarische producten van de primaire land- en tuinbouwbedrijven.

Agrotourisme Alle vormen van recreatie en toerisme op agrarische bedrijven.

Akkoord van Cork Akkoord tussen de reconstructiepartners in Noord-Brabant over het vervolg van de reconstructie/revitalisering, gesloten op 11 juli 2003.

(milieueffectrapport, MER)-Alternatief Eén van de mogelijke (sets) oplossingen in het kader van de milieueffectrapportage.

Archeologie Wetenschap van menselijke samenlevingen op grond van bodemvondsten en opgravingen.

Archeologische Monumenten Kaart (AMK) Kaart waarop alle bekende archeologische monumenten staan. Hierop staan de wettelijk beschermde archeologische terreinen, terreinen waarvoor wettelijke of planologische bescherming in voorbereiding is, en zijn de niet-wettelijke archeologische terreinen afgebeeld. Deze terreinen met bekende archeologische waarden zijn gewaardeerd op basis van kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde.

Archeologische vindplaats Locatie waar zich archeologische sporen en vondsten bevinden.

Autonome ontwikkeling (AO) Ontwikkelingen die plaatsvinden zonder dat één van de alternatieven wordt uitgevoerd en waartoe al wel besloten is.

Bebouwing Eén of meerdere bouwwerken.

Bebouwingscluster Een vlakvormige verzameling van gebouwen in het buitengebied.

Bebouwingsconcentratie Een kernrandzone, bebouwingslint of bebouwingscluster.

Bebouwingslint Een lijnvormige verzameling van gebouwen langs een weg in het buitengebied, doorgaans dubbelzijdig aanwezig, met geringe afstanden tussen de bouwkvavels, veelal met een historisch gegroeide menging van kleinschalige buitengebied- en niet-buitengebiedfuncties.

Beeldkwaliteitsplan Een plan, opgesteld als aanvulling op het ruimtelijke plan dat zich doorgaans vooral richt op functionele kwaliteiten, dat de na te streven beeldkwaliteit beschrijft. Dat gebeurt onder meer door aan te geven op welke ruimtelijke kenmerken van landschap en bebouwing en landschappelijke structuren en elementen moet worden ingespeeld en welke streefbeelden daarbij gelden.

Beheersovereenkomst Overeenkomst die een grondeigenaar en de overheid afsluiten om in de overeenkomstig aangewezen gebieden het beheer van een bepaald grondoppervlak aan te passen ten gunste van de natuur. De grondeigenaar krijgt hiervoor een financiële vergoeding.

(milieueffectrapportage, m.e.r.)-beoordelingskader Set van toetsingscriteria op basis waarvan het plan beoordeeld wordt op (milieu-) effecten.

Bestaande intensieve veehouderij Een intensieve veehouderij die als zodanig functioneert en waarvoor het toekennen van een agrarische bedrijfsbestemming is gerechtvaardigd gelet op de concrete bedrijfseconomische omstandigheden.

Bestemmingsplan gebaseerd op het Streekplan van 1992 en 2002 Een bestemmings- of wijzigingsplan waarin directe bouwrechten zijn vastgelegd en waarover Gedeputeerde Staten een besluit omtrent goedkeuring van dat plan hebben genomen na 17 juli 1992 en vóór 22 april 2005.

Bevoegd gezag Het orgaan dat bevoegd is ter zake besluiten te nemen in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Bij bijvoorbeeld een bestemmingsplan is het bevoegd gezag de gemeente, bij een Streekplan is dat de provincie.

Biologische landbouw Gecertificeerde vorm van landbouw waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van korte gesloten kringlopen en natuurlijk evenwicht. Daarom wordt er geen gebruik gemaakt van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen. Belangrijke elementen zijn een goede mineralenbeheersing, een ruime vruchtwisseling, een goede bodemvruchtbaarheid, het gebruik van resistente gewassen en mechanische onkruidbestrijding. Er is ook veel aandacht voor het welzijn van dieren.

Blauw knooppunt Een blauw knooppunt bevindt zich op de overgang tussen twee deelstroomgebieden. Ter plaatse van een blauw knooppunt dient de kwaliteit van het water te voldoen aan de eisen die door het benedenstrooms gelegen gebied gesteld worden.

Bodemarchief De archeologische informatie die in de bodem aanwezig is. Deze informatie is de weerslag van menselijke activiteiten in het verleden.

Bouwblok Een in een bestemmingsplan vastgelegde ruimtelijke eenheid, waarbinnen de bebouwing ten behoeve van een bestemming moet worden geconcentreerd.

Bouwblok op maat Het bouwblok op maat principe gaat uit van de normaal te voorziene ontwikkelingsmogelijkheden binnen een planperiode met een afweging naar de kwaliteiten van het omliggend gebied en de concrete bedrijfseconomische omstandigheden. Hierbij worden de bestaande bebouwing en voorzieningen vervat in een bouwvlak, wordt rekening gehouden met een uitbreiding van circa 15%.

Bouwrecht Een rechtstreeks - zonder vrijstellings- of wijzigingsprocedure - aan een bestemmingsplan c.q. een daarbinnen opgenomen bouwvlak te ontfangen recht om bebouwing te mogen oprichten, uitgezonderd omschakeling.

Bouwwerk Elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die hetzij direct, hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

Brabantbrede balans intensieve veehouderij De totale balans tussen de te verplaatsen intensieve veehouderij en de locaties voor inplaatsing van deze bedrijven in de zeven reconstructiegebieden tezamen

Brongebieden Het water in dit gebied stroomt het gehele jaar langzaam, maar gestaag naar een beek. Deze gebieden zijn belangrijk voor de basisafvoer van beken.

Bufferzone Beschermingszone rond kwetsbare gebieden, bijvoorbeeld ter voorkoming van vervuiling van het grondwater in waterwingebieden.

Chemische luchtwasser Luchtzuiveringssysteem (kolommen met vloeistof) waardoorheen stallucht wordt geleid voordat het naar buiten wordt geblazen. Een chemische wasser verwijdert ammoniak (95 % of meer) uit de stallucht door deze te binden aan een zuur, meestal zwavelzuur.

Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) Onafhankelijke commissie die het bevoegd gezag adviseert over de richtlijnen voor de inhoud van het milieueffectrapport en de kwaliteit ervan.

Compenserende maatregel Maatregel om de nadelige gevolgen van een ingreep voor de natuur, het milieu of het watersysteem te compenseren.

Cultuurhistorie De overblijfselen van de geschiedenis van de door de mens gemaakte en beïnvloede leefomgeving.

Depositie Neerslag van stoffen (zoals ammoniak) uit de lucht op een bepaald gebied.

Diffuse bronnen Een bron van verontreiniging die niet eenduidig op een bepaalde plek zijn oorsprong heeft, maar over een groter gebied plaatsvindt. Voorbeelden zijn verontreinigingen afkomstig uit de landbouw en het verkeer die via atmosferische depositie en uit- en/of afspoeling van gronden het grond- en oppervlaktewater bereiken.

Doelenboom Schematisch overzicht van de rangorde van hogere beleidsdoelen, plandoelen, maatregelen en randvoorwaarden. Een doelenboom beschrijft een toekomstige situatie die ontstaat ná het oplossen van de geïdentificeerde problemen, identificeert en beschrijft de hiërarchie in doelstellingen, en visualiseert de oorzaak-gevolg relaties in diagramvorm.

Droogteschade Derving van inkomsten ten gevolge van een lagere gewasproductie door een tekort aan water in de land- en tuinbouw.

Dorpsontwikkelingsplan Ontwikkelingsplan voor een dorp, opgesteld met alle betrokkenen (inwoners, gemeente, bedrijfsleven) waarin aandacht wordt besteed aan ruimtelijke, sociale en economische en/of leefbaarheidaspecten. Naast een visie zijn in het plan ook nadrukkelijk projecten opgenomen.

Duurzame locatie intensieve veehouderij Een bestaand agrarisch bouwblok met een zodanige ligging dat het zowel vanuit milieu-oogpunt (ammoniak, stank en dergelijke) als vanuit ruimtelijk oogpunt (natuur, landschap en dergelijke) verantwoord is om het te laten groeien tot een bouwblok van maximaal 2,5 hectaren voor een intensieve veehouderij.

Duurzame productie Productie die bij voortzetting ook in de toekomst rendabel is en geen problemen oplevert voor het milieu.

Duurzame projectlocatie intensieve veehouderij Een locatie met een zodanige ligging dat het zowel vanuit milieuoogpunt als ruimtelijk oogpunt verantwoord is om er enkele bouwblokken voor intensieve veehouderijen te projecteren. Op een duurzame projectlocatie is nieuwvestiging dus mogelijk. De omvang van een duurzame projectlocatie ligt in de orde van grootte van 10 hectare.

Ecologische hoofdstructuur (EHS) Samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden.

Ecologische verbindingszone (EVZ) Zone die dienst doet als migratieroute voor planten en dieren tussen verschillende natuurgebieden. Aanleg van verbindingszones heeft als doel barrières tussen deze gebieden op te heffen. De zone moet zowel in kwalitatief als in kwantitatief opzicht zijn ingericht en beheerd volgens de eisen van de doelsoorten.

Economische drager (Cluster van) economische activiteit die een bijdrage levert aan de versterking van de structuur in een gebied.

Emissie Het in de lucht brengen van stoffen (zoals ammoniak) vanuit een bepaalde bron.

Extensieve recreatie Recreatie met weinig dynamiek die nauwelijks druk uitoefent op de omgeving. Bijvoorbeeld wandelen, fietsen en natuurkamperen. Er zijn weinig of geen gebouwen nodig en het aantal recreanten (per tijdseenheid of oppervlakte-eenheid) is beperkt.

Externe effecten Veranderingen of invloeden die optreden buiten het gebied waar een concrete ingreep of activiteit plaatsvindt.

Fasering Het indelen van de reconstructiedoelen in elkaar opvolgende fasen.

Flankerend beleid Beleid omvattende een breed pakket aan maatregelen voor diegene die nadelige consequenties ondervinden als gevolg van de vaststelling en uitvoering van het reconstructieplan.

Gebiedsvreemd water Van elders aangevoerd water met een afwijkende samenstelling.

Gedeputeerde Staten (GS) Het dagelijks bestuur van de provincie bestaande uit zeven gedeputeerden en de

Commissaris van de Koningin.

Generiek beleid Algemeen geldend beleid.

Geomorfologie Wetenschap die de natuurlijke vorm van het landschap bestudeert, zoals die ontstaan is door geologische processen en eventueel beïnvloed is door menselijk handelen.

Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR) Gewenste toestand van het grondwater en het oppervlaktewater voor elke (gebruiks)functie in een begrensd gebied vastgesteld na integrale ruimtelijke afweging.

Gradiënt Verloop in de ruimte, bijvoorbeeld van nat naar droog, van hoog naar laag of van voedselrijk naar voedselarm.

Groenblauwe diensten Extra maatregelen of beheer dat boeren of particulieren uitvoeren ter realisering van natuur-, landschaps-, milieu- en waterdoelstellingen.

Groenblauwe dooradering Een vlechtwerk van landschapselementen (watergangen met oevers, moerasjes en poelen, brede bermen, kleine bosperceeltjes en paden) in het agrarisch cultuurlandschap.

Groene hoofdstructuur (GHS) Een samenhangend netwerk van alle natuur- en bosgebieden, landbouwgebieden en andere gebieden met bijzondere natuurwaarden en landbouwgebieden die bijzondere potenties hebben voor de ontwikkeling van natuurwaarden (aangeduid in het Streekplan Noord-Brabant 2002).

Groene rivier Een binnen een dijkkringgebied gelegen, aan weerszijden bedijkte strook land met agrarische en waterstaatkundige bestemming, die tijdens hoogwatersituaties dienst kan doen als waterafleidingskanaal om de wettelijke veiligheid tegen overstromen te kunnen waarborgen.

Grondgebonden teelten Teelten die in de volle grond plaatsvinden. Grondgebonden teelten zijn in ieder geval: akkerbouw, fruitteelt en vollegrondstuinbouw en vormen van boomteelt waarbij de bomen rechtstreeks in de grond zijn geplant.

Grondgebonden agrarisch bedrijf Een agrarisch bedrijf waarvan de productie geheel of in overwegende mate afhankelijk is van het voortbrengend vermogen van onbebouwde grond in de directe omgeving van het bedrijf. Grondgebonden bedrijven zijn in ieder geval: akkerbouw-, fruitteelt- en vollegrondstuinbouwbedrijven en boomteeltbedrijven, waarvan de bomen rechtstreeks in de grond zijn geplant. Melkveebedrijven zijn doorgaans ook grondgebonden.

Grootvee eenheid (GVE) Het aantal GVE op een bedrijf is de optelsom van het aantal landbouwdieren op het bedrijf omgerekend naar de fosfaatproductie van één melkkoe.

Habitat Leefgebied van planten of dieren.

Habitatrichtlijn(gebied) De Habitatrichtlijn is een EU-richtlijn die zich richt op het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied. Het betreft zowel de bescherming van gebieden als soorten. Een Habitatrichtlijngebied is een gebied dat aan de criteria van deze EU-richtlijn voldoet en daarom beschermd dient te worden.

Handhaving Het door toezicht en het toepassen van (of dreigen met) bestuur(srechtelijke, strafrechtelijke of privaatrechtelijke middelen bereiken dat de algemeen geldende rechtsregels en individueel geldende voorschriften worden nageleefd. Handhaving bestaat uit toezicht, opsporing en sanctionerend optreden.

Hervestiging van een agrarisch bedrijf Het verplaatsen van een bestaand agrarisch bedrijf van het ene agrarisch bouwblok naar een ander agrarisch bouwblok waar de agrarische activiteiten zijn gestaakt.

Huiskavel Kavel waarop de bedrijfsgebouwen staan.

Hydrologie De leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen op en beneden het aardoppervlak.

Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) Kaart met een driedeling in gebieden met hoge, gemiddelde en lage archeologische waarden. Deze waarden geven aan of de kans op het aantreffen van archeologische (*nog niet bekende*) belangrijke vindplaatsen groot, gemiddeld of klein is.

Infiltratie Het doorsijpelen van water door de bodem naar het grondwater (ook wel inzijging of wegzijging genoemd).

Ingreep-effectrelatie Relatie tussen een bepaalde ingreep en het daaruit volgende effect. Op grond van ingreep-effectrelaties kunnen binnen bepaalde marges voorspellingen worden gedaan over het effect van nieuwe ingrepen.

Inplaatsing Het toestaan van voortzetting van landbouwbedrijvigheid in het betreffende gebied door een bedrijf dat elders moet beëindigen.

Integrale zonering Gebiedsdekkende indeling van het reconstructiegebied in drie zones, te weten landbouwontwikkelings-, verwevings- en extensiveringsgebied.

Landbouwontwikkelingsgebied Ruimtelijk begrensde gedeelte van een reconstructiegebied met het primaat landbouw dat geheel of gedeeltelijk voorziet, of in het kader van de reconstructie zal voorzien, in de mogelijkheid tot uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van intensieve veehouderij.

NB In Maas en Meierij is nieuwvestiging niet toegestaan en hervestiging alleen mogelijk op bestaande agrarische bouwblokken

Verwevingsgebied Ruimtelijk begrensde gedeelte van een reconstructiegebied, gericht op verweving van landbouw, wonen en natuur. Hervestiging of uitbreiding van intensieve veehouderij is mogelijk mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten.

NB In Maas en Meierij is hervestiging alleen mogelijk op bestaande agrarische bouwblokken

Extensiveringsgebied Ruimtelijk begrensde gedeelte van een reconstructiegebied met het primaat wonen of natuur, waar uitbreiding, hervestiging of nieuwvestiging van in ieder geval intensieve veehouderij onmogelijk is of in het kader van de reconstructie onmogelijk zal worden gemaakt.

Intensief recreatief gebied (Legenda-eenheid van de themakaart recreatie) Gebied waar ruimte wordt geboden voor de nieuwvestiging van kleinschalige of verdere ontwikkeling van (groot- of kleinschalige) intensieve toeristisch-recreatieve bedrijven en voorzieningen, indien de randvoorwaarden (Afsprakenkader Recreatie Streekplan) dit toelaten.

Intensieve veehouderij Een niet-grondgebonden agrarisch bedrijf waarin het houden van vee of pluimvee de hoofdzaak is. Onder intensieve veehouderijen wordt tevens nertsenhouderijen verstaan.

Intermediaire gebieden Gebieden waar afwisselend kwel en infiltratie optreedt.

Kansrijk extensief recreatief landelijk gebied (Legenda-eenheid van de themakaart recreatie) In recreatief opzicht kansrijke gebieden voor kleinschalige extensieve bedrijven, voor recreatief medegebruik, extensieve waterrecreatie en verschillende routestructuren.

Kapitaalintensieve functies Functies die om hoge investeringskosten per m² vragen zoals woonwijken, bedrijventerreinen, vestigingsgebieden voor de glastuinbouw, landbouwontwikkelingsgebieden, projectlocaties voor de intensieve veehouderij en grote recreatiecomplexen.

Kapitaalintensieve ontwikkelingen Ontwikkeling van kapitaalintensieve functies: ontwikkelingen waarvoor grote investeringen worden gedaan en die een concentratie van kapitaal (mensen, bedrijvigheid, materiaal) tot gevolg hebben.

Kavelruil Het op meer praktische en efficiënte wijze verdelen van het grondeigendom van verschillende eigenaren.

Kerngebieden (van de ecologische hoofdstructuur) Kerngebieden bestaan uit natuurterreinen, landgoederen, bossen, grote wateren en waardevolle agrarische cultuurlandschappen. Ze zijn minimaal 250 hectare groot. Het zijn gebieden met al bestaande bijzondere ecologische waarden van nationale en/of internationale betekenis. Het beleid voor de kerngebieden is gericht op behoud en verdere ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden.

Kernrandzone Een overgangszone tussen de bebouwde kom en het buitengebied met daarin relatief veel bebouwing op korte afstand van elkaar en met een ondergeschikte en/of afnemende agrarische functie.

Ketenbeheer Het zodanig beheer van de keten grondstof-productie-gebruik-verwijdering dat er zo weinig mogelijk grondstoffen worden verspild en er zo min mogelijk emissies plaatsvinden.

Koopmansgelden Gelden, beschikbaar gesteld door het Rijk op advies van de Commissie Koopmans, ten behoeve van een lagere veebezetting en daarmee minder milieubelasting in en rond kwetsbare natuurgebieden en drinkwaterwinningen.

Kwel Opwaarts gerichte grondwaterstroming.

Kwetsbaar gebied Voor verzuring gevoelig gebied conform de Interimwet ammoniak en veehouderij, dat onderdeel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur.

Lagenbenadering Werkwijze om ruimtelijke keuzen meer in relatie te brengen met de onderste lagen. Water, bodem, landschap en hiermee verweven natuur- en cultuurhistorische waarden zijn structurerend voor het ruimtegebruik. Het grote belang van deze onderste laag hangt samen met de lange reproductietijd en de daarmee samenhangende onvervangbaarheid en de mate van uniciteit van deze waarden en systemen. Ook de tweede laag, de infrastructuur, is steeds meer sturend voor de functies wonen en werken. De derde en bovenste laag bestaat uit het

ruimtegebruik voor wonen, werken, landbouw en recreatie. Dit ruimtegebruik moet worden afgestemd op de onderste twee lagen.

Landelijke regio Deel van Brabant dat niet in de stedelijke regio's ligt. In de landelijke regio's is beperkt ruimte voor woningbouw en bedrijven. Het voorkomen van verdere aantasting van het buitengebied staat centraal.

Landinrichting Instrument voor het inrichten van de ruimte in het landelijk gebied voor de functies die het gebied vervult (landbouw, natuur, recreatie, verkeer, landschap).

Landinrichtingswet Een Rijksregeling (of wet in formele zin) die dient tot het verbeteren van de inrichting van het landelijk gebied.

Landschap De waarneembare ruimtelijke verschijningsvorm van het aardoppervlak die wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van de factoren reliëf, bodem, water, klimaat, flora en fauna alsmede de wisselwerking met de mens.

Landschappelijke inpassing een zodanige vormgeving en inpassing dat deze optimaal is afgestemd op bestaande danwel nog te ontwikkelen ruimtelijke, natuurlijke en cultuurhistorische landschapskwaliteiten.

Landschapscamping Campings met maximaal zestig kampeerplaatsen met een beperkte dichtheid, op grond die aan de landbouw onttrokken is en aansluit bij bestaande of voormalige (agrarische) bouwblokken. De gemiddelde grootte van een standplaats is bruto minimaal 300 m². Bij de inrichting van dergelijke campings moeten de natuur- en landschapswaarden worden verhoogd door een passende, robuuste en duurzame beplanting op en rond het kampeerterrein. De oppervlakte voor de nieuwe natuur dient ten minste drie maal zo groot te zijn als de oppervlakte voor de standplaatsen.

Landschapsecologische zone Een structurerende groene bufferzone tussen twee stedelijke kernen in een stedelijke regio. Deze bestaat uit een combinatie van gebieden voor de grondgebonden landbouw, de natuur en de recreatie. De zone heeft een verbindende functie voor aangrenzende landelijke regio's, zowel in landschappelijk als in ecologisch opzicht.

Leefgebied kwetsbare soorten Landbouwgronden en andere gronden - met name defensie terreinen - waarop zeldzame planten of dieren voorkomen die hoge eisen stellen aan de inrichting en het gebruik van hun omgeving, of waarop het voorkomen van zulke planten of dieren wordt nagestreefd.

Leefmilieuverordening Verordening die betrekking heeft op een gebied dat in hoofdzaak wordt gebruikt voor bewoning, het midden- en kleinbedrijf of kantoren of voor een samenstel van twee of meer van deze doeleinden. De verordening strekt tot wering van dreigende en tot stuiting van reeds ingetreden achteruitgang van de woon- en werkomstandigheden en het uiterlijk aanzien van het betreffende gebied. Ter verwezenlijking van dit doel kunnen voorschriften worden gegeven ten aanzien van op te richten of door verbouwing tot stand te brengen bouwwerken en de toelaatbaarheid van werken (geen bouwwerken) en werkzaamheden voor het gebruik van gronden en opstallen.

Meander Natuurlijk bochtig verloop van een beek, kreek of rivier.

Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) Alternatief waarbij de best bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu zijn toegepast.

Mestbewerking Behandelen van dierlijke mest, zodat dit beter als mest kan worden gebruikt, of voor andere functies geschikt wordt (i.t.t. mestverwerking). De mest ondergaat een fysieke verandering, waarbij het totaal aan elementen in de meststoffen behouden blijft.

Mestvarkeneenheid (mve) Meeteenheid waarin stankproductie van veehouderijbedrijven en van opslag en aanwending van mest wordt uitgedrukt.

Mestverwerking Het proces om (drijf)mest af te breken door o.a. mestvergisting, om te zetten in nieuwe, bruikbare producten zoals energie uit biomassa, of te bewerken tot kwalitatief hoogwaardige meststoffen (mestbewerking).

Milieueffectrapportage (m.e.r.) Een milieueffectrapportage is een procedure die dient als hulpmiddel voor de overheid bij de besluitvorming. De procedure bestaat uit het maken, beoordelen en gebruiken van een milieueffectrapport en het achteraf evalueren van de milieugevolgen die samenhangen met de uitvoering van een mede op basis van het milieueffectrapport genomen besluit.

Mineralenaangiftesysteem (MINAS) Sinds 1998 verplicht systeem voor mineralenboekhouding waarmee de mineralenstromen op een agrarisch bedrijf in beeld kunnen worden gebracht. Hierbij gaat het om fosfaat en stikstof.

Mitigerende maatregel Maatregel om de nadelige gevolgen van de voorgenomen activiteit voor het milieu te voorkomen of te beperken.

Monitoring Metingen waarmee de ontwikkelingen in het milieu worden gevolgd.

Natuurbeschermingswetgebied Met deze term wordt de verzameling van Natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten bedoeld.

Natuurdoeltype Een nagestreefde combinatie van abiotische en biotische kenmerken. Abiotische kenmerken bestaan onder meer uit bodem, reliëf, voedingstoestand, hydrologie, erosie en sedimentatie. Biotische kenmerken bestaan uit soorten en soortencombinaties met bijbehorende processen als primaire productie, herbivorie en predatie.

Natuurmonument Op grond van de Natuurbeschermingswet zijn door het ministerie van LNV natuurgebieden aangewezen als Natuurmonument of Staatsnatuurmonument. Natuurmonumenten zijn terreinen en wateren, welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon of om hun natuurwetenschappelijke betekenis.

Natuurontwikkeling Het scheppen van zodanige omstandigheden dat natuurlijke ecosystemen zich kunnen ontwikkelen.

Natuurontwikkelingsgebieden Natuurontwikkelingsgebieden zijn gebieden met goede mogelijkheden voor het ontwikkelen van natuurwaarden, van nationale en/of internationale betekenis. In deze gebieden ligt veel sterker dan in kerngebieden het accent op wijziging van het grondgebruik en herinrichting.

Natuurparels Zogenaamde begeleid natuurlijke eenheden en de daarbuiten gelegen bos- en natuurgebieden die bijzondere natuurwaarden hebben vanwege specifieke omstandigheden van de bodem of het (grond)water.

Nevenactiviteiten Het ontplooiën van activiteiten op een agrarisch bouwblok die niet rechtstreeks de uitoefening van de agrarische bedrijfsvoering betreffen

Niet-grondgebonden agrarisch bedrijf Een agrarisch bedrijf waarvan de productie niet in overwegende mate afhankelijk is van het voortbrengend vermogen van onbebouwde grond in de directe omgeving van het bedrijf. Niet-grondgebonden bedrijven zijn in ieder geval: intensieve veehouderijen, glastuinbouwbedrijven en gebouwgebonden teeltbedrijven en kwekerijen, zoals champignonteeltbedrijven, witlofkwekerijen, sommige viskwekerijen en sommige wormenkwekerijen.

Niet-grondgebonden teelten Productiewijze waarin de teelt niet in overwegende mate afhankelijk is van het voortbrengend vermogen van onbebouwde grond.

Nieuwvestiging van een agrarisch bedrijf De projectie van een agrarisch bouwblok op een locatie die volgens het ter plaatse geldende bestemmingsplan niet is voorzien van een agrarisch bouwblok

Nieuw landgoed Een functionele eenheid, bestaande uit bos of andere natuur al dan niet met agrarische gronden met een productiedoelstelling. Vormen van bos- en landbouw kunnen onderdeel uitmaken van de bedrijfsvoering. Het geheel omvat minimaal tien hectaren grond en is (voor tenminste 90%) openbaar toegankelijk. Op het landgoed staat een woonhuis met tuin van allure en uitstraling. Als ruimtelijk kenmerk geldt dat er een raamwerk van wegen, waterlopen, lanen en singels is, waarbinnen de verschillende ruimtegebruikvormen zijn gerangschikt. Het geheel is een ecologische, economische en esthetische eenheid waarvan de invulling is geïnspireerd door het omringende landschap, de cultuurhistorie en de bodemgesteldheid.

Nulalternatief Alternatief waarbij wordt uitgegaan van de bestaande situatie. Dit alternatief dient als referentiekader voor de effectbeschrijvingen van alle alternatieven in het milieueffectrapport.

Omgevingskwaliteit Het samenhangende systeem van water, milieu-, natuur- en landschapskwaliteit.

Omschakeling van een agrarisch bedrijf Het geheel of gedeeltelijk overstappen van de ene agrarische bedrijfsvorm in een andere agrarische bedrijfsvorm. Daarbij wordt onder agrarische bedrijfsvormen verstaan:

- Grondgebonden agrarisch bedrijf
- Niet-grondgebonden agrarisch bedrijf, anders dan een intensieve veehouderij
- Intensieve veehouderij
- Glastuinbouwbedrijf.

Ontsnippering Het terugdringen van de versnippering van natuurgebieden.

Ontstening Het terugdringen van aantal en/of volume aan gebouwen in het buitengebied.

Ontwikkelingsplan Een door of namens de gemeente opgesteld, uitvoeringsgericht plan voor een concreet landbouwontwikkelingsgebied in aanvulling op het ruimtelijke plan. Het plan richt zich vooral op functionele kwaliteiten en beschrijft hoe het landbouwontwikkelingsgebied optimaal en duurzaam wordt benut en ingericht. Het plan bevat een concrete uitvoeringsparagraaf, waaruit blijkt hoe de doelstellingen worden gerealiseerd.

Overig landelijk gebied (Legenda-eenheid van de themakaart recreatie) Gebieden die geen bijzondere aan-

duiding hebben omdat ze vanuit toeristisch-recreatieve optiek minder aantrekkelijk en kansrijk zijn.

Overstort Punt waar het rioolstelsel op het oppervlaktewater loost.

Particulier natuurbeheer Het beheren van gronden als natuur, uitgevoerd door particulieren (agrariërs of privépersonen).

Piekafvoer Extreem hoge afvoer.

Plangebied Het gebied waarop het plan betrekking heeft.

Planperiode De reconstructie heeft een duur van 12 jaar, verdeeld over drie planperiodes. De eerste periode is van 2005 tot 2008, de tweede is van 2009 tot 2012, de derde is van 2013 tot 2016.

Planologische doorwerking (in de zin van artikel 27 Reconstructiewet) De verplichte formele vertaling van normen en beleid geformuleerd in het reconstructieplan, in het Streekplan of in gemeentelijke bestemmingsplannen, voor gebieden, aangewezen in het reconstructieplan. Dit betekent dat voornoemde normen en beleid vanaf bekendmaking van het reconstructieplan gelden alsof zij opgenomen zijn in het Streek- of bestemmingsplan.

Plattelandsvernieuwing Het geheel aan activiteiten en beleidsimpulsen dat leidt tot nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied (zoals nevenfuncties en verbrede landbouw, hergebruik van voormalige bedrijfslocaties) met als doel een vitaal en leefbaar platteland te behouden en een bijdrage te leveren aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het landelijk gebied.

Product-Markt-Combinatie (PMC) Productielijn waarin (wisselende) netwerken van partijen vraaggericht produceren. Innovatieve PMC's kunnen de basis vormen voor het genereren van economische initiatieven en vernieuwingen.

Projectlocatie Zie duurzame projectlocatie.

Projectvestigingslocatie Duurzame projectlocatie, maar geschikt te maken voor het gebundeld vestigen van meerdere individuele bedrijven op één locatie. Deze bundeling kan naast voordelen voor de omgevingskwaliteit ook financiële voordelen voor de bedrijven met zich meebrengen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van gezamenlijke voorzieningen.

Provinciale staten (PS) Het algemeen bestuur van de provincie, bestaande uit 79 leden.

Publiek- Private samenwerking (PPS) Samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven.

Puntbron Een bron van geconcentreerde lozingen van verontreinigende stoffen.

Reconstructie zandgronden Samenhangende aanpak van de opeenstapeling van problemen in de concentratiegebieden door intensieve veehouderij, met brede doelstellingen op het gebied van onder meer milieu, water en economie.

Reconstructiewet Concentratiegebieden (Rcw) Een Rijksregeling met als doel het bevorderen van een goede ruimtelijke structuur en van een goed (sociaal) economisch klimaat in de concentratiegebieden.

Recreatieve poort (Legenda-eenheid van de themakaart recreatie) Vormt de toegang tot een natuur- en bosgebied met ruime parkeermogelijkheden, een horecavoorziening en informatie over het gebied.

Referentie Vergelijking(smaatstaf).

Regionale natuur- en landschapseenheid (RNLE) De kern van een regionale natuur- en landschapseenheid wordt gevormd door bestaande bos- en natuurgebieden, de zogeheten 'begeleid natuurlijke eenheden'. Rondom deze eenheden zijn kleine natuur- en landbouwgebieden als buffer opgenomen. Hierbij is vooral gelet op de hydrologische en landschappelijke samenhang. De hoofddoelstelling van een regionale natuur- en landschapseenheid is de bescherming en ontwikkeling van hydrologische, natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Retentie van water Het vasthouden van water met als doel piekafvoeren af te vlakken.

Revitalisering Proces met als doel verschillende problemen op het gebied van de veterinaire kwetsbaarheid, natuur, landschap, milieu en ruimtelijke kwaliteit integraal aan te pakken. Hierbij gaat het in Noord-Brabant om in totaal negen gebieden (zeven reconstructiegebieden en de twee revitaliseringsgebieden Wijde Biesbosch en Brabantse Delta).

Rivierverruiming Het vergroten van de bergings- en afvoercapaciteit van de rivieren door het verbreden of verlagen van uiterwaarden en de inzet van waterbergings- en retentiegebieden.

Robuuste ecologische verbindingszone (REV) Robuuste lijnvormige natuur dat twee natuurkernen verbindt.

Staatsnatuurmonument Natuurmonument in eigendom van de Staat.

Stankcirkel Denkbeeldige cirkel van rond een veehouderij (de stankbron). Het is een hulpmiddel bij de beoordeling van aanvaardbare stankhinder door veehouderijen en geeft de afstand aan die aanwezig moet zijn tussen een vee-

houderij en een stankgevoelig object. De afstand is afhankelijk van het vergunde aantal dieren en de categorie waar het voor stank gevoelige object in ligt (I t/m IV).

Startnotitie Het document waarmee de milieueffectrapportage procedure start. Het biedt op hoofdlijnen informatie over de aanleiding, het doel en het verloop van de procedure. Via inspraak op de Startnotitie wordt aan betrokkenen en wettelijke adviseurs gevraagd welke aspecten in het milieueffectrapport onderzocht moeten worden en welke mogelijke alternatieven zij relevant achten.

Stedelijke regio's Ruimtelijk samenhangende, verstedelijkte gebieden waarbinnen mogelijkheden liggen voor verdere verstedelijking.

Stedelijk uitloopegebied (Legenda-eenheid van de themakaart recreatie) Multifunctionele gebruiksgebieden in de stadsrandzones van de grotere kernen. In deze gebieden is sprake van een gevarieerde ruimtelijke structuur en een eveneens gevarieerd (extensief en intensief) recreatief gebruik van de ruimte. Stedelijke uitloopegebieden kunnen bestaan uit parken, bos- en natuurgebieden, landbouwgebieden, gebieden met struinnatuur, openluchtrecreatiegebieden en landgoederen.

Streefbeeld Wensbeeld en bijbehorende doelstellingen, die aangeven hoe een gebied er in de toekomst in grote lijnen uit zou moeten zien

Stiltegebied Gebieden die aangewezen zijn op basis van de Provinciale Milieuverordening waar de doelstelling is om de huidige geluidsbelasting van het betreffende gebied ten minste niet te laten toenemen.

Stroomgebied Gebied waaruit het afstromende water uiteindelijk door één bepaalde waterloop wordt afgevoerd.

Studiegebied Gebied waarin effecten van een ingreep optreden. In dit geval het gebied waarin effecten van het reconstructieplan optreden.

Teeltondersteunende voorzieningen Voorziening in, op of boven de grond die door agrarische bedrijven met plantaardige teelten wordt gebruikt om de productie onder meer gecontroleerde omstandigheden te laten plaatsvinden. Er zijn verschillende soorten van teeltondersteunende voorzieningen te onderscheiden naar hoogte en mate van tijdelijkheid. Voorbeelden zijn aardbeiteelttafels, afdekfolies, antiworteldoek, boomteelthekken, hagelnetten, insectengaas, plastic tunnels, ondersteunende kassen, schaduwhallen, vraatnetten, regenkapten, (semi)permanente vloerverhardingen (potcultures).

Uitbreiding Onder uitbreiding van een agrarisch bedrijf wordt verstaan een vergroting van het bestaande bouwblok.

Uitplaatsing Het beëindigen van landbouwbedrijvigheid in het betreffende gebied en het voortzetten van het bedrijf elders.

Uitspoelingsgevoelige grond Grond die zowel voedingsstoffen als vervuilingen moeilijk in de bodem kan vasthouden waardoor ze gemakkelijk uitspoelen naar het grondwater.

Uitwerkingsplan Uitwerking van het reconstructieplan met inachtneming van de in het plan vervatte regels.

Varkensvrije zones (VVZ) Ruimtelijk begrensd gedeelte van een verwevings- of extensiveringsgebied dat vrij is van varkensbedrijven of in het kader van de reconstructie vrij zal worden gemaakt van varkensbedrijven.

Verbrede landbouw Het ontplooiën van activiteiten op een agrarisch bouwblok, die ruimtelijk inpasbaar zijn en verbonden zijn aan de bestaande en te behouden agrarische bedrijfsvoering.

Verdroging Alle nadelige effecten voor natuurwaarden als gevolg van structureel lagere dan gewenste grond- en/of oppervlaktewaterstanden door menselijk ingrijpen. In landbouwgebieden kan door te lage grondwaterstanden sprake zijn van opbrengstderving, maar in dat geval wordt gesproken van droogteschade.

Vermesting De belasting van natuurgebieden, grond- en oppervlaktewater door de meststoffen nitraat, stikstof en fosfaat.

Vernatting Structureel verhogen van de grond- en/of oppervlaktewaterstanden.

Versnippering Proces in het landschap waarbij eerder aaneengesloten natuurgebieden worden verkleind en de onderlinge afstand tussen deze gebieden wordt vergroot (als gevolg van bijvoorbeeld intensieve landbouw en aanleg van infrastructurele werken).

Verstening Ongewenste (verspreide) bebouwing in het landelijk gebied.

Verstoring Het verstoren van natuurwaarden bijvoorbeeld door recreatieve druk, betreding, licht- en geluidhinder.

Verzuring Het zuurder worden van water en bodem door depositie van ammoniak, stikstofoxiden en zwaveldioxide.

Verzuringgevoelige grond Podzolgrond, enkeerdgrond, kalkloze zandgrond, zandbrikgrond, veengrond en moerige grond met een zanddek of veenkoloniaal dek, keileemgrond, stenige grond of een associatie van twee of

meer bodemtypen waarvan ten minste één van de in het voorgaande genoemde bodemtypen deel uitmaakt.

Een opsomming van deze bodemtypen is opgenomen in bijlage 1 van de Interimwet ammoniak en veehouderij.

Veterinaire veiligheid Een structuur van de sector die erop gericht is een zo hoog mogelijke dieiergezondheid te waarborgen.

Vogelrichtlijngebied De Vogelrichtlijn is een EU-richtlijn die zich richt op de instandhouding van alle in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied. Dit gebeurt door zowel de bescherming van gebieden (SPA's: speciale beschermingszones) als de bescherming van soorten. Een Vogelrichtlijngebied is een gebied dat aan de criteria van deze EU-richtlijn voldoet en daarom beschermd dient te worden.

Voorlopige reserveringsgebieden 2050 Gebieden die - met de huidige kennis en vooruitlopend op het definitieve waterbergingsplan - gezien worden als de benodigde oppervlakte voor de wateropgave tot 2050. In deze gebieden worden grootschalige kapitaalintensieve ontwikkelingen tegengegaan op basis van een watertoets. De voorlopige reserveringsgebieden 2050 zijn een indikking van de in het Streekplan opgenomen gebieden.

Voormalige agrarische bedrijfslocatie (VAB) Een agrarisch of niet-agrarisch bouwblok waarop in het verleden een agrarisch bedrijf werd uitgeoefend, waarvan de bedrijfsgebouwen nog geheel of gedeeltelijk bestaan.

Waterbergingsgebied Gebied waar, in tijden van overvloedige neerslag, water tijdelijk vastgehouden kan worden.

Waterconservering Het zo lang mogelijk vasthouden van water in de bodem ter bestijding van verdroging en het voorkomen van droogteschade.

Waterdoelen Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regime (GGOR).

Waterhuishouding De wijze waarop water in een bepaald gebied wordt opgenomen, zich verplaatst, gebruikt, verbruikt en afgevoerd wordt.

Waterkwaliteit De chemische en biologische kwaliteit van water.

Watertoets Het hele proces van vroegtijdig informeren, adviseren, afwegen en uiteindelijk beoordelen van waterhuishoudkundige aspecten (veiligheid, wateroverlast, waterkwaliteit, verdroging) in ruimtelijke plannen en besluiten.

Wijstgronden Kwelverschijnselen langs de Peelrandbreuk door slechte doorlatendheid.

Zoekgebied rivierverruiming Gebieden waarbinnen gezocht kan worden naar geschikte plekken voor rivierverruiming in het kader van de Rijksbeleidslijn Ruimte voor de Rivier.

Zorgboerderij (Voormalig) agrarisch bedrijf dat zorg aanbiedt, zoals kinderopvang of gehandicaptenzorg.

Bijlage 2 Samenstelling reconstructiecommissie

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de personen die zitting hebben in de regionale reconstructiecommissie van Maas en Meierij. Een omschrijving van hun taken en bevoegdheden kunt u vinden in § 1.1 van deel B.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de personen die zitting hadden in de regionale reconstructiecommissie van Maas en Meierij ten tijde van de advisering over het reconstructieplan aan Gedeputeerde Staten. Ten behoeve van de uitvoering is de samenstelling van de regionale reconstructiecommissies inmiddels gedeeltelijk gewijzigd.

Voorzitter	Dhr. D. Sonneveld	
Leden namens gemeenten	Mw. J.P. van Doorn-van Tuyl Mw. J. Eugster-van Bergeijk Dhr. J.A.M.E. Iding Dhr. A.G.J. van Schijndel Dhr. M.J.M. van de Ven Dhr. P.M.E. Verkuijlen Dhr. G.C.H.J.M. Wouters	Gemeente Sint Michielsgestel Gemeente 's-Hertogenbosch Gemeente Oss Gemeente Lith Gemeente Maasdonk Gemeente Bernheze Gemeente Schijndel
Leden namens natuur en milieu	Dhr. A.A.F. van Abeelen Dhr. H. Dekker	Milieuvereniging Het Groene Hart Milieu Steunpunt Oss
Leden namens landbouw	Dhr. H.C.M. Kuypers Dhr. P.F.L. Schimmel	Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie
Leden namens waterschappen	Dhr. L.P.M. van den Berg Dhr. A.J. van der Lee	Waterschap Aa en Maas Waterschap Aa en Maas
Leden namens recreatie en toerisme	Mw. C.E.J. van Dijk-Keijzer	Platform Brabants Toeristisch Bedrijfsleven
Leden namens sociale en economische vitaliteit	Dhr. W.W.M. Boon	Kamer van Koophandel / Sociaal economisch overlegorgaan Brabant

Overige leden / adviseurs	Dhr. J.C. Matijssen	Ministerie van Landbouw Natuurbeheer en Voedselveiligheid, Directie Zuid Dienst Landelijk Gebied VROM-Inspectie Regio Zuid Kadaster
	Dhr. R. van Willenswaard	
	Dhr. H. van Dam	
	Dhr. J.J.M.R. Muris	
Gebiedsgedeputeerde	Dhr. E.J. Janse de Jonge	Provincie Noord-Brabant
Gebiedsadviseur	Mw. C. Loesberg	Provincie Noord-Brabant
De reconstructiecommissie wordt ondersteund door:		
Secretaris	Dhr. W.E. Thijssen	Provincie Noord-Brabant
Planschrijver	Mw. J.A.M. Buijsman	Provincie Noord-Brabant
Projectmedewerker	Dhr. J.H.M. van Cuyck	Provincie Noord-Brabant

Bijlage 3 Samenstelling sociaal-economisch platform

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de personen die zitting hadden in het sociaal-economisch platform van Maas en Meierij (en Peel en Maas). Een omschrijving van hun rol en taken kunt u vinden in § 1.1 van deel B.

Voorzitter	Dhr. J. Vos	Stuurgroep Dynamisch Platteland
Secretaris	Dhr. drs. G. Hendrix Dhr. B. Verwegen	Gemeente Uden
Leden	Dhr. L. Schoots Mw. M. Munnecom Dhr. J. Witte Dhr. P. Verkuijlen Dhr. Bakermans Dhr. H. van Elzen Dhr. P. Brouwers Mw. F.P.A.M. van de Ven-van Lee Dhr. J. van der Broek Dhr. J.E.M. van Gemert Dhr. W. Boon Dhr. J. v. d. Venn Mw. K. van Vliet	Regionaal Economisch Overleg Kamer van Koophandel Platform Brabants Toeristisch Bedrijfsleven Stuurgroep Dynamisch Platteland Regionaal Platform Arbeidsmarkt Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie Zuidelijke land- en tuinbouworganisatie Regionaal Economisch Overleg Sector Zorg Kamer van Koophandel Kamer van Koophandel Oost-Brabant Sector Welzijn Kamer van Koophandel
Adviseurs	Mw. A. van Utrecht Mw. I Orbon Dhr. W.E. Thijssen Dhr. J.C. Verkade	Provincie Noord-Brabant Provincie Noord-Brabant Provincie Noord-Brabant Provincie Noord-Brabant

---

Bijlage 4 Kaarten en CD-ROM

Deze bijlage geeft een overzicht van alle kaarten die in het reconstructieplan/milieu-effectrapport zitten of ter informatie op de CD-ROM staan. Daarnaast staat in deze bijlage de inhoud van de CD-ROM.

Overzicht van alle kaarten

Deel A

- A1 Topografie en toponiemen
- Plankaart 1 Omgevingskwaliteit
- Plankaart 2 Sociale en economische vitaliteit

Deel B

Kaarten t.b.v. huidige situatie en autonome ontwikkeling (milieueffectrapport)

- 1 Geomorfologie
- 2 Grondwatersysteem en grondwaterbeschermingsgebieden
- 3 Uitspoelingsgevoeligheid nitraat en fosfaat
- 4 Oppervlaktewatersysteem
- 5 Verdroogde natuur en droge/natte gebieden landbouw
- 6 Natte natuurparels en stroomgebieden natuurbeken
- 7 Verzuringgevoelige en wettelijk beschermde gebieden
- 8 Stikstofdepositie in GHS natuur
- 9 Stankproductie uit stallen
- 10 Groene Hoofdstructuur (GHS) en stiltegebieden
- 11 Cultuurhistorische; aardkundige en archeologische waarden
- 12 Structuurkaart landschap
- 13 Ligging veehouderijbedrijven

Plan- en ontwikkelingskaarten

- 14 Water
- 15a Natuur 1
- 15b Natuur 2
- 17 Melkveehouderij, extensivering
- 19 Intensieve veehouderij; integrale zonering
- 20 Recreatie
- 21 Wonen, werken en leefbaarheid

Kaarten alternatieven (milieueffectrapport)

- 22 Voorkeursalternatief (basis voor effectbepaling in het MER)
- 23a Alternatief 1a en 1b
- 23b Alternatief 2
- 24 Meest milieuvriendelijke alternatief

Kaarten effecten (milieueffectrapport) (alleen op CD-ROM)

- 25 Ammoniak (verwachte depositie van stikstof, voorkeursalternatief)
- 26 Kans op stankhinder uit stallen, voorkeursalternatief
- 27a Uitspoeling van nitraat
- 27b Uitspoeling van fosfaat
- 28a Gemiddelde doelrealisatie natte natuur, voorkeursalternatief
- 28b Gemiddelde doelrealisatie natte natuur, alternatief water voor de natuur
- 28c Productieverandering in landbouwgebied onder natte omstandigheden, voorkeursalternatief
- 28d Productieverandering in landbouwgebied onder natte omstandigheden, alternatief water voor de natuur
- 28e Productieverandering in landbouwgebied onder droge omstandigheden, voorkeursalternatief
- 28f Productieverandering in landbouwgebied onder droge omstandigheden, alternatief water voor de natuur

Overig (alleen op CD-ROM)

Visiekaart (streefbeeld)

Inhoud van de CD-ROM

De CD-ROM bevat de digitale versie van het reconstructieplan en milieueffectrapport met bijbehorende kaarten. Met deze digitale versie wordt beoogd de verspreiding van de plannen en de toegankelijkheid gemakkelijker te maken.

Daarnaast bevat de CD-ROM zogenaamde achtergronddocumenten die uitsluitend informatief of illustratief bedoeld zijn en als zodanig geen deel uitmaken van het reconstructieplan/milieueffectrapport.

Het reconstructieplan/milieueffectrapport Maas en Meierij

Reconstructieplan/milieueffectrapport Deel A Maas en Meierij

Reconstructieplan/milieueffectrapport Deel B Maas en Meierij

Kaarten:

Deel A:

A1 Topografie en toponiemen

Kaarten t.b.v. huidige situatie en autonome ontwikkeling (milieueffectrapport) (deel B):

Zie kaartenoverzicht hierboven

Plan- en ontwikkelingskaarten (deel B):

Zie kaartenoverzicht hierboven

Kaarten alternatieven (milieueffectrapport) (deel B):

Zie kaartenoverzicht hierboven

Achtergronden bij dit reconstructieplan/milieueffectrapport

Visiekaart (streefbeeld) Maas en Meierij

Sociaal-economische visie Maas en Meierij en Peel en Maas

Sociaal-economische kaart Maas en Meierij

Toeristisch-recreatieve visie Maas en Meierij

Toelichting op de integrale zonerings Maas en Meierij

Achtergronden bij het milieueffectrapport

Richtlijnen voor milieueffectrapport reconstructiegebied Maas en Meierij

Factsheets Maas en Meierij:

Factsheets Water en bodem Maas en Meierij

Factsheets Milieu Maas en Meierij

Factsheets Natuur Maas en Meierij

Factsheets Landschap en cultuurhistorie Maas en Meierij

Factsheets Landbouw Maas en Meierij

Factsheets Recreatie en toerisme Maas en Meierij

Factsheets Wonen, werken en leefbaarheid Maas en Meierij

Alternatieven integrale zonering intensieve veehouderij - uitgangspunten

Effecten van de wateralternatieven

Kaarten effecten (milieueffectrapport):

Zie kaartoverzicht hierboven

(Milieu-)effecten van reconstructie- en revitaliseringsplannen

Achtergronden over de reconstructie in Noord-Brabant

Reconstructiewet concentratiegebieden

Rijkskader reconstructieplannen

Spelregels begrenzing integrale zonering + toelichting spelregels

Zicht op de RNLE

Beleidsnota Buitengebied in ontwikkeling

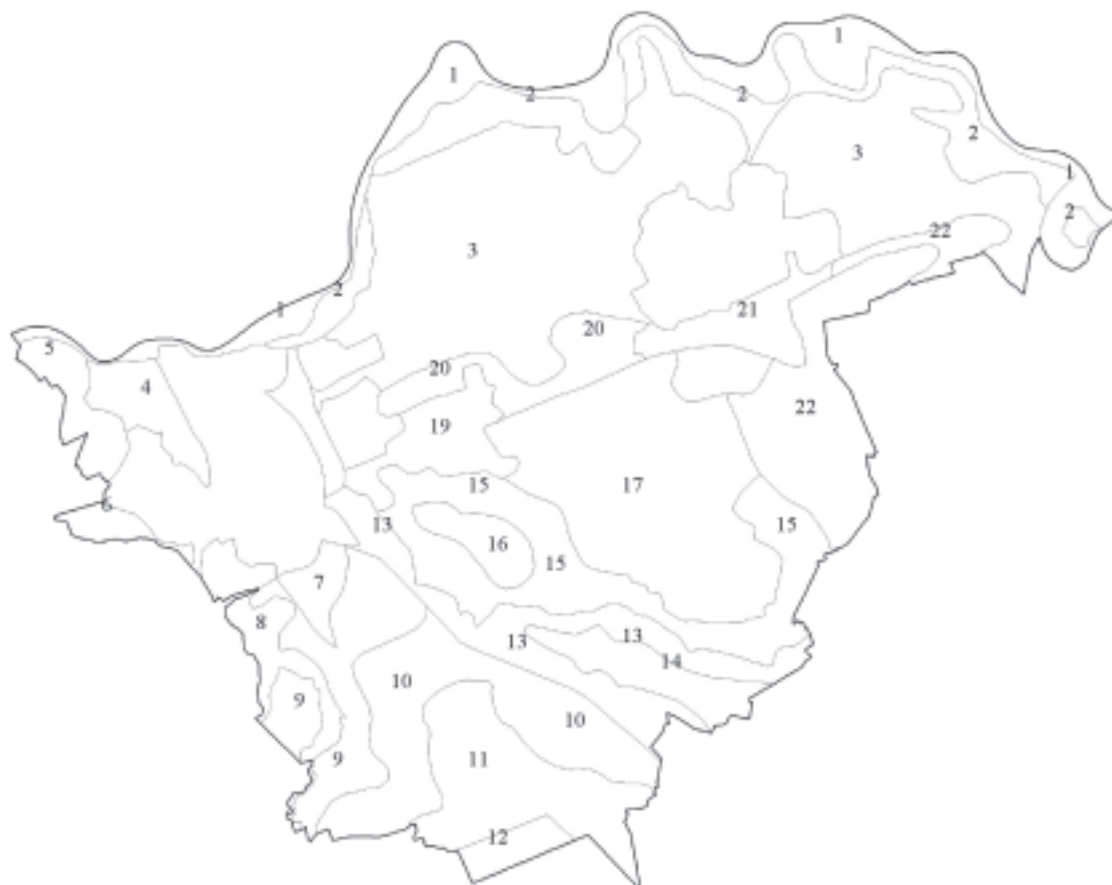
Bijlage 5 Begrenzing deelgebieden

Naam	Begrenzing
1. Uiterwaarden	Begrenzing van het hele buitendijkse gebied. De Henriëttewaard, Crèvecoeur, Koorwaard, Lithse Ham, Alphense Waard, Hemelrijkse Waard, Ossenkamp, Waarden, Maasakker, Diedensche uiterdijk en Keent maken onderdeel uit van dit deelgebied.
2. Oeverwal	De oeverwal vanaf Gewande, via het Wild, Maren-Kessel, Lith, Lithoijen, Oijen, Teeffelen, Macharen. Megen, Dieden, Demen, Ravenstein naar Neerloon. Uitstulpingen (richting de kom) liggen bij Teeffelen, Macharen, (richting Oss) en Deursen-Dennenburg.
3. Komgebied	Het komgebied vanaf 's-Hertogenbosch tot ten zuiden van Herpen (inclusief de Erfdijk).
4. Haverleij en Diezmond	Grens: in oosten en zuiden stadsrand 's-Hertogenbosch; in noorden de Maas; in westen de weg Haverleij. Omvat o.a. Crevecoeur, Engelen, (nieuwe wijk) Haverleij, jachthaven Ertveld.
5. Polder van Bokhoven/ Engelermeer	Oostgrens: weg de Haverleij; noordgrens: de Maas; west en zuidgrens: grens Maas en Meierij.
6. Moerputten	Gebied Moerputten.
7. Kloosterstraat	Omsloten door A2, Bossche Baan, Poeldonksedijk (keerdijk), Zuid-Willemsvaart.
8. Beekdal Dommel/ Essche Stroom	Omvat gebied direct rondom Dommel en Essche stroom, Bossche broek, Sterrenbosch, (rond) Patersberg en De Maij (dit laatste gebied sluit feitelijk aan bij de Gement in reconstructiegebied de Meierij).
9. Gestel	Gebied bestaat uit twee onderdelen: Gebied begrensd door keerdijk, Zuid-Willemsvaart, noordrand 't Woud, oostrand kern Sint Michielsgestel, Gemondse dijk, zuidrand Besselaar, Dommel, beekdal Dommel, A2, Bossche baan (gebied omvat o.a. Maaskant, den Dungen, Sint Michielsgestel, Besselaar, Gemonde, Vossenbergh, de Pettelaar). Gebied rond westoever van kern Sint Michielsgestel, omgeven door beekdalen van Dommel en Essche Stroom.

10. Dekzandvlakte Schijndel	De gebiedseenheid wordt in het noordoosten begrensd door de Zuid-Willemsvaart. Schijndel en een ruime zone daaromheen valt buiten de gebiedseenheid. Het gebied omvat o.a. Wijboschbroek, 't Woud, Vogelenzang, Oetelaar, Elderbroek en het gebied ten noorden van de Schijndelse Dijk.
11. Schijndel en omgeving	Betreft het gebied rondom de kern Schijndel, met o.a. Vlagheide, Hoeves, Wijbosch, Molenheide, Lieseind, Achterste Hermalen.
12. Rooische Heide	De Rooische Heide
13. Beekdal Leigraaf/ Aa	Gebieden rondom de beken Leigraaf en Aa (kernen vallen eruiten).
14. Heeswijk-Dinther en omgeving	Langgerekt gebied ‡ betreft Heeswijk-Dinther en directe omgeving en loopt in oosten door langs dorpenroute richting Veghel.
15. Dekzandrug Nistelrode-Berlicum	Langwerpig gebied, lopend van bossen ten zuiden van Nistelrode, via Vorstenbosch, Heische wal, Heeswijksche Bosschen, Berlicum- Middelrode en Hooge heide, richting Wamberg. Werstkampen (gebiedseenheid 16) valt eruiten.
16. Werstkampen	Gebied tussen Wamberg, Hooge Heide, Heikantse Hoeve en Berlicum - Middelrode.
17. Dekzandvlakte Bernheze	Begrensd door Vinkeloord, A59/N50 en Heesch in het noorden, Peelrandbreuk in oosten en strook van Heische wal, Heeswijksche Bosschen, Hooge Heide in het zuiden en westen. In het gebied liggen de kernen Loosbroek en Vinkel.
19. Landgoederenzone nabij Rosmalen	Zuidrand: De Wamberg, Coudewater, Maliskamp tot en met Vinkeloord. Noordrand: Rosmalen is westgrens, spoorlijn is noordgrens (m.u.v. Karregat, valt er ook binnen) Nuland is oostgrens.
20. Kruisstraat-Nuland-Geffen	Westgrens: bebouwing Rosmalen. Kruisstraat - Heeseind - noordostrand bebouwing Nuland - noordrand Zandstraat/Groenstraat - westrand Geffen - Elst - Bergstraat. Oostgrens: Geffense bosjes (vallen buiten gebied) Zuidgrens: bossen ten westen van Nuland vallen buiten gebied, verder is A59 zuidgrens.
21. Landschappelijke zone tussen Oss en Heesch	Gebied tussen Oss en Heesch. In westen hoort Geffense bosjes er nog bij. In oosten is grens grote weg vanaf snelweg naar Oss. Wel hoort Achterste Heide er nog bij.
22. Herperduin-Maashorst	Gebied omvat Herperduin, Herpen, Maashorst, Nistelrode, Hooge Wijst, Donzel. Oost- en zuidgrens betreft grens Maas en Meierij. Westgrens is Peelrandbreuk.

Op de volgende pagina is een figuur met de genoemde deelgebieden opgenomen.

Kaart deelgebieden

1.	Uiterwaarden	12.	Rooische Heide
2.	Oeverwal	13.	Beekdal Aa / Leijgraaf
3.	Komgebied	14.	Heeswijk-Dinther e.o.
4.	Haverleij en Diezmond	15.	Dekzandrug Nistelrode – Berlicum
5.	Polder Bokhoven / Engelermeer	16.	Werstkampen
6.	Moerputten	17.	Dekzandvlakte Bernheze
7.	Kloosterstraat	19.	Landgoederenzone
8.	Beekdal Dommel / Essche Stroom	20.	Kruisstraat – Geffen – Nuland
9.	Gestel	21.	Landschapszone Oss – Heesch
10.	Dekzandvlakte Schijndel	22.	Maashorst – Herperduin
11.	Schijndel e.o.		

